

ОДБРАНА

Интервју

**ОБРЕН
ЈОКСИМОВИЋ**

директор Фонда за
реформу система одбране

**ИЛИ ЈЕСМО
НИСМО**

Тема

**КЛИМАТСКЕ
ПРОМЕНЕ**

Досије

АФЕРЕ ЦВЕЋАРА

Новинско-издавачки центар

"ВОЈСКА"

ПРЕПОРУЧУЈЕ
КАПИТАЛНО
ИЗДАЊЕ

ЗЕМЉА ЖИВИХ

310116

Аутори: Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан

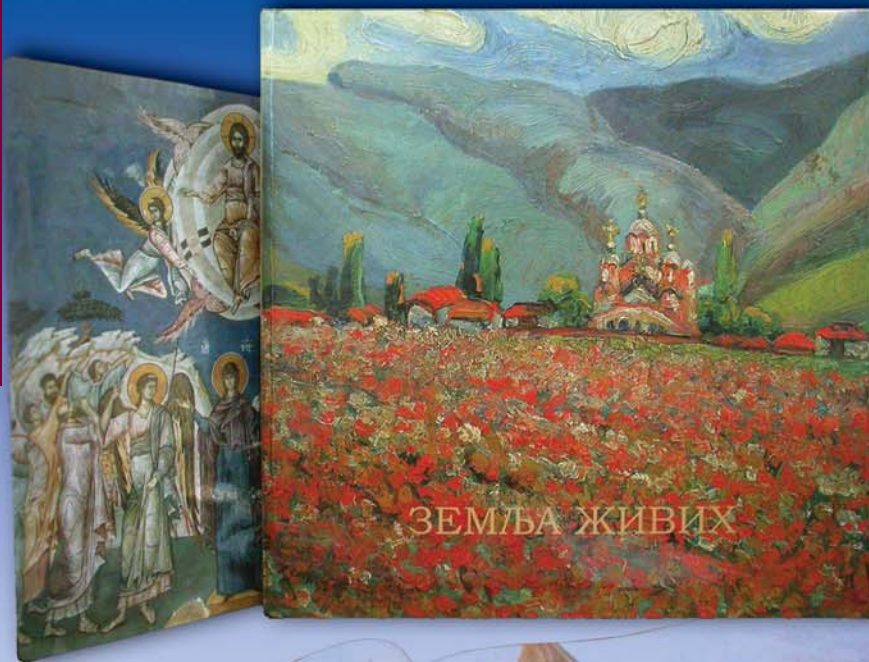
Угледни аутори Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан написали су текст за репрезентативно издање "ЗЕМЉА ЖИВИХ" који је дат у двојезичном слогу на српском и енглеском језику. Писан је на темељу потврђених чињеница и поткрепљен до сада необјављиваним историјским документима који појашњавају сложеност теме. Реч је о генези српско-албанских односа у 19. и 20. веку. Корени садашњих (не)прилика дубоки су више од две стотине година и неопходно је добро их изучити како би неке актуелне појаве биле много јасније. Прецизан научни приступ теми, јасна методологија истраживања и свима разумљива писана реч јесу додатне вредности књиге која садржи поуке и за наредне генерације.

Благослов за штампање књиге дао је Патријарх српски господин Павле.

Књига је врхунски опремљена, у тврдом повезу, смештена у кутију, обима 372 стране, формата 28,3 x 29 цм. Цена књиге је 7.560,00 динара.

Наручбеницу и примерак уплатнице послати на адресу: НИЦ "Војска", Браће Југовића 19, 11000 Београд.

Књига се може набавити и у нашој књижари – у Београду, Васина 22

НИЦ "Војска", Браће Југовића 19, 11000 Београд тел: 011/3201-765, телефакс: 011/3201-808. жиро-рачун: 840-49849-58

НАРУЧБЕНИЦА

Наручујем примерака књиге: "ЗЕМЉА ЖИВИХ"

по укупној цени од 7.560,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити број): 1) одједном (плаћање унапред)
2) на кредит у месечних рата (највише 6)
по динара, уз оверену административну забрану.

Код плаћања унапред уз наручбеницу послати доказ о уплати целокупног износа увећаног за поштарину у износу 200 динара. Купци на кредит достављају административну забрану (обаразац се добија од НИЦ "Војска") оверену у Војној пошти или предузећу у коме су запослени.
Рекламације у случају неуручивања књига примамо у року од 30 дана.

Купац.....
(име, очево име, презиме)

Матични број грађана Број личне карте

издате у МУП

Улица и број

Место и број поште Телефон

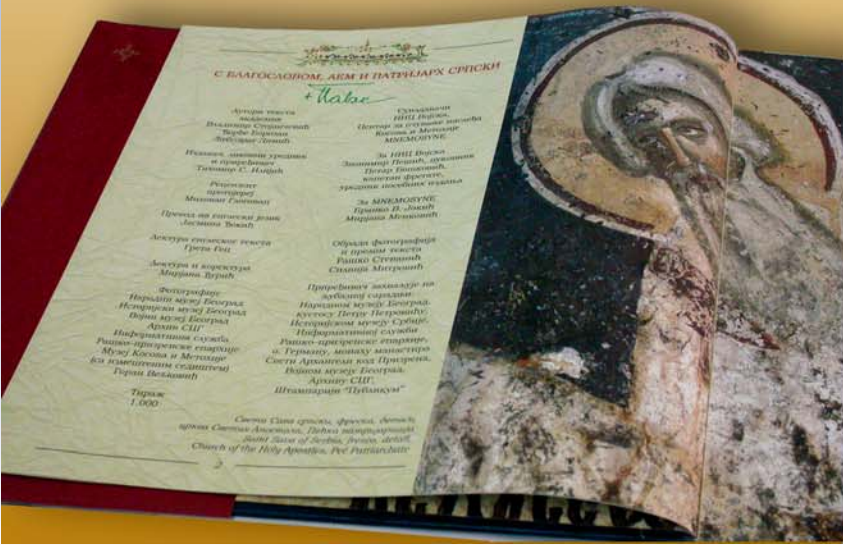
Датум Потпис наручиоца

Именовани је стално запослен у
(назив ВП или предузећа)

Улица и број

телефон Место и број поште

МП Овера овлашћено лица

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ
Програм PRISMA

Зато што је
будућност
важна!

Дирекција
за преквалификацију
Београд
Кнеза Милоша 33
011/ 3203-252
www.mod.gov.yu/prisma

Београд
Централни Дом ВСЦГ
Браће Југовић 19
011/ 3201-850

Ниш
Клуб ВСЦГ
Синђелићев трг 66
018/ 522-892

Нови Сад
Футошка 26
021/ 528-440

Подгорица
Клуб ВСЦГ
V Пролетерске
бригаде 4
081/ 244-770

Program PRISMA
Centar za obuku Beograd
Fakultet organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu

Јове Илића 154, 11040 Београд
011/ 3950-891; www.prisma.fon.bg.ac.yu
e-mail: prisma@fon.bg.ac.yu

Центар за обуку Ниш
Програм ПРИСМА
Машински факултет Ниш

Александра Медведева 14, 18000 Ниш
018/ 500-661; www.prisma.masfak.ni.ac.yu
e-mail: prisma@masfak.ni.ac.yu

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије и Црне Горе

Први војни лист у Србији "Ратник" изашао је 24. јануара 1879. године

Указом председника Србије и Црне Горе НИЦ "Војска" је поводом 125 година војне штампе, 24. јануара 2004. године, одликован орденом Вука Караџића, другог степена

Издавач

Новинско-издавачки центар "ВОЈСКА" Београд, Браће Југовића 19

Начелник НИЦ "ВОЈСКА"

Звонимир Пешић, пуковник

Главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног и одговорног уредника

Раденко Мутавић

Помоћник главног и одговорног уредника

Драгана Марковић

РЕДАКЦИЈА:

Александар Антић, поручник, Слободан Вучинић (дописник из Подгорице), Душан Глишић (друштво), Снежана Ђокић (свет), Бранко Копуновић (прилози), Душан Мариновић (историја), Зоран Милединовић, потпуковник (дописник из Ниша), Нада Милошевић, Владимир Почуч, капетан I класе (одбрана), Сања Савић, Мира Шведић (техника)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, Себастијан Балаш, Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влчић, Милосав Ђорђевић, Александар Лијаковић, Радојка Маринковић, др Милан Мијаљковски, Предраг Милићевић, Миљан Милкић, др Милан Милошевић, Никола Остојић, Никола Оташ, Будимир М. Попадић, др Светозар Радишић, др Драган Симеуновић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник), Бранко Сиљевски (технички уредник), Весна Јовановић

Фотографија

Горан Станковић (уредник) Звонко Перге, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар), Нада Станковски

ТЕЛЕФОНИ

Начелник 3241-104; 23-079

Главни и одговорни уредник 3241-258; 23-809

Заменик главног уредника 3241-257; 23-808

Помоћник главног уредника 3201-547; 23-547

Секретар редакције 3241-363; 23-078

Редакција 2682-937; 23-810; 3201-576; 23-576

Дописништво Ниш 018/509-481, 21-481

Дописништво Подгорица 081/483-443, 42-443

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

пошт.пр. 06-1015

e-mail

odbrana@beotel.yu

redakcija@odbrana.mod.gov.yu

Internet

www.odbrana.mod.gov.yu

Жиро-рачун

840-49849-58 за НИЦ "Војска"

Претплата

За припаднике МО и ВСЦГ преко РСГ

месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице

месечно 180 динара.

Штампа "ПОЛИТИКА" АД, Београд, Македонска 29

ЦИП – Каталогизација у публикацији

Народне библиотеке Србије

ОДБРАНА

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

Снимко Даримир БАНДА

САДРЖАЈ

Конференција за новинаре	
СТО ДАНА НА КЛИСКОМ ТЕРЕНУ	6
ИНТЕРВЈУ	
Обрен Јаксимовић, директор Фонда за реформу система одбране	
ИЛИ ЈЕСМО ИЛИ НИСМО	8
Per aspera	
БЕКСТВО ИЗ КОРОЗИЈЕ	11
ТЕМА	
Климатске промене угрожавају опстанак планете	
КРИЛА ЛЕПТИРА СА СНАГОМ УРАГАНА	14
ОДБРАНА	
Анализе борбене готовости оперативних састава ВСЦГ	
ПРИЛАГОЂАВАЊЕ УСЛОВИМА	19
125. моторизована бригада из Крушевца	
У КОПАОНИЧКИМ ВРЛЕТИМА	22
Научна расправа о тероризму на Институту ратне вештине	
ЗАТВАРАЊЕ КРУГА	30
ДОСИЈЕ	
Афере Цвећара (3)	
ДРАМА ОПОРОГ МИРИСА	32
ДРУШТВО	
Војни бескућници у новосадском гарнизону	
ГОДИНЕ НАДАЊА	36
Поручник Горан Димитријевић, референт у Гардијској бригади	
УПОРНОШЋУ ДО АУТОРИТЕТА	38

НАДА

66

- Ембриолог др Миодраг Стојковић
ТЕРАПИЈА СКРОЈЕНА ПО МЕРИ 41
- Здравствена заштита у Подгоричком корпусу
БРЗО ОТКРИВАЊЕ БОЛЕСТИ 44
- Ако сте жедни и желите нешто да попијете
ИЗАБЕРИТЕ ВОДУ 48
- Реаговања
ИСТИНА ЈЕ ЈЕДНА 50
- СВЕТ**
Теорије о свемирском рату
СУКОБИ ЧЕТВРТЕ ДИМЕНЗИЈЕ 52
- Сусрет са др Џоном Роузом, директором европског центра за студије безбедности "Џ. К. Маршал"
РАЗУМЕВАЊЕ РАЗЛИЧИТОСТИ 56
- ТЕХНИКА**
Опрема за безбедност и заштиту
ТЕХНОЛОШКИ БУМ 58
- Руске мобилне балистичке ракете *топољ-М*
НУКЛЕАРКЕ СА КАМИОНА 61
- КУЛТУРА**
Виминацијум – археолошко благо Србије
КАДА НЕВИДЉИВО ПОСТАНЕ ВИДЉИВО 66
- ФЕЉТОН**
Доктор Родолф Арчибалд Рајс и српски народ 1914-1929 (3)
И ТРЕЋА ДОМОВИНА СА ГОРЧИНОМ 70
- СПОРТ**
Јелена Лоловић, најбоља скијашица СЦГ
ЦЕНА УСПЕХА 76

Главни животни проблем за армију од 22.000 активних и пензионисаних припадника Војске јесте нерешено стамбено питање. Од тога више од 15.000 нема никакав стан, истакнуто је на недавно одржаним анализама борбене готовости. У многим јединицама ће се ускоро, како ствари стоје, на прсте једне руке моћи избројати срећници који су домаћини у својој кући.

То је привилегија оних који су сада већ на заласку војничке каријере или ретких који су у правом тренутку били на правом месту и како -тако обезбедили бар привремено решење у виду службеног стана.

О становима говоримо и у трећем наставку досијеа о аферама под заједничким називом "Цвећара". Потребно вам је велико стрпљење и добар стомак да прођете кроз лавиринте грађевинско-урбанистичких параграфа и прогутате ту "легитимну обману". Запањујуће су размере безочног разбацавања стотинама и хиљадама квадратних метара стамбеног простора које су олако падале у руке махера. (Не)вешти представници инвеститора (читај Министарства одбране и Војске) били су неумерено дарежљиви према сунвеститору, али ни он, очигледно, моћним појединцима није остајао дужан. Имали су могућност да своје, како кажу, коначно или трајно стамбено решење прекрајају и дотерују по жељи.

Може ли се тој (не)легитимној, безочности и бездушности коначно стати на пут? Може ли се некако исправити учињена неправда према хиљадама других стамбено небзбринутих припадника Војске? Има ли снаге и спремности у војном и државном врху да се афера осветли до краја? Последњи потези Министарства одбране и Инспектората одбране СЦГ охрабрују. Правда је спора али достижна, а истина кад-тад ипак избије на видело. На потезу су правосудни органи.

На колико се мало квадрата може живети или боље речено преживљавати казује прича из нужног смештаја у новосадској касарни "Војвода Бојовић", једном од бројних стецишта војних бескућника из бивших југословенских република. На седамнаест иверицом и картоном испреграђиваних квадрата живе три генерације. Та историја им је и дневна и спаваћа и радна соба и кухиња и трпезарија. Страхују да и без тога не остану. Њихове наде да ће се кад-тад некако скућити готово су потпуно ишчезле.

Осећају се напуштено и одбачено. Амбициозни пројекти од којих су много очекивали зарасли су у коров или су и даље мртво слово на папиру.

Папира је, хвала Богу, увек било. Стижу и нови. Тек потписани. Са лепим обећањима, намерама, пројекцијама, плановима, програмима и роковима за решавање тог проблема. После тога ствар некако запне. Станови се зидају само у машти бескућника и ту убрзо руше у болном суочавању са стварношћу.

У ком грму лежи зец, открива нам у интервјуу Обрен Јоксимић, новоименовани директор Фонда за реформу система одбране, институције која је протеклу годину и по уливала наду војним бескућницима да ће мртав капитал са којим Војска располаже оживети и обезбедити преко потребна ванбуџетска средства за стамбену изградњу, опремање, развој...

Према његовим речима, кључ је у политичкој вољи да се Фонд стави у функцију. Те воље, бар у Србији, до сада није било. А ако је буде, за само пет година сви кључни проблеми због којих је Фонд основан могу бити решени. Нови човек и политичка воља. Дали је то довољно и за нова надања? ■

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА НОВИНАРЕ

Министар одбране др Зоран Станковић и начелник Генералштаба генерал-потпуковник Љубиша Јокић на тим дужностима су више од сто дана. Поред проблема са којима се у том периоду суочавала Војска, они су имали задатак више – да се за углед Војске "боре" и на медијском фронту.

Како је конференција за новинаре министра одбране др Зорана Станковића и начелника Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковника Љубише Јокића уприличена поводом 100 дана од доласка на дужност, протекла је у знаку питања о хапшењу генерала Ратка Младића. Ипак, они су усвојим експозеима највише пажње посветили сумирању резултата рада у протеклом периоду и предочавању даљих активности. Конференцији за штампу присуствовали су и помоћници министра за политику одбране и људске ресурсе Снежана Самарџић-Марковић и Зоран Јефтић, те секретар Министарства Милица Влашић-Котуровић.

– Дужност министра одбране преузео сам у тренутку када су афере кулминирале, када је углед Војске био на најнижем нивоу у последњих десет година, када су снаге ангажоване на југу Србије радиле у изузетно тешким условима, а све војнодоходовне установе биле у веома тешком материјалном положају са огромним губицима, понеке и у штрајку. Изузетно тежак био је социјални положај садашњих и бивших припадника Војске, нередовне су биле исплате пензија, посебно на територији Републике Црне Горе, и празан пензионерски фонд. Линеарним смањењем у систему одбране нанете су огромне штете и поједине јединице онемогућене у извршавању својих редовних задатака. Велики број објеката инфраструктуре био је у вишку – чак 62 објекта била су потпуно празна, а Војска их је одржавала и обезбеђивала. Недостајала је основна стратегијско-нормативна регулатива за спровођење реформе – истакао је министар Станковић.

Био је то "клизав терен" по којем је требало ходити и покушати да се спаси оно што се спасити може.

■ АФЕРЕ, ИСТРАГЕ, КОНСОЛИДАЦИЈА

На почетку свог мандата министар се најпре суочио са аферама које су свакодневно пуниле новинске ступце и "богатиле" ТВ емисије. Данас се неким од њих назире епилог. Афера "панцир" је у завршној фази, Савету министра достављена је документација о

СТО ДАНА НА К

афери "сателит", а станове у Рашкој походили су 25. јануара надлежни судски органи како би преконтролисали њихову спорну површину. Министар Станковић је у међувремену разговарао са свима који су се уселили у станове у тој улици, и саслушао примедбе које су изнели на рад Министарства, али и на оне који су изградиле те станове, с обзиром на то да су радови изведени некавалитетно.

Министар није задовољан како се одвија расплет у случају тровања храном војника у Нишу. Сем појединачних кажњавања, надлежни органи нису успели да расветле ту аферу, а то је четврто тровање храном у Војсци које није разјашњено до краја. Према његовим речима тај досије се још не затвара.

На другој страни забележени су и значајни помаци – побољшана је опремљеност јединица које су ангажоване у КЗБ, стабилизано је стање на југу централне Србије и, што је важно, завршена је исплата дневница које су биле у заостатку од фебруара, са октобром прошле године. У Министарству обећавају да ће се и у наредном периоду трудити да скрате време чекања за исплату дуговања.

Консолидовано је и финансијско стање у систему одбране – успостављена је ефикаснија контрола трошења финансијских средстава, а укупан дуг за тих сто дана смањен је за око милијарду и двеста милиона динара. Формирана је комисија која врши анализу свих одлука и решења која је доносио бивши министар одбране последњих месеци на функцији. Покренут је поступак за њихову ревизију и евентуално стављање ван снаге. Један број тих одлука је стављен ван снаге (као што су преименовање земљишта за изградњу станова, и слично), а један је још на провери. Истовремено, покренута је иницијатива за размену војних непокретности које су у вишку како би се лакше стамбено збринули припадници ВСЦГ, и то на подручју Београда (у сарадњи са Дирекцијом за грађевинско земљиште града Београда), у Горњем Милановцу, где је већ склопљен уговор о размени Дома војске за 10 станова, у Чачку, Нишу, Новом Саду, Суботици, итд.

Снимко Дармир БАНДА

О ХАГУ И МЛАДИЋУ

Највише новинарских питања односило се на сарадњу са Хашким трибуналом и хапшење генерала Ратка Младића. Министар је демантовао да се формира некакав заједнички или специјални тим за хапшење било ког специјалног оптуженика, па ни Ратка Младића. То раде службена лица из БИА, МУП-а и ВБА (свако из делокруга свог рада и законских овлашћења) и надлежни органи правосуђа и тужилаштва. Министар је поновио да Војска није надлежна за хапшење Младића, с обзиром на то да је он цивил, али да ће, у оквиру своје надлежности, помоћи у хапшењу. У том смислу су надлежним органима достављени подаци из Извештаја (под ознаком државна тајна) који је ВБА предочила Врховном савету одбране, а који се односе на оптужене и на особе за које се сумња да су помагале оптуженима.

Иако је Извештај заведен као државна тајна, министар сматра да је неке податке требало предочити новинарима, јер се овако у јавности манипулише са неистинама. Он је новинарима открио делове тог извештаја. Описао Младићев одлазак из војних објеката 2002, али није хтео да каже о којим објектима је реч. Истакао је и то да Младића од када је напустио војне објекте нису пратиле војне службе безбедности. Запитан колико се људи из Војске СЦГ и ВБА помиње у Извештају, Станковић је рекао да је реч о више од 50 људи, "од којих су многи пензионисани, померени на друге дужности или стављени на располагање новембра прошле године".

ЛИСКОМ ТЕРЕНУ

МАНИПУЛАЦИЈЕ

– У јавности се појављују манипулације о формирању Војске Републике Црне Горе. Помиње се да је генерал-мајор Јован Лакчевић виђен у изборном штабу ДПС-а у Будви. Разговарао сам са њим о томе и потврдио ми је да никада није био ни у једном изборном штабу, па ни у оном у Будви – рекао је Станковић.

Поводом полемика у јавности о уступању зграде Војнотехничког института МУП-у, министар Станковић је рекао да је согласност за то дао претходни министар одбране, а Влада Републике Србије предложила је да се та одлука испоштује. Министар Станковић истакао је да су тражили разговор како би се утврдило под којим условима ће тај објекат бити предат МУП-у Србије и да ли ће бити предат. Он се нада да ће ускоро бити постигнут обострано користан договор.

Војска ће и ове године бити у незавидној материјалној ситуацији. Са једне стране ограничена је рестриктивним буџетом, а са друге тешком финансијском ситуацијом. Суочиће се и са проблемима политичке природе – неизвесност опстанка државне заједнице СЦГ, почетак преговора о статусу Косова и Метохије и могућност дестабилизације стања на југу Србије.

Још није донет ни свеобухватан стратегијски нормативни оквир за реформу система одбране, а испољена је недовољна одлучност на свим нивоима командовања да се донесу одлуке и преузме одговорност за њихову реализацију. Министар каже да је то један од највећих проблема, јер сви чекају шта ће он или начелник Генералштаба да кажу, а нико не доноси одлуке из своје надлежности.

Функционисање система одбране оптерећује и велики број објеката инфраструктуре и средстава НВО која се налазе у вишку и захтевају издвајање знатних материјалних средстава. Сем тога, наоружање и војна опрема нису примерени потребама.

■ ХОД ПО МУКАМА

А шта је у периоду од од 26. октобра 2005. до 30. јануара 2006. урађено у јединицама Војске изложио је начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић. У складу са закључцима и одлукама Врховног савета одбране Генералштаб је остао без заменика НГШ за видове, Војска је предала обезбеђење границе према Румунији у надлежност МУП-у Србије. До сада је предато 315 км границе на копну, а на воденом делу до краја фебруара биће предато још 229 км. Челни људи Војске обишли су јединице у КЗБ, донели одлуку о упућивању санитетског тима у мировну операцију у Конгу, спровели обуку и припрему инжењеријско-пешадијске чете за учешће у мировним операцијама. Припадници Војске извршили су деконтаминацију подручја Боровац у општини Бујановац од пројектила са осиромашеним уранијумом и разминирали погранично подручје са републиком Хрватском у региону села Јаме.

Начелник Генералштаба је рекао да је очувана борбена готовост на захтеваном нивоу и да је стање на граници стабилно. Осујеђено је 11 покушаја илегалних прелазака границе у том периоду, а на административној линији према Косову и Метохији и у КЗБ нису регистровани инциденти који би директно угрозили безбедност јединица ВСЦГ. Знатно је унапређена сарадња са јединицама Кфора.

Опште стање безбедности у јединицама и установама Војске је повољно, како је оценио начелник Генералштаба, а у протеклом периоду десио се само један ванредни догађај – уништен је хеликоптер газела на аеродрому у Подгорици. Истрага о томе је у току.

Одговорни људи МО и ВСЦГ сматрају да је у протеклом периоду заустављен пад угледа Војске, те да су све активности које се предузимају нужни помаци ка опоравку и консолидацији њених редова. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимко Дармир БАНДА

**ОБРЕН ЈОКСИМОВИЋ
ДИРЕКТОР ФОНДА
ЗА РЕФОРМУ
СИСТЕМА ОДБРАНЕ**

ИЛИ ЈЕСМО НИСМО

Редослед потеза је следећи: дефинисати позицију и ингеренције Фонда, одредити приоритете и онда кренути у посао. Уверен сам да за пет година сви кључни проблеми због којих је Фонд основан могу бити решени, пре свега 22.000 станова за припаднике Војске! Ако ће то радити Фонд, који је због тога и формиран, у реду. Ако ће радити неко други, ја лично немам ништа против, али хајде да дефинишемо ствари.

Али је нови директор Фонда за реформу система одбране не-реални оптимиста, или човек који једну могућност и расположење уме да претвори у стварност. Обрен Јоксимовић, високи функционер ДСС и савезни посланик, долази на нову дужност уз претпостављену политичку сагласност да се коначно уђе у продају вишкова војне имовине, на корист државе, система одбране, Војске и њених припадника који хоће боље услове рада, модерније наоружање и опрему и обећане станове.

■ *Господине Јоксимовићу, има ли политичке воље у Србији да се Фонд стави у функцију због које је и основан?*

– Прихватио сам ову функцију уверен да је има, а потврду сам добио и у разговору са премијером Коштуницом када ми је предложио да прихватим нову дужност. Мени су Војска и њена проблематика блиски. У време сукоба на овим просторима био сам на ратишту као добровољац у више болница, затим током рада на докторској дисертацији бавио сам се доста војном организацијом, а познајем ситуацију и преко бројних познанстава са људима који су везани за војску.

Међутим, сама институција Фонда није ми била довољно позната и ја то признајем, али не зато што је проблем у мојој необавештености, већ што дефиниција и позиција ове институције нису доведене до краја. Кључни проблем је што Фонд није регистрован као правно лице, нема ингеренције правног лица, а према актима о формирању то би требало да јесте, нема свој рачун и неке друге претпоставке које су неопходне. Зато не може да функционише и не може да одговори потребама којима је намењен.

■ *Ипак сте прихватили функцију директора?*

– Фонд је неопходан за велики посао који стоји пред њим или пред неком сличном институцијом, ако се тако одлучи. Ја ћу инсистирати да се ствари око свега тога расчисте. Да се зна шта је чија надлежност, ко за шта одговара, шта ко ради... Не можемо функционисати као илегални. Или јесмо или нисмо. Или постојимо или не постојимо. Ако постојимо наш посао мора да буде оно што пише у папирима, у оснивачким актима, или нешто друго што ће се тек записати. Мора да се зна ко располаже војном имовином и на који начин.

■ *Медији су објавили да је Влада Србије највероватније дала зграду Војнотехничког института на Врачару – полицији?*

– Ја о томе не знам ништа. Вероватно да Влада, према позитивним законским прописима, има право располагања имовином и може да је прерасподељује, али ми се не чини логичним да се узме нечија имовина и уступи другоме без адекватне или било какве компензације. То ми заиста није логично. Посебно зато што је неопходно да се цео систем одбране трансформише и уклопи у међународне војне интеграције, што Војска мора да се обучи и опреми. И посебно што иза свега имамо и сто хиљада бескућника. Више од двадесет хиљада породица са око сто хиљада чланова без крова над главом, који су радили за ову земљу, и који су зарадили кров над главом за свој пензиони век. Ту је и програм преквалификације вишка запослених у Војсци, па оживљавање војне индустрије која је неопходна свакој војсци па и нашој. А новаца нема...

Ако ће то радити Фонд, који је због тога и формиран, у реду. Ако ће радити неко други, ја лично немам ништа против, али хојде да дефинишемо ствари.

■ *Шта то дефинисање подразумева?*

– Најшири оквир нашег рада јесте програм реформе система одбране, који није изведен до краја. Зато је моја оцена да се реформа спроводи стихијски, без јасног концепта. Нити су циљеви јасно прецизирани, нити су одређени носиоци, нити су дефинисана средства.

Програм реформе система одбране требало би да обухвати социјални програм и отпремнине, социјални програм у предузећима војне индустрије, изградњу стамбених објеката, програм преструктурисања ремонтних завода и предузећа војне индустрије, програм изградње, ревитализације и капиталног одржавања војне инфраструктуре и осавремењавање и опремање ВСЦГ. Важно је и утврђивање приоритета у тој реализацији, одређивање носилаца активности, а мора се направити и процена потребних средстава и одређивање динамике.

■ *Ако се услови испуне, како ће Фонд приступити остваривању циљева због којих је формиран?*

– Циљ Фонда је обезбеђење додатних ванбуџетских средстава

која су неопходна за реализацију програма реформе система одбране, и то преко комерцијализације вишкова војне имовине. Неопходна је, најпре, спецификација војних непокретности које се стављају Фонду на располагање да би се комерцијализовале. Потребна је и верификација надлежних органа, Врховног савета од-

бране и Генералштаба, Министарства одбране, Савета министара и републичких влада.

Програм рада Фонда само је операционализација генералног програма реформи система одбране, да се зна шта Фонд ради и којом динамиком. Зато мора имати годишње планове и оперативне планове.

■ *С обзиром на обим посла, чини се да је све још на почетку?*

– Било је доста запрека у раду и оне се морају отклонити да би се ушло у заиста обиман посао. Да би Фонд функционисао он мора да изради елаборате непокретности, да прибави имовинско-правну документацију, да утврди имовинско-правни статус некретнина, да истражи катастар непокретности и осталу документацију, посебно урбанистичке планове... Тренутно, ми овде у Фонду немамо за Србију довољно документације по којој бисмо могли да радимо.

Имамо неке процене имовине, али питање је колико је то валидно. Имовина вреди онолико колико може да се прода! Продаја мора ићи на тендер, а о крајњем исходу и резултатима тог посла одлучује Управни одбор Фонда чији је председник министар одбране. Ту је важан и концепт комерцијализације, доношење одлуке о томе, прибављање сагласности надлежних органа обе републике, па припрема тендера, закључење уговора и посебно контрола целог процеса. И зато је Фонд на самом почетку, јер се заправо није довољно бавио својим послом. Морамо да видимо из којих разлога и да те запреке уклонимо.

■ *Колико брзо цео процес може да се покрене? Доста се очекује од продаје војне имовине а надања предуго трају.*

– Истичем да овде треба мало добре воље, да се ствари регулишу и да крене да се ради.

Врло брзо израчунаћемо колико новца треба за 22.000 станова, за ревитализацију неке фабрике или наоружања у Војсци, погонске траке у фабрици, колико треба за преквалификацију кадра... Ова установа није предвиђена да обезбеђује плате и пензије при-

Најпре треба збринути најугроженије, који живе у ненормалним условима већ годинама, а поштену су служили својој држави. Постоје, дакле, приоритети. Да сам ја одлучивао о неким стварима, генерали не би добили те толико оспораване квадрате само зато што су били на позицијама да то остваре, већ пристојне станове, док држава не дође у позицију да им према прописима реши стамбене проблеме.

Кључни проблем је што Фонд није правно лице, нема ингеренције правног лица, а према актима о формирању то би требало да јесте, нема свој рачун и неке друге претпоставке које су неопходне. Зато не може да функционише и не може да одговори потребама којима је намењен.

падницима Војске. То је функција буџета и Фонд не треба сврставати у буџетске институције што неки заговарају.

Заиста верујем да је могуће брзо и лако кренути у решавање проблема. Друштвена оправданост тог процеса је очигледна – треба да модернизujemo нашу одбрану, да следимо светске и европске интеграције, треба да стамбено збринемо своје људе јер очигледно има одакле да се то уради.

■ *Које рокове имате у виду?*

– Ја као човек домаћин, који стално нешто гради, осећам се ужасно кад видим рушевине по Београду, које тако стоје још од 1999. године! Најмање пола тога до сада је морало бити санирано. А није. Много је објеката које је Војска одавно напустила, рецимо домови Војске, који стоје замандаљени, а већ пропадају. Наравно да и локалној самоуправи то није свеједно. Погубно је по државу, по њену одбрану и њене људе да та имовина тако пропада.

Уверен сам да бисмо за наредних пет година могли да решимо готово све те проблеме, уз једну озбиљну динамику, напоран рад. Зна се колико кошта квадратни метар стана или ревитализација неког објекта, или борбеног возила ако хоћемо да уђемо у то. Није проблем ни направити квалитетне тимове, мале али ефикасне. Брзо бисмо направили помак. У Фонду је тренутно запослено 16 људи, а према потреби могу се ангажовати и најбољи стручњаци и сарадници за конкретне послове.

Ја сам спреман да урадим свој посао, али сам исто тако спреман да се склоним уколико је то услов да се крене у послове. Јер видим да неки жестоко оспоравају мој долазак на ову функцију. Не спорим да можда има и оних који би могли боље да раде овај посао од мене. Али, уверен сам да је Фонд неопходан и да може квалитетно и контролисано да ради.

■ *Доста је дилема око вредности војне имовине коју би Фонд имао на располагању?*

– Приче о милијардама вредности војне имовине су лицитирања. А с друге стране, та имовина пропада. Према мојој процени око 90 одсто је то атрактивна имовина, а употребљиво је целих 100 одсто и све мо-

Заиста верујем да се може брзо и лако кренути у решавање проблема. Друштвена оправданост тог процеса је очигледна, треба да модернизujemo нашу одбрану, да следимо светске и европске интеграције, треба да стамбено збринемо своје људе јер очигледно има одакле да се то уради

Нови директор Фонда за реформу система одбране, Обрен Јоксимовић (1952) хирург је по струци, а докторирао је економију на Мегатренд универзитету 2004. године, на тему "Менаџмент и организациони облици територијалних болница у савременим условима". У њој се бави и цивилним и војним здравством, па је и то један од разлога што сматра да добро познаје војну проблематику и који га препоручују за нову функцију.

Из његове политичке биографије издвајамо да је био министар здравља у влади Зорана Ђинђића, а затим директор Демократске странке Србије. Истакнути је функционер те странке и члан Главног одбора, а у Скупштини СЛГ је посланик из њених редова. На функ-

же да се преведе у другу имовину. Процене износа треба узети релативно. Најчешће се помиње та милијарда евра, колико би могло да се добије из комерцијализације, али се списак имовине помера, нешто и недостаје на тим списковима, па ја не бих одређивао цифру.

Али процес је врло једноставан. Будући да се ради о некретницама, продајом и улагањем у нешто друго, или неком врстом тампе, долазимо до задовољења одређених потреба. Али све мора бити транспарентно, преко тендера.

Како видите решавање стамбених потреба?

– И модел решавања стамбених проблема био би једноставан. Најпре треба збринути најугроженије, који живе у ненормалним условима већ годинама, а поштено су служили својој држави. Постоје, дакле, приоритети. Да сам ја одлучивао о неким стварима, генерали не би добили те толико оспораване квадрате само зато што су били на позицијама да то остваре, већ пристојне станове, док држава не дође у позицију да им према прописима реши стамбене проблеме.

Ако се Фонд буде конституисао како треба и буде имао свој пословни рачун, он може да улази у аранжмане и да гради сам, то је најјефтинији тип градње. Фонд би као инвеститор расписао тендер, локације имамо, утврдили бисмо стандарде квалитета. Јер цене стамбеног простора у Београду су стравично надзидане, потпуно нерелативне, вишеструко су скупљи квадрати него што објективно коштају.

Ми то можемо да избегнемо, да јефтиније долазимо до стамбеног простора, а не да га купујемо по знатно вишим ценама. Верујем да станове можемо завршити за пет година. За оне који чекају то је дуго, за оне који треба да ураде овај обимни посао можда кратко, али сам сигуран да је то изводљиво. А ако бисмо уз све то могли да улазимо и у кредитне аранжмане, онда заиста не видим зашто би тај раз од пет година био нереалан. ■

Раденко МУТАВЦИЋ
Снимио Даримир БАНДА

цију директора Фонда долази са места наставника на Мегатренд универзитету, али "не жели да остави ни своје студенте".

Ожењен је и има четворо деце. Настарија кћерка управо је магистрала генетику на Медицинском факултету, средња има још три испита па да постане лекар, најмлађа кћерка је одлична ученица седмог разреда основне школе, а син има исти успех у трећем разреду.

Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

Држава би морала да се сети своје авијације. Јероплан је давно летио над Београдом, како је то лепо описао Александар Дероко. Није ваљда да ћемо са балкона или ливада махати двокрилцима само кад прскају комарце!

БЕКСТВО ИЗ КОРОЗИЈЕ

Последњу деценију прошлог века окончали смо сучени са силама изван сваког разума и са сопственом снагом која је комбинована од угасених мотива, судбина и митова – морали смо да станемо пред чисто огледало. После свега наравно. Било би непристојно да будемо задовољни приказом.

Умни људи су одмах разумели да ствари треба мењати, кретати се у сусрет судбини да она не би дошла по нас. Да ли нас је у том часу затекао страх од летења? Негде средином 2003. јавност је обавештена да српска авијација више не лети. Додуше, полете неки ту и тамо, али...

Почетком новембра једне суботње вечери, случајно сам се срео са групом пилота. И то у једној кафани. Славили су нешто, и не знам да ли је у њиховом весељу било и мало горчине. Изгледа да јесте. Један од њих, мајор који лети (летео је) на МиГ-у 29 замолио ме је да некако пренесем министру одбране поруку ако га случајно сретнем.

Наравно, ако као матори припадник копнене војске доконам о чему је реч. Ако разумем, да објасним. Ако не, да рекнем само ово: Отприлике, треба око пет милиона евра да би српски пилоти поново драли облаке над Батајницом. Тако је израчунао мајор, који је постао "земљак".

Дакле, човек који само хода и сања оно што је већ доживео. Рођен је у оно време кад је ишла серија "Летови који се памте". У једној сцени неко пита незаборавног Чкаљу: "Слушај, јеси ли ти некад летео хеликоптером?"

"Ихај... никад" – одговори Миодраг Петровић.

Велики дневни лист објавио је сетну фотографију о посусталим ваздухопловима на батајничкој писти. Постројени као за вечну смотру, право предворје за музеј. Одевени у цераде, без велике идеје како и где да се покрену. Туга да те ухвати, и то одмах за гушу.

А онда, ипак... Министар одбране посетио Батајницу. Слутим да је тамо било и оних пилота који су израчунали трошкове за гориво. Ништа посебно, само мало да се одвади од Милета Драгића. И држава би морала да се сети своје авијације. Јероплан је давно летио над Београдом, како је то лепо описао Александар Дероко. Није ваљда да ћемо са балкона или ливада махати двокрилцима само кад прскају комарце!

Видели смо министра како седи у кокпиту двоседа "супергалеба", одевен за озбиљан лет. И стварно је полетео. Гледао је са пристојне висине метрополу и Србију. Црну Гору није могао да види, али и у Подгорици су проблеми исти. Таман као да је гледао на обе стране своје одбрамбене надлежности.

Кад се лепо приземљио, показујући пре тога јасну борбену храброст, Станковић је обећао ремонт "двадесетдеветки". Биће пара за то, мада је час лета на тој аждаји страшно скуп. Али, многи летачи прошле године нису "намакли" ни минут.

И тако, уз помоћ српске стајаће авијације стигли смо до разних фондова. Из државног буџета има само за голи ручак. Дакле, проста репродукција и покушај да се остане на нивоу "пристојног сиромаштва". У тој оскудици, авијација је само најскупљи пример. Војска се напреже као галиот да утекне из технолошке заосталости.

Тешко иде, из два јака разлога. Први, за модерно инвестирање нема пара и не зна са кад ће их бити. Други, тешко је направити листу приоритета. Ништа осим хране и одеће не би могло да буде важније. А шта је са становима, новим борбеним системима, стандардом војника, трагањем за реформским моделом који би био примењив?

Шта ће бити са војничком професијом, коју су многи анатемисали због неопростивих грехова елите? Коначно, одакле ишчупати новце како би се направио први корак у бекству из корозије?

Пре неколико година кренуо је Фонд за реформу. Идеја се одмах види из назива. То је, дакле, једна посебна врста система вечне енергије, позната у физици као "перпетуум мобиле". Упростићемо, продаја војне имовине производи другу имовину. А она решава реформске проблеме, који су дефинисани посебним актима. Дакле, оно без чега се ваљда може, продаје се да би се купило оно што се мора.

Идеја није лоша, мада у себи садржи многе замке. Пре свега око надлежности, стратегије отуђивања и набавки, "препознавања" титулара, односно власника. И наравно, трговинске релације између продатог и купљеног. Стари египатски трговац је овако дефинисао свој уносни посао: "Трговина је сасвим проста ствар, купиш јефтино, продаш скупље!"

Шта се дешава кад буде обрнуто? Наравно да се иде у пропаст. *Гаће на мочути*, како би рекли наши мудри преци.

Промет имовине и стварање фонда јесте деликатна ствар. Да деликатнија не може бити. Гасиш једну ватру да би запалио другу, сечеш уши... Али, можда има и вајде ако буде памети. Ако је буде, и ако буде пажње без заклетве у било чије поштење, ето нама поново Икара. Или чак браће Рајт. Икар и браћа Рајт, заједно на Голубовцима и Батајници. ■

Аутор је коментатор листа "Политика"

РЕКЛИ СУ

Министар одбране др Зоран Станковић

КО ЈЕ ПЕНЗИОНИСАО МЛАДИЋА

– Генерала Ратка Младића пензионисао је Мирко Шаровић, председник Републике Српске, и о томе постоји указ, а дужности га је разрешио генерал-пуковник Новица Симић, у то време начелник Генералштаба Војске Републике Српске. Било је то у мају 2002. Споразумом о посебним везама између Републике Србије и Републике Српске укинут је тзв. 30. кадровски центар, а самим тим је и 26 официра скинуто са евиденције активних војних лица Војске СЦГ. Међу њима био је и Ратко Младић. А тај документ потписао је Војислав Коштуница. ■

Генерал -потпуковник Љубиша Јокић, начелник Генералштаба ВСЦГ

ИСТАЊЕНЕ РЕЗЕРВЕ

– Стање материјалних резерви у ВСЦГ ни у овом периоду није побољшано због недовољних финансијских средстава. Изражени су проблеми у реализацији задатака логистичке подршке а залихе материјалних резерви су смањене. Недостатак погонских средстава негативно се одразио на извршење задатака. Дуг Југопетролу износи 568 милиона динара, снабдевање намирницама и предметима интendanтске опреме је отежано, а све чешће су најаве прекида снабдевања и пружања комуналних услуга због нередовног плаћања. ■

ОКРУГЛИ СТО О ВОЈНОЈ АРХИВИСТИЦИ

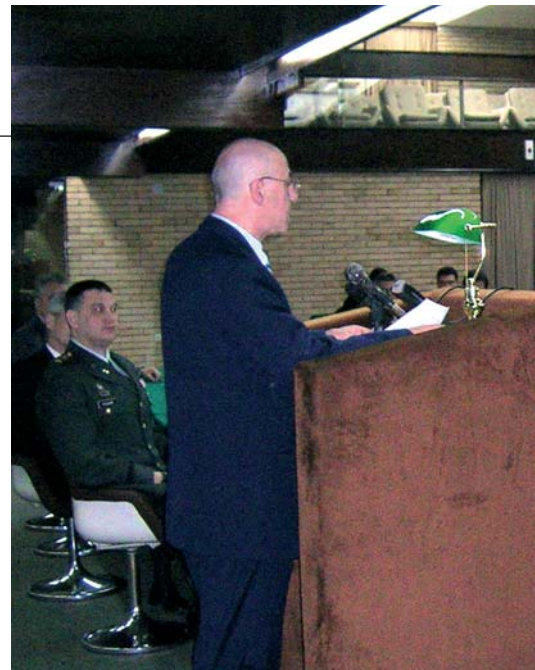
Поводом 130 година Војноисторијског института у Централном дому Војске СЦГ у Београду, 1. фебруара, одржан је округли сто којем су, уз организаторе, присуствовали бројни историчари и стручњаци из Министарства културе Републике Србије, Филозофског факултета Београдског универзитета, Института за новију и савремену историју, Архива СЦГ и Србије, Управе за стратегијско планирање МО, Музеја историје Југославије и новинари.

С обзиром на веома неповољне смештајне и организацијске услове у којима ради Војни архив, основни циљ стручног скупа био је да се колеге обавесте о тим чињеницама али и да се стручно одреде главне смернице за наредни период у области архивистике у складу са европским стандардима.

На скупу је било највише речи о ургентној потреби решавања пре свега смештајног простора за Војни архив, о улози војне историје у очувању српске војничке традиције, те о савременим проблемима безбедности и одбране и у том смислу о функцији Војноисторијског института у мрежи архива СЦГ.

Излагања са овог стручног скупа, како је речено, биће публикована у зборнику радова. ■

Д. К. М.

Планирање и изградња

КОРИСНА РАЗМ

У организацији Управе за буџет и финансије Министарства одбране и Канцеларије за билатералне односе Европске команде САД у СЦГ, у Касарни "Топчидер" одржан је дводневни семинар "Планирање и изградња буџета одбране"

Циљ семинара био је да се запослени у Министарству одбране и Генералштабу ВСЦГ, који се баве финансијама и буџетом система одбране, информишу о начину финансирања и расподеле финансијских средстава у систему одбране Сједињених Америчких Држава.

Семинар је отворио начелник Управе за буџет и финансије Министарства одбране СЦГ Александар Стојановић, а предавачи су били

Договор у Нишу

СТАНОВИ ОПЕТ НА ВИДИКУ

Министар одбране Зоран Станковић и начелник Генералштаба генерал-потпуковник Љубиша Јокић боравили су почетком фебруара у Нишу где су се у Скупштини града сретли са градоначелником Ниша Смиљком Костићем и другим градским званичницима. Том приликом, министар Станковић и градоначелник Костић договорили су конкретну сарадњу која треба да се оствари уступањем војних непокретности за изградњу војне базе и станова. Реч је о практичној реализацији протокола који су почетком марта 2005. године потписали тадашњи министар одбране Првослав Давинић и Смиљко Костић.

По речима Зорана Станковића, протокол није испуњен захваљујући пре свега неефикасном раду Министарства одбране СЦГ. Смиљко Костић је нагласио да град Ниш има велике потребе за одговарајући смештај судава, градске управе, СУП-а, БИА, ватрогасне бригаде, пореске и финансијске полиције, управе за набавку, управе јавних прихода и

универзитетског насеља, те за измештање железничког чвора и аутопута из градског ткива.

– Све ове проблеме – рекао је Смиљко Костић – можемо превазићи само коришћењем простора који има армија и заједничким решењем са Министарством одбране, наравно, не угрожавајући безбедносне функције наше војске и живот и рад у њој. Заузврат, град треба да реши изградњу војне базе и станова за војнике, а ми смо већ пронашли технолошки модел, банку за финансирање и извођаче радова.

У разговорима министра одбране и градоначелника Ниша покренута су и питања преласка Војне болнице у Клинички центар и измештања дела општинског судства из зграде Команде Копнених снага.

Током боравка у Нишу министар одбране Зоран Станковић и начелник ГШ ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић обишли су Команду Копнених снага, а потом и Војну болницу. ■

З. М.

адња буџета одбране

МЕНА ИСКУСТАВА

начелник одељења НАТОа за подршку ресурсима Врховног штаба савезничких снага у Европи Вилијам Томас и мајор Александер Нигард.

У првом делу семинара расправљало се о планирању, програмирању, буџетирању, расподели и потрошњи буџетских средстава док је други део био посвећен важности и механизмима административне контроле буџетских средстава. Осим тога, учесницима је представљен и рачуноводствени модел НАТОа.

Семинар је организован као део програма Здравеног контакт тима САД за 2006. годину. Програмом је предвиђено и неколико билатералних посета и одржавање више од 30 стручних семинара из области рада Министарства одбране и Војске СЦГ. ■

С. С.

ИЗ ГЕНЕРАЛШТАБА

ПРИМОПРЕДАЈЕ ДУЖНОСТИ

У Генералштабу ВСЦГ извршена је примопредаја дужности начелника Управе за развој између генерал-мајора Драгана Живановића и генерал-мајора Милоја Милетића. Генерал-мајор Милоје Милетић до сада је обављао дужност начелника Управе за обуку Генералштаба ВСЦГ, а генерал-мајор Драган Живановић одлази у пензију.

Дужност начелника Управе за везу и информатику Генералштаба ВСЦГ примио је пуковник Предраг Рајић од досадашњег начелника генерал-мајора Милана Станимировића. Примопредаји дужности присуствовао је заменик начелника Генералштаба ВСЦГ генерал-мајор Здравко Понош.

Нови начелник Управе за обавештајно-извиђачке послове, специјална и електронска дејства (Г-2) Генералштаба ВСЦГ је пуковник Раде Ђурић, који је до сада обављао дужност у Војнообавештајној агенцији. Досадашњи вршилац дужности пуковник Славољуб Јанићијевић и даље обавља дужност заменика начелника Управе. ■

Седница Врховног савета одбране

ПРИХВАЋЕН ИЗВЕШТАЈ ВОЈНОБЕЗБЕДНОСНЕ АГЕНЦИЈЕ

На седници којом је председавао председник Србије и Црне Горе Светозар Маровић, 1. фебруара, Врховни савет одбране (ВСО) разматрао је извештај о резултатима ангажовања Војнобезбедносне агенције (ВБА) у оквиру сарадње са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију, који је поднео начелник агенције Светко Ковач.

Како је саопштио Војни кабинет ВСО, у извештају начелника ВБА обухваћен је период од 1997. године до данас. ВБА је неспорно утврдила да је Ратко Младић повремено боравио у војним објектима до 1. јуна 2002. Након пензионисања, 2002. године, и доношењем Закона о сарадњи са Хашким трибуналом, Ратко Младић је напустио војне објекте.

У сарадњи са Безбедносно-информативном агенцијом (БИА) дошло се до података да је скривање Ратка Младића изван војних објеката преузео део пензионисаних припадника Војске Републике Српске, уз помоћ пензионисаних припадника ВЈ и цивила.

Да би се утврдиле чињенице да ли неко од припадника Војске СЦГ пружа подршку или је у контакту са хашким оптуженицима, ВБА је предузимала и предузима интензивне мере према више лица из Војске, а на основу одлука надлежних судова.

Утврђено је да су двојица припадника Војске СЦГ (један официр и један подофицир) имали овлашћења за подизање пензије Ратка Младића. Све пензије су подизали чланови породице, осим једне коју је подигао бивши подофицир и то у септембру 2002. године, што је накнадно утврђено. Исплата пензија је обустављена.

Од марта 2003. године припадници Војске и Министарства одбране спровели су 27 ненајављене контроле војних објеката на територији Србије и Црне Горе, од чега 16 затвореног (касарне и складишта) и 11 отвореног типа (хотели, војномедицинске установе) и утврђено је да се хашки оптуженици не крију у њима.

Прихваћен је извештај начелника ВБА, а Министарство одбране има обавезу да настави и интензивира своје активности на пуној сарадњи са Хашким трибуналом заједно са обавештајно-безбедносним службама ван Војске и из иностранства.

Врховни савет одбране посебно је нагласио да је још у априлу 2003. године донео одлуку о пуној и безусловној сарадњи са Хашким трибуналом, након чега је тадашњи министар одбране донео наредбу о њеном спровођењу са утврђивањем материјалне, радне и кривичноправне одговорности за несарадњу.

На овој седници ВСО је целовито и најдетаљније досад информисан о активностима ВСО на сарадњи са Хашким трибуналом уз констатацију појединачних пропуста, па зато иницира да и убудуће буде редовно обавештен о свим активностима које се предузимају на том плану.

Како се наводи у саопштењу, након информације начелника ВБА, оцењено је нужним утврђивање кривичне одговорности бивших професионалних војних лица која су помагала скривање Ратка Младића и омогућила да напусти војне објекте и то након расписивања потернице МУП-а Србије маја 2002. године. ■

ПОМОЋ ПОРОДИЦАМА ПОГИНУЛИХ У БИОЧУ

Припадници Подгоричког корпуса ВСЦГ уплатили су 2.630 евра помоћи породицама повређених и погинулих путника у железничкој несрећи код Биоча.

На рачун солидарности који је Влада Црне Горе отворила код Црногорске комерцијалне банке до сада је уплаћено око 2,5 милиона евра.

У удесу воза који је 23. јануара слетео у кањон Мораче погинуло је 46 путника, док је више од 260 повређено. ■

КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ
УГРОЖАВАЈУ ОПАСТАНАК
ПЛАНЕТЕ

КРИЛА ЛЕПТИРА СА СНАГОМ УРАГАНА

У последњих тридесет година лед Северног пола смањио се за трећину, а скоро посматрања потврдила су да се он и даље незаустављиво повлачи. Уколико се оствари сценарио високих емисија гасова који изазивају ефекат стаклене баште, до 2100. године температура би се на Арктику повећала за најмање пет степени, што би изазвало пуцање и топљење леденог прекривача, а слатка вода која би се после тога нашла у океану подигла би ниво мора на глобалном нивоу.

Иако су ово само претпоставке и – још увек – нема места страху, треба имати у виду да би велике промене у људском друштву, економији и свету природе изазвале чак и мала померања нивоа океана.

Ако лептир на Мадагаскару трепне крилима, то ће три дана касније на Карибима изазвати ураган". Овај познат и често парафразиран цитат, који је метеоролог Едвард Лоренц назвао "ефектом лептира", можда најбоље осликава осетљивост климатског система Земље на почетне услове.

Другим речима, када се он једном изведе из равнотеже готово је немогуће вратити га у нормалу. А како сада ствари стоје, Земљи и њеним становницима ситуација није нимало наклоњена.

Иако се сматра да локалне временске (не)прилике нису директно повезане са глобалним стањем климе, одређене метеоролошке ситуације, које су више или мање повезане са климатским променама, становници Земље све више осећају на својој кожи. Тако су све разорније природне непогоде које погађају земље широм света, температурна одступања од просека, па и хладан ваздух који је до наших простора недавно стигао из Сибира – само неки од показатељи неопходности делања.

Ма колико клима била глобални феномен, који је углавном непредвидив, у свету је развијено 18 различитих математичких модела и сви указују да ће пораст количине угљендиоксида у атмосфери знатно подићи средњу површинску температуру ваздуха. А колико је и најмањи пораст температуре опасан сведоче подаци, према којима је током последњих 150 година средња годишња температура подигнута за око 0,45 степени Целзијуса, што је у новијој историји условило невиђено загревање. Наиме, сматра се да би за раст температуре, који се десио током 20. века, у нормалним условима било потребно 1.200–1.500 година!

Многим земљама неће бити лако да смање емисију штетних гасова – каже Мирослав Спасојевић из Министарства науке и заштите животне средине

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

■ ПРОТОКОЛ ИЗ КЈОТА

Моделу указују на два основна узрока глобалног загревања: повишен ниво угљендиоксида и сеча тропских шума. Упоредо са рушењем тог својеврсног природног биљног регулатора глобалне температуре, количина угљендиоксида у атмосфери увећала се за 25 посто током индустријске ере, махом услед сагоревања фосилних горива (угаљ, нафта и природни гас) и производње цемента. Схватајући сву озбиљност ситуације, међународна заједница је почела све више да се ослања на резултате научних истраживања и мерења, али без политичке воље да се ствари помере на глобалном нивоу мало тога наука или појединци могу да учине. Један од корака на том дугом путу јесте ступање на снагу, фебруару 2005. године, седам година од потписивања Протокола из Кјота, до сада најамбициознијег и најсложенијег међународног споразума о заштити животне средине. Протокол је ратификовала 141 земља чланица, међу којима се, још увек, не налази наша земља.

– У оквиру Протокола из Кјота земље чланице су подељене у две групе. Анексом 1 обухваћене су најразвијеније и новоинду-

Оквирна конвенција УН о климатским променама усвојена је још 1992. године у Рио де Женеиру, а ступила је на снагу 1994. године. Након више година преговарања, Протокол из Кјота усвојен је 1997. године, а ступио је на снагу тек фебруара 2005. године, јер су се тек тада стекли услови за ратификацију (неопходно је да га ратификује "најмање 55 страна Конвенције, међу којима су и стране из Анекса 1, чији удео у укупним емисијама CO₂ за 1990. годину страна обухваћених Анексом 1 износи најмање 55 посто").

стријализоване земље (оне које су настале са распадом СССР-а). Све остале земље, па и наша, спадају у групу земаља у развоју. Земље које припадају Анексу 1, а које су ратификовале Протокол, обавезале су се да у периоду од 2008. до 2012. године смање емисије гасова са ефектом стаклене баште за 5,2 посто у односу на емисије које су имале 1990. године. То није нимало лако јер су у односу на базну годину економије тих земаља расле, што је у директној релацији са порастом потрошње енергије. Тако би

те земље сада требало да смање емисије много више него што је било потребно 1990. године. За многе од њих то није једноставно и због тога покушавају да проблем реше у сарадњи са земљама у развоју – каже помоћник директора Управе за међународну сарадњу и европску интеграцију Министарства науке и заштите животне средине Мирослав Спасојевић.

Протоколом из Кјота предвиђена су три механизма којима се земље могу користити за смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште. То су заједничка

имплементација и трговина емисијама, који се односе на земље из Анекса 1, и трећи "механизам чистог развоја", који је доступан земљама у развоју. Трећи механизам, који се односи и на нашу земљу, подразумева да развијене земље могу да инвестирају у чисте или енергетски ефикасније технологије у земљама у развоју, а да заузврат тим земљама обезбеде повољне или неповратне кредитне аранжмане, с тим да се ефекат смањења приписује инвеститору, дакле, развијеној земљи.

■ УЛАГАЊЕ У РАЗВОЈ

– Министарство рударства и енергетике и наше министарство добили су задатак да у следећа три до четири месеца припреме два документа. Један се тиче енергетике и односи се на план реализације стратегије енергетског развоја и други који се односи на стратегију реализације механизма чистог развоја.

Наша земља добија разне понуде из иностранства за улагање у њену индустрију и енергетику, по којима бисмо ми добили енергетски ефикаснија постројења, али смањење емисије би ишло улагачима и ту морамо да будемо опрезни. Како сада ствари стоје на тржишту, тона CO₂ у оквиру "механизма чистог развоја" вреди од пет до десет евра, док је на светском тржишту већ достигла износ од око 28 евра по тони. Дакле, разлика је огромна, тако да у ова два документа која припремамо морамо да прецизи-

рамо шта је наша стратегија, краткорочна и, барем, средњорочна. Кјото-активности се завршавају 2012. године и већ сада се разговара о пост-Кјоту, који ће бити много драстичнији у смислу смањења емисија. Уколико наша земља у том периоду постане земља Анекса 1, онда ћемо имати много веће обавезе. Због тога треба да будемо веома опрезни како нам се не би догодило да нешто што данас продајемо за пет или десет евра после купујемо за 30. Смисао нашег посла сада јесте да нађемо одговоре како да се понашамо у следећих пет до десет година. Сигурно је да ћемо ући у реализацију неког од пројеката механизма чистог развоја, али у ком обиму, тек ћемо да проценимо по изради докумената – истиче господин Спасојевић.

Сматра се да ће последице климатских промена највише да осете земље у развоју, јер је њихов економски потенцијал такав да не могу лако да изађу на крај са последицама тих промена. Тако се претпоставља да би у деценијама које су пред нама простор на коме се налази и наша земља постао аридна зона, што значи са мање падавина и са дужим сушним периодима. То би довело до огромних промена са становишта пољопривреде, шумарства и целокупне економије. Иако се у нашој земљи због смањења индустријске производње данас производи мање гасова са ефектом стаклене баште него 1990. године, сведоци смо да нам и постојећи ниво загађења причињава много проблема. Панчево је очити пример.

– Од када је формирано Министарство науке и заштите животне средине на републичком нивоу оно се озбиљно бави проблемом тог града. Али треба имати у виду да то није питање које се може решити преко ноћи. Пре близу годину дана направљена

ПАРАДОКС ГЛОБАЛНОГ ЗАГРЕВАЊА

Једна од последица великог отапања ледених маса јесте поремећај велике подводне струје, Голфске, захваљујући којој Европа има умерену климу. Топљењем леда Арктика убрзаво се прилив слатке воде у морску код Лабрадора, где се смањује проток Голфске струје. Као последица успоравања океанских струја у Атлантику, просечне температуре у Европи могле би да се сниже за четири степена Целзијуса.

Клима као оружје за масовно уништење

КОНТРОЛА ВРЕМЕНА У ВОЈНЕ СВРХЕ

Еколошко ратовање дефинише се као намерно модификовање природне екологије као што су клима и време, јоносфера, магнетосфера, систем тектонских плоча и манипулисање њима, и/или изазивање сеизмичких догађаја како би се намерно и смишљено изазвало физичко, економско и психосоцијално и психолошко разарање геофизичке мете или становништва на њој у оквиру стратешког или тактичког ратовања.

Америчко ваздухопловство има техничке могућности за манипулисање климом, било у сврхе тестирања, било у сврхе директне војнообавештајне употребе. Те могућности обухватају изазивање поплава, урагана, суша и земљотреса. Последњих година огромне своте новца америчко Министарство одбране је уложило у даљи развој и усавршавање тих капацитета.

Модификовање времена постало је део домаће и међународне безбедности и њему се може једнострано приступити... Оно може имати офанзивну и дефанзивну примену, а може се

чак користити и у сврху одвраћања. Способност изазивања падавина, магле и олуја на земљи или способност модификовања времена и производње вештачког времена представља део интегрисаног ланца технологија које могу обезбедити битно јачање САД, односно онеспособити капацитете противника, ради постизања глобалне предности. *(Америчко ваздухопловство, завршни извештај за период до 2005)*

Мада нема чврстих доказа да су капацитети америчког ваздухопловства за промену времена намерно и смишљено коришћени за те сврхе, тешко је претпоставити да они нису предмет макар рутинског тестирања, исто онако као што се тестирају нови видови конвенционалног или системи стратешког оружја.

Наравно, цела ова тема је научни табу. Могућност климатске или еколошке манипулације као део војних и обавештајних програма јесте прећутно призната, али се никада није сматрала посебно релевантном. Војни аналитичари ћуте о тој теми. Мете-

оролози се њоме не баве, а еколози су упорни у инсистирању на глобалном отопљавању и Протоколу из Кјота као јединим важним темама.

У извесном смислу, иронија је судбине да се Пентагон, макар прећутно признајући да може да модификује светску климу у војне сврхе, у суштини придружио свима онима који верују у теорију глобалног отопљавања. Пентагон је у једној својој студији детаљно анализирао све импликације разних сценарија глобалног отопљавања.

Ту се, међутим, не помиње главни војни програм за манипулisaње временом – HAARP (Високофреквентни активни истраживачки програм Аурора) са базом на Аљасци, којим заједнички управљају америчко ваздухопловство и америчка морнарица.

Тај програм постоји од 1992. године. Он је део нове генерације усавршеног оружја произведеног у оквиру америчке стратешке одбрамбене иницијативе (SDI). Реч је о систему снажних антена које могу да изазову “контролисане локалне модификације у јоносфери” (горњем слоју атмосфере): “HAARP ће се користити ради изазивања малих, локализованих промена јоносферске температуре, како би резултантна физичка реакција могла да се проучава помоћу других инструмената постављених на месту на коме се налази HAARP или у његовој непосредној близи-

ни” – то је само једна од теза које се могу наћи на званичном веб сајту HAARP.

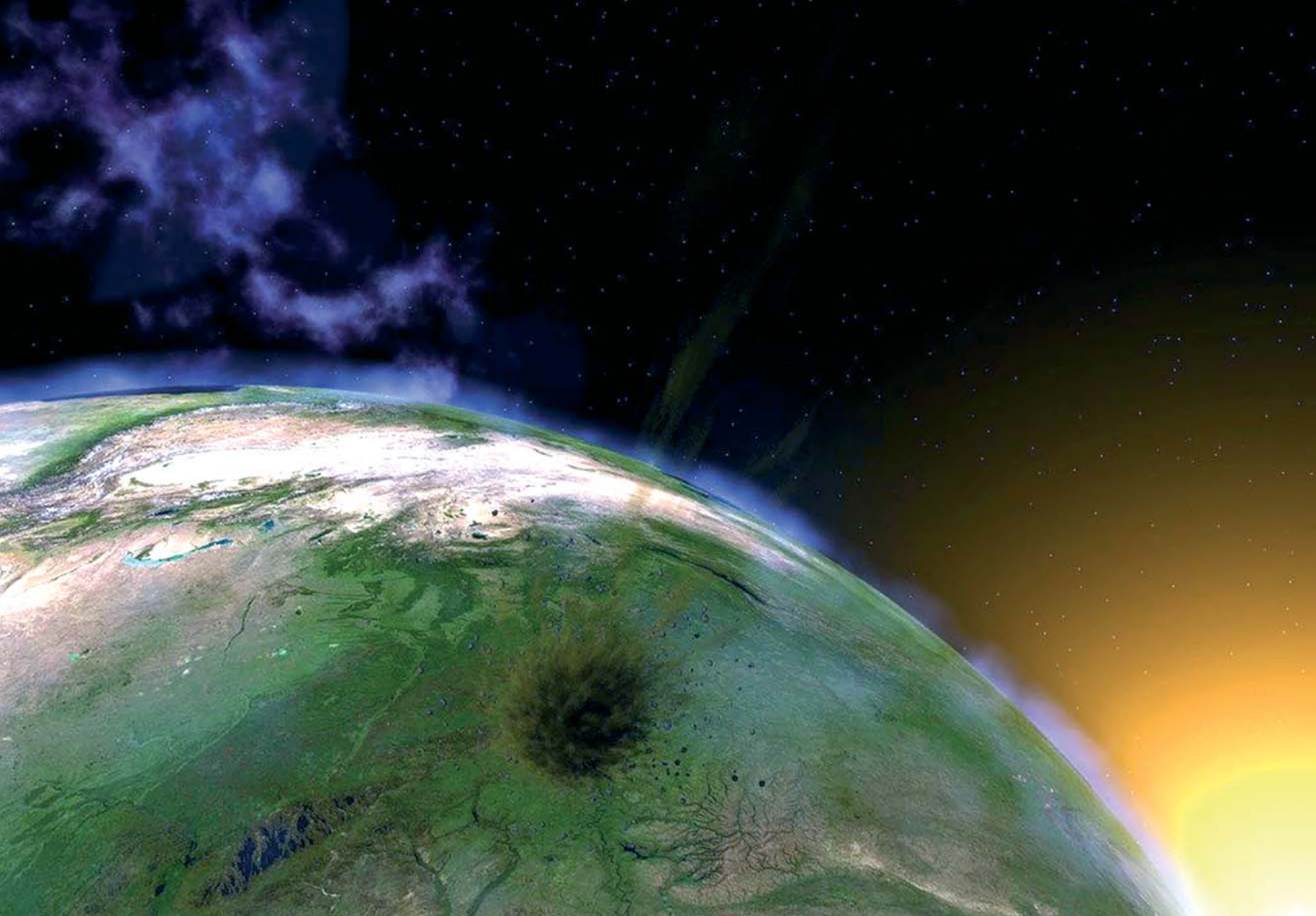
Николас Бегич, један од активних учесника кампање која је у јавности покренута против HAARP, описује тај систем као “изузетно снажан технолошки уређај за емитовање радио-таласа, који подиже делове јоносфере фокусирањем зрака и загревањем циљаних подручја. Електромагнетни таласи се онда враћају на земљу и продиру у све - живе организме и неживе ствари”.

Јавности је, међутим, овај програм представљен само као део научних и академских истраживања. У документима америчке војске наговештава се да је главни циљ система HAARP “коришћење јоносфере у сврхе које одреди Министарство одбране”.

Не указујући конкретно на систем HAARP, америчко ваздухопловство у својој студији указује на могућност коришћења индуктивних јоносферских модификација” као средства за мењање “временских образаца” и ремећење непријатељских комуникација и радарских уређаја.

HAARP такође може да изазове нестанке струје или поремећаје на системима за дистрибуцију електричне енергије у читавим регионима, а према најзлокобнијим предвиђањима, у некој би фази могао да утиче на ментално стање људи. ■

(НИН, 2 фебруар 2006.)

је анализа. Према финансијским показатељима које је дала, у Рафинерију, Петрохемију и Фабрику вештачких ђубрива у Панчеву треба уложити око 360 милиона евра да би се њихове технологије довеле у стање које би било у складу са прописима у области животне средине. Те фабрике су прављене у време када питање животне средине није било актуелно као данас и када су технологије биле другачије. Такође, знатно нас је уназадило бомбардовање 1999. године, јер су тада уништене инсталације које су биле директно у функцији заштите животне средине. Данас те индустрије улажу немала средства како би обновиле своје технолошке капацитете и већ су доста урадиле на обнављању инфраструктуре која се тиче заштите животне средине.

■ ТРОШКОВИ

Постоје мишљења према којима споразум из Кјота кошта више него што чини добра, пошто се усредсређује на брза смањења емисије штетних гасова. На то господин Спасојевић каже да би такви коментари били оправдани уколико би се Кјото-процес завршио 2012. године.

– Оно што је по мом мишљењу добра страна Протокола из Кјота, без обзира што у њему не учествују Америка, Аустралија, Саудијска Арабија и још неке земље које су велики произвођачи гасова са ефектом стаклене баште, јесте то што он означава почетак једног процеса који ће донети резултате. Уколико ставите на папир колике су цене природних катастрофа које су се догодиле прошле године, а за које се претпоставља да, барем једним делом, могу да буду последица климатских промена, доћи ћете до огромних цифара које ће полако постати проблем и за такве економије као што је економија Сједињених Америчких Држава.

Почетком децембра прошле године у Монреалу је одржана 11. конференција Уједињених нација о климатским промена-

ТРОПСКЕ ШУМЕ

Тропске шуме заузимају мање од два посто површине Планете, али у њима живи готово половина свих познатих облика живота – око 30 милиона различитих врста биљака и животиња. Уништавањем тропских шума, за годину дана нестане око 50.000 разних живих врста.

ма, на којој је дефинисано све што се тиче реализације Протокола из Кјота, са посебним нагласком на помоћи земљама које треба да се изборе са проблемима заштите животне средине. Том приликом покренуто је и питање пост-Кјота и договорено да процес треба наставити и после 2012. године. Проблем који је тада испливао на површину везан је за питање како наћи праву равнотежу између онога што се догађа у производњи угљен-диоксида у развијеним земљама и земљама у развоју. Већина развијених земаља прихвата одговорност за климатске промене, пошто су прве ушле у индустријску епоху и испустиле највише CO₂ у атмосферу. Међутим, све већи произвођачи гасова са ефектом стаклене баште постају земље у развоју, као што су Кина, Индија, Бразил, Мексико и друге. Дакле, предстоји дуг и компликован преговарачки процес, а тек пошто политичари постигну неки почетни компромис, требаће послушати и реч научника. Они кажу да би у следећем циклусу требало смањити емисију гасова са ефектом стаклене баште најмање за 15 до 30 посто. Како је то тешко постићи, постоје идеје да се CO₂ сакупља и складишти у геолошким шупљинама, што би повећало цену енергије за 30 посто, али би елиминисало присуство тог гаса у атмосфери. ■

Сања САВИЋ

На анализама је оцењено стање борбене готовости, сагледани проблеми од највећег утицаја на живот и рад команди и јединица и дефинисани тежишни задаци у овој години

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ УСЛОВИМА

СНИМАО Р. ПОГОВИЋ

Анализама борбене готовости оперативних састава ВСЦГ су присуствовали начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић, заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Здравко Понош, начелник Инспектората одбране СЦГ вицеадмирал Јован Грбавац и њихови најближи сарадници.

Услови за изградњу борбене готовости били су веома сложени, оцењено је на тим скуповима, али су команде и јединице ВСЦГ, и поред низа потешкоћа, успешно реализовале своје задатке и обавезе.

■ ОПЕРАТИВНЕ И КОПНЕНЕ СНАГЕ

На анализи борбене готовости Оперативних снага, одржаној у Панчеву, командант тог оперативног састава генерал-мајор Драган Колунџија истакао је успешност упоредног заживљавања процеса координације унутар новоформиране команде Оперативних снага у Крагујевцу и система командовања потчињеним јединицама које никада раније нису биле под истом опе-

ративном командом. Истовремено, извршен је и прелазак на оспособљавање војника по новом, знатно краћем плану обуке.

У Оперативним снагама успостављен је стабилан систем командовања и реализовани су тежишни задаци из годишњих планова рада. Редовно су спровођене контроле команди и јединица које су биле у функцији побољшања стања и пружања помоћи. Инспекторат одбране контролисао је стање у шест јединица. Оцене контролисаних састава су повољне, а 72. специјална бригада и 305. инжењеријска бригада забележиле су најбоље оцене на нивоу целе Војске.

Задаци контроле административне линије према Космету извршавају се веома одговорно, а на њима су ангажовани искључиво војници из професионалног састава. Од осталих задатака ваља поменути ешелонирање ратних материјалних резерви на стратешком нивоу и асанацију контаминираних земљишта у селу Боровац код Бујановца.

Проблеми попутне војницима на одслужењу војног рока највише оптерећују Оперативне снаге у целини. Недостатак фор-

мацијом предвиђених војника најизраженији је у 24. батаљону за специјална дејства, где износи 19 посто и у 20. моторизованој бригади, где је 27 посто. Услед смањене попуне тактичке вежбе са бојним гађањем се не реализују у довољној мери што битно утиче на оспособљеност кадра. Због лошијих услова обезбеђења и складиштења дошло је и до делимичног нарушавања пиротехничке безбедности убојних средстава.

За најбоље јединице Оперативних снага проглашене су 72. специјална бригада и 24. батаљон за специјална дејства.

Припадници Копнених снага, по оцени команданта генерал-потпуковника Младена Ђирковића, успели су да одрже борбену готовост на захтеваном нивоу при чему су посебно вредна достигнућа остварена у обезбеђењу административне линије према Косову и Метохији, контроли Копнене зоне безбедности и реализацији организацијско-мобилизацијских промена у командама и јединицама тог састава. Закључено је да су тежишни задаци реализовани у отежаним условима које су пратили, пре свега, оштри лимити у материјално-финансијској сфери.

Анализа борбене готовости је пружила могућност да се прогласе и најбољи војни колективи, а то су 78. моторизована бригада из Врања, 413. центар за обуку возача у Вршцу и 352. инжињеријски пук из Прокупља, а међу самосталним батаљонима признања су припала 3. батаљону војне полиције, 57. граничном батаљону и 21. батаљону везе.

■ ВАЗДУХОПЛОВСТВО И МОРНАРИЦА

На анализи борбене готовости Ваздухопловних снага и противваздухопловне одбране истакнуто је да је, у оквиру укупних отежавајућих услова, успешно формирана Команда ВС и ПВО и да су извршене планиране организацијско-мобилизацијске промене.

Како је, после уводне речи команданта ВС и ПВО пуковника Драгана Катанића нагласио његов заменик пуковник Небојша Ђукановић, позната тешка материјална ситуација и ограничени капацитети за смештај и рад јединица, дотрајали објекти,

непопуњеност људством, недостатак млазног горива и резервних делова за летелице, од којих је многим већ истекао рок употребе, само су део проблема са којима су се ваздухопловци, ракеташ и војиновци објективно суочавали и који су, наравно, утицали и на укупни ниво остварене борбене готовости тог састава. Ипак, и у таквим неповољним условима, у ВС и ПВО су успели, додатним напрезањем и људства и технике, да одрже наређени ниво борбене готовости, да плански спроведу обуку команди и јединица, изврше постављене задатке на сопственој реорганизацији, али и да обезбеде што боље услове за живот и рад људства и сачувају јединство и стабилност војних колектива.

Ипак, бројни су проблеми који оптерећују тај вид, а истакнути су мали број сати налета пре свега у ловачкој авијацији, немогућност ремонта одређених летелица у домаћим ремонтним заводима, недостатак делова и горива и још увек нејасна визија које, како и када нове вишенаменске авионе набавити, те бројни статусни и стамбени проблеми његових припадника.

Анализа борбене готовости Морнарице одржана је у карсари *Орјенски батаљон* у Кумбору. Командант контраадмирал Драган Самарцић је посебно нагласио резултате рада из домена међународне војне сарадње, али и проблемима који су у претходној години оптеретили рад тог састава Војске.

– Недостатак финансијских средстава отежао је ремонт бродова и борбених система, али и редовно одржавање техничких капацитета Морнарице и постојеће инфраструктуре. Јединице нису биле попуњене потребним бројем морнара на одслужењу војног рока. Ипак, током 2005. године доковано је пет капиталних бродова, изведена је поморска вежба са Републиком Италијом *Заједнички хоризонт* и крстарење школског брода *Јадран*. Егзистенцијална угроженост припадника Морнарице посебно је била изражена у првој половини годинев – када се решавао статус вишка војног кадра, рекао је контраадмирал Самарцић и као један од резултата издвојио унапређење сарадње међу морнарицама држава потписница Јадранско-јонске иницијативе.

— ■ ПОДГОРИЧКИ И НОВОСАДСКИ КОРПУС

Командант Подгоричког корпуса генерал-мајор Јован Лакчевић нагласио је да је током протекле године преформирано 19 јединица тог састава Војске, а девет расформирано. Број

Слика 3. ПЕРГЕ

ванредних догађаја знатно је смањен. Логистичка подршка функционисала је непрекидно, али уз бројне тешкоће због мањкања новчаних средстава.

Подгорички корпус оспособљен је да одговори на све безбедносне изазове, борбена готовост је одржавана и изграђивана без директног угрожавања зоне одговорности, у условима рестриктивног финансирања, недовољне попуње војницима на одслужењу војног рока и императивне реализације организацијско-формацијских промена и смањења кадра.

Закључено је да су припадници Корпуса уложили максималне напоре и постигли резултате који су изнад услова у којима је изграђивана борбена готовост.

Основни задаци Корпуса у наредном периоду биће даља реализација организацијско-формацијских промена, реализација борбене обуке, спровођење мера безбедности и предузимање мера на унапређењу стања логистичке подршке и морала.

На анализи борбене готовости Новосадског корпуса командант генерал-мајор Станимир Матијевић истакао је да су недовољна финансијска средства знатно отежала свакодневно функционисање јединица, али и модернизацију њихових техничких капацитета. Стамбене тешкоће припадника Корпуса (само 22 одсто има стан) и уверење да су лична примања врло ниска, те да се на тај начин не поштује *Закон о Војци*, додатно су допринели незадовољству запослених.

Због мањка новчаних средстава нису реализовани задаци из домена борбене обуке резервног састава Војске, што се неповољно одразило на укупну борбену готовост Новосадског корпуса.

И поред поменутих потешкоћа јединице Корпуса су успешно извршиле низ сложених задатака – спасавање живота и добара становника средњег Баната после поплава, уступање обезбеђења државне границе према Републици Мађарској и Румунији МУП Републике Србије и бројне организационе промене унутар јединица.

За најбоље јединице тог састава проглашени су 506. пешадијска бригада из Зрењанина и новосадски 12. батаљон војне полиције.

■ ЛОГИСТИКА

Оцењујући елементе борбене готовости у Логистици пуковник Василије Шимшић, заступник команданта тог састава, рекао је да "без обзира на neodговарајућу попуњеност јединица Логистике кадром, командовање је било успешно на свим нивоима. У кратком периоду је постигнут захтеван степен оспособљености састава, а обука старешина изведена је по НАТО стандардима. Обука војника прилагођена је дужини војног рока. Мобилизацијске послове отежавале су ограничене финансије и неуклађене организационе промене. Продајом трофејног наоружања

и расходоване технике остварени су значајни приходи. Унутрашњом контролом спречене су неправилности у материјално-финансијском пословању, а утврђено је 656 мањкова и оштећења".

Пад животног стандарда, нерешено стамбено питање већине припадника Логистике (39 одсто је без икаквог стана) и egzистенцијална неизвесност због актуелних реформских процеса лоше су утицали на морал запослених. Статус 24 неперспективна објекта, вишак наоружања и војне опреме, те проблеми везани за њихово чување и одржавање, затим, застарела материјална база за извођење обуке и високе финансијске обавезе преузете из ранијег периода такође су оптеретили пословање јединица Логистике.

■ ВОЈНИ ОКРУЗИ

Годишње анализе борбене готовости одржане су и у командама Војних округа. На анализи Војног округа Београд оцењено је да су *Планови у 2005.* години реализовани уз мање пропусте. Командант пуковник Драгосав Лацковић издвојио је као највеће проблеме попуњу кадром, тешкоће око закупа простора и плаћања комуналних услуга, те недовољан број квалитетних војника за послове стражарске службе. Нерешено стамбено питање за више од 50 одсто професионалних припадника Округа додатно су усложавали свакодневни рад. Уз то, проблеми су настајали и због неадекватних техничких капацитета, односно, недостатка рачунарске опреме.

Током 2005. расформирани су војни одсеци Палилула и Земун, а у састав Војног округа Београд ушли су Команда за гарнизонске послове Београд, Војнодисциплински суд и Војни оркестар Београд.

Током прошле године, такође, склопљено је 387 уговора са установама за служење војне обавезе у цивилној служби. Планирано је увођење 22.925 младића у војну евиденцију, а уписано је 19.667. Од 11.565 регрута који су упућени на служење војног рока 728 их је на поновним лекарским прегледима проглашено привремено, а 126 трајно неспособним за служење војног рока у јединицама и установама Војске. Психолошке анализе показују да је у односу на ранији период далеко већи број регрута који користе различита наркотичка средства, болују од душевних поремећаја или су недовољно ухрањени.

За најуспешније у протеклој години изабрани су војни одсеци Ваљево и Ужице, док је најнижу оцену добио Војни одсек Шабач.

На анализи војне обавезе и борбене готовости Војног округа Ниш командант пуковник Љубиша Ђорђевић нагласио је да Округу тек предстоји реорганизација и реформа, како би се послови војне обавезе што квалитетније извршавали. У 2005. години најбоље резултате остварио је Војни одсек Зајечар. ■

Новинари и дописници "ОДБРАНЕ"

У КОПАОНИЧКИМ ВРЛЕТИМА

125. МОТОРИЗОВАНА
БРИГАДА ИЗ КРУШЕВЦА

Крушевачки пешадинци успоставили су професионалне односе са припадницима Кфора. Одржавају их честим телефонским контактима, састанцима на локалном, координационом и командном нивоу и једновременим патролама које обезбеђују компатибилност рада припадника двеју оружаних снага и гарантују мир на повереном подручју.

свим земљама света бележи се бесправна сеча шума, али у краћу дрва на административној линији са Косметом полазе неке чудне "дрвосече", које имају извидницу, логистичку подршку и наоружано обезбеђење. У то су се крајем прошле године уверили и припадници чешког контингента Кфора, који су 8. новембра, у близини Угљарског крша, приметили групу од петнаестак лица како немилосрдно уништава шумско благо. Шумокрадице нису биле у униформама, али је сваки други у рукама имао пушку.

Патрола из Мултинационалне бригаде "Центар" је, придржавајући се чешког закона, испалила метак упозорења у ваздух, на шта су починиоци крађе отворили ватру на чешке војнике и ранили једног од њих. У том тренутку припадници Кфора обавештавају, преко "врхне линије", команду 125. моторизоване бригаде о инциденту на административној линији и траже помоћ од наших војника како би спречили бекство наоружаних шумокрадица на нашу територију. Патрола са базе "Мрче", коју је предводио водник прве класе Зоран Станковић, креће одмах у акцију и успешно затвара све правце наспрот месту са кога се чула пуцњава. То је омогућило чешким војницима и старешинама да ухвате седам Албанаца, код којих су пронађене три пушке и један пиштољ, док су преостала лица побегла према Косову и Метохији.

■ ДОБРА САРАДЊА СА КФОРМ

Заједничке активности наших снага и припадника Кфора у решавању бесправне сече шуме код Угљарског крша представљају још једну потврду добре сарадње 125. моторизоване бригаде са мултинационалним бригадама "Центар" и "Североисток". Професионални односи наших и страних војника успостављени су честим телефонским контактима, одржавањем 30 састанака на локалном, координационом и командном нивоу и једновременим патролама. На састанцима су разматране мере за побољшање сарадње и успешније обезбеђење административне линије према Космету, али треба нагласити да су најбољи резултати остварени извођењем 49

једновремених патрола, које су омогућиле компатибилност рада припадника двеју оружаних снага и гарантовале мир на повереном подручју.

Обезбеђење 70 километара административне линије према Космету, од Панчићевог врха до Преполца, јесте тежиши задатак припадника 125. моторизоване бригаде из Крушевца, којом командује пуковник Љубинко Ђурковић. Људство за обезбеђење административне линије смештено је у базама "Боранце", "Мрче", "Трмка" и "Шушњак", које се налазе у залеђу Копаоника. Већ та чињеница указује да војници и старешине морају да се, током патролирања, изборе са брдско-планинским пределима, ретко насељеним кра-

ВОЈСКА, ПОЛИЦИЈА И ШКОЛА

Копаоничка идила је оквир у коме припадници 125. моторизоване бригаде извршавају задатке обезбеђења административне линије према Космету и контроле Копаоничке зоне безбедности. База "Боранце" је смештена у близини копаоничких села Блажево и Витоше. На њој, како каже поручник Александар Ивковић, постоје добри услови за живот и рад. Занимљиво је да се у оквиру базе налазе просторије за смештај полиције и сеоска школа са три ђака, тако да база представља јединствени пункт на коме се налазе Војска, полиција и школа. Војници Дарко Јанковић и Милан Радовановић кажу да су на базу дошли добровољно, обавезе им не падају тешко, а посебно су задовољни храном коју им припрема десетар по уговору Славољуб Крсмановић.

Код Луковске Бање налази се база "Мрче", са које војници и старешине обезбеђују 17 километара административне линије од Пилатовице до Угљарског крша. Тај предео је познат по природним лепотама, геотермалним изворима и нетакнутој еколошкој средини. Због тога су, каже капетан прве класе Далибор Лековић, сви војници и старешине који службују на том простору заволели тај крај.

јем, дугим и оштрим зимама (до -25 степени) и отежаним условима за коришћење моторних возила. Инцидентне ситуације на том простору су, углавном, везане за већ поменути рејон Угљарског крша, где су Албанци из подујевског краја у три наврата покушали да пређу административну линију и секу шуму. Сва три пута органи обезбеђења са база муњевито су реаговали и спречили илегалне преласке, што доказује да су они спремни да бдију и по 24 сата како би осујетили евентуалне намере непозваних да повреде простор Копнене зоне безбедности.

На базама контејнерског типа налази се млад професионални кадар, који је протеклих година стекао велико искуство у обезбеђењу административне линије. Старешине и војници по уговору смењују се сваких тридесет дана, што омогућава максимално ангажовање сваког појединца и избегавање било каквих пропуста у раду.

"На овај начин", каже пуковник Ђурковић, "желимо да равномерно оптеретимо све припаднике бригаде у извршавању овог тежишног задатка". Две трећине састава база чине професионалци, док се војници на одслужењу војног рока ангажују искључиво на обезбеђењу саме базе и позадинским пословима. Занимљиво је да влада велико занимање војника за служење војног рока на базама, где иначе долазе по принципу добровољности. Разлози занимања леже у жељи војника да осете прави војнички живот, али не треба пренебрегнути ни материјално-финансијске користи. Наиме, војници за рад на базама добијају новчане принадлежности од 480 динара дневно, што значи да месечно могу остварити приход од око 15.000 дина-

Пуковник Љубинко Ђурковић, командант 125. моторизоване бригаде из Крушевца

ра. Зато све већи број војника шаље новац кући, уместо да га добија, као што је то уобичајено.

■ ПРЕВЕНТИВНИ РАД

Нису у крушевачкој пешадијској бригади заборавили ни на борбену обуку, која заправо интегрише све активности јединице. Без обзира на скромне материјалне услове, реализовано је 59 тактичких вежби, 20 организационих облика практичне обуке, 27 курсева са 280 полазника и 356 гађања на полигону "Пасуљанске ливаде" и стрелиштима "Међа", "Наупаре" и "Шуматовац". Резултати су вреднији пажње када се зна да процес обуке прате велики проблеми због недостатка и неадекватности средстава за обезбеђење, дотрајалости тех-

ПОМОЋ КОЛЕГИ

Из крушевачке бригаде је у прошлој години отпуштено 86 цивилних лица. Због специфичности занимања, само је шест људи успело да нађе нови посао, углавном у грађевинској оперативи. Проблем је још већи када се зна да су већина отпуштених лица избегла са Косова и Метохије, што им додатно усложњава живот. Припадници 125. моторизоване бригаде нису заборавили на дојучерашње колеге, о чему најречитије говори недавни догађај. Наиме, електричара Радета Огњеновића је, поред тога што је изгубио посао, задесила и несрећа да му изгори кућа. Истог тренутка старешине, војници по уговору и цивилна лица из јединице покренули су акцију прикупљања новчане помоћи, коју су и уручили Радету Огњеновићу.

нике, старих средстава везе, хроничног мањка горива и других мука које има већина састава Војске Србије и Црне Горе.

И у таквим околностима велика пажња посвећује се припреми извођача обуке и оспособљавању појединца, а резултат је професионално и квалитетно извршавање задатака.

“У центру наше пажње”, наглашава пуковник Ђурковић, “јесу чување и заштита живота и здравља људи”. Да је то тако показује податак да у 125. моторизованој бригади није било ванредних догађаја, што је велики успех с обзиром на велике органи-

зацијско-мобилизацијске промене, задатке обезбеђења административне линије према Космету, обезбеђење људства и материјално-техничких средстава на петнаестак локација, пређених 400.000 километара и просечну старост моторних возила од 32 године.

Велики допринос у превентивном раду даје психолог Бранка Ђирковић, која се посебно ангажује у делу пријема младих војника, психолошке процене личности и селекције за важне дужности.

Сваки појединац у јединици из Крушевца пружа највише што може, с жељом да целокупан састав, на најбољи начин, изврши

основну боју, дух, лични пример и оптимизам војном колективу даје пуковник Љубинко Ђурковић, који је у бригади од потпоручничких дана. Сазревао је на полигонима широм Косова и Метохије, прошао са бригадом најтеже ратне дане, био у паклу Кошара, суочио се са проблемима измештања у Крушевац, али и после свега не би, како сам каже, мењао 125. бригаду ни за коју другу на свету.

После само седам година та бригада је постала права “институција” у граду на Расини, што се потврђује одличном сарадњом са локалном самоуправом, привредним организацијама попут “Трајала”, факултетима и школама, црквом и разним удружењима. Начелник Одсека за морал потпуковник Милутин Видојевић и начелник Војничког клуба Часлав Божовић брину да припадници бригаде не остану ускраћени за културне и спортске садржаје, у чему им свесрдну помоћ пружају Музеј града Крушевца, Позориште, Културни центар и КУД “Хенкел-Мерима” и “Прва петолетка” из Трстеника.

На спортском пољу највише је постигао старији водник прве класе Дејан Милосављевић, који је освојио четврто место у гађању аутоматском пушком на спортском првенству ВСЦГ.

РЕФОРМЕ НА ТРИ НАЧИНА

Организацијско-мобилизацијске промене у Војсци Србије и Црне Горе последњих су година знатно утицале на целокупан живот и рад у 125. моторизованој бригади. Пре две године бригада је преузела механизовани батаљон 15. оклопне бригаде у Куршумлији и две базе на административној линији према Космету, чиме је зона њене одговорности знатно проширена. То је био само почетак, јер у прошлој години крушевачки састав добија правно наследство над јединицама које су расформиране, а тиме и бригу о ликвидацији материјално-финансијског стања 354. пешадијске бригаде из Куршумлије, 261. артиљеријско-ра-

кетне бригаде ПВО и 202. мешовите артиљеријске бригаде из Чачка. Пред припадницима јединице су се преко ноћи појавили бројни нови задаци измештања средстава, књиговодственог пословања, решавања вишкова, расходовања дотрајалих средстава, и слични послови, а крушевачки пешадинци су добили и десетак нових објеката за обезбеђење.

Ширење послова и задатака није пратило и повећање људства, већ напротив – смањење, јер је у оквиру организацијско-мобилизацијских промена отпуштено 86 цивилних лица из матичног састава бригаде. На десетине куvara, аутомеханичара, електричара, оружара, механичара за борбена возила и других стручњака остало је без посла. После њиховог одласка направила се празнина у логистичкој подршци 125. моторизоване бригаде, која је по речима пуковника Ђурковића решавана унутрашњом организацијом, максималним ангажовањем припадника логистичке чете механизованог батаљона у Куршумлији и уз помоћ логистике 246. бригаде АБХО.

Прошлогодишње реформе се још нису слегле, а већ се улази у нове организацијско-мобилизацијске промене. До краја фебруара у састав бригаде ући ће и базе "Мердаре" и "Велики Трн", док би, према садашњим наређењима, комплетна јединица требало да се измести у гарнизон Прокупље. У неким другим варијантама предвиђено је да се у 2007. години крушевачка бригада расформира, па се оправдано поставља питање – чему дислокација у Прокупље ако већ следи расформирање?

До каквих забуна доводи непостојање *Стратегијског прегледа одбране* говори и наговештена пројекција, по којој ће се 125. моторизована бригада преформирати у

територијални центар за обуку. У овом тренутку постоје три потпуно различите опције решавања судбине крушевачке јединице, што је узрок велике неизвесности код свих старешина, војника по уговору и цивилних лица у том саставу. Зато надлежни органи треба што пре да донесу коначну одлуку, а припадници бригаде ће је професионално и одлучно спровести у дело. Уосталом, већ су небројено пута доказали да могу извршити и најтеже задатке, као што је то, на пример, била одбрана југословенско-албанске границе у рату 1999. године. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимили Радован ПОПОВИЋ и
Даримир БАНДА

ЦЕНТАР ЗА ОБУКУ У ПОДГОРИЦИ

ГРУПИСАЊЕ ПО СПЕЦИЈАЛНОСТИМА

У децембарској партији војника четири пута је већи одзив него у септембарској. Скраћење војног рока, лично уручивање позива и казне за неодрживање разлози су тог повећања.

Снимко Д. БАНДА

ентар за обуку је организацијска јединица Подгоричког корпуса. Настао је преформирањем Наставног центра Жабљак, а 1. септембра 2004. примио је прву партију војника. Сада је ту шеста по реду генерација и најбројнија је до сада. Командант пуковник Рифет Косовац указује на хетерогеност састава према социјалном и националном критеријуму, а различита је и школска спрема, од војника са непотпуном основном школом до оних при крају магистарских студија. Војници су из Црне Горе, сем тројице који су из Београда а жељели су да војни рок служе у Црној Гори.

У Центру су задовољни бројем војника у децембарској генерацији, за разлику од претходних, али ипак неки проблеми се понављају. У просјеку до 12 одсто војника буде отпуштено у првом мјесецу служења војног рока, најчешће због пропуса приликом регрутовања.

Који су разлози што је сада четири пута већи одзив него у септембру? Пуковник Косовац на прво мјесто ставља скраћење војног рока на шест мјесеци, други разлог је што један број младих људи жели зиму да искористи за служење војног рока, а свакако да су најзначајнији нови начин позивања, лично уручење позива и одређење законске санкције које се предузимају према онима који се не одазову.

Према рјечима потпуковника Јовице Калуђеровића, замјеника команданта, обуку у Центру започињу сви млади војници Подгоричког корпуса, а у каснијим фазама одлазе у друге саставе. Успјех који постижу у просјеку је врло добар. Највећи проблем је недовољан број војника за поједине специјалности, на примјер артиљеријске, па је тешко формирати послуге. Рјешење је да се, у сарадњи са Управом за одбрану, у одређеним партијама позивају војници одређених специјалности.

Треба истаћи квалитет извођача обуке. То је стручан и обучен кадар, а попуњеност је задовољавајућа. Припреме извођача обуке изводе се правовремено и више пута мјесечно. Теме које обухвата обука обрађене су у бројним методско-показним вјежбама и колективним припремама.

Како се изводи обука најбоље се види на лицу мјеста, каже Калуђеровић и позива нас да заједно обиђемо извођаче и младе војнике. У једној од учионица Центра налазимо потпоручника Милоша Гачевића, коме је ово прво службовање јер је прошле године завршио Војну академију и почео да гради своју официрску каријеру.

– Трудим се да оно што сам научио на Академији пренесем на војнике и помогнем им у стицању потребних војничких знања – задовољно нам говори овај млади старјешина. Његов годину дана старији колега потпоручник Александар Драмићанин, командир вода, такође је на обуци. За њега командант рече да је један од најбољих старјешина Центра. И њему је ово прво службовање.

А у спаваоници Дамир Зехировић, Подгоричанин, студент пете године медицине, као пожарни поправља један од кревета.

– Најбоље се одморим на овом војничком кревету и да сам знао како је удобан и раније бих дошао на одслужење војног рока.

Милан Миливојевић је Београђанин али је желио да војску служи у морнарици.

– Није морнарица али лепо је и овде – каже он. Завршио је економију и историју. Запослен је, па му рано устајање и режим војничког живота не сметају.

А старјешине од проблема издвајају оне који тиште већину припадника Војске. Само њих четворица, или 8 одсто запослених, у Центру имају ријешено стамбено питање. Скромна су и новчана примања, а до половине године знатно су и каснила. Те зараде свакако нијесу адекватна награда за уложен рад. ■

Слободан ВУЧЕНИЋ

Сусрет министра одбране са делегацијом НАТО

СКЕНИРАЊЕ РЕФОРМЕ

Министар одбране СЦГ Зоран Станковић, са сарадницима, састао се 8. фебруара са делегацијом НАТОа коју је предводио директор Директората за планирање снага НАТОа Френк Боланд. Циљ сусрета био је да се званичници НАТОа информишу о достигнућима у области реформе система одбране СЦГ и израде *Стратегијског прегледа одбране*.

Министар одбране је оценио да ће *Стратегијски преглед одбране* представљати поуздан инструмент државне заједнице за дефинисање потребних способности Војске Србије и Црне Горе. Тај документ је неопходан и због решавања свих стручних питања у процесу реформе ВСЦГ до 2010. године, рекао је министар одбране, уз оцену да су реформа система одбране и убрзавање интеграционих процеса у евроатлантски систем безбедности стратешка опредељења држава чланица и државне заједнице СЦГ.

Том приликом господин Боланд осврнуо се на планирање одбране у НАТОу. Помоћник министра за политику одбране Снежана Самаршић-Марковић предочила је гостима визију *Стратегијског прегледа одбране*, а начелник ГШ ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић визију оружаних снага. О будућој организацији и кадровској структури и школовању у Министарству одбране говорио је помоћник министра за људске ресурсе Зоран Јефтић. Стане и правце реформи у области материјалних ресурса у систему одбране изложио је помоћник министра за ту област пуковник Бранко Ђедовић. ■

С. ЂОКИЋ

РЕФОРМА ОДБРАНЕ И МЕДИЈИ

Уз помоћ амбасаде Норвешке, Удружење новинара СЦГ организовало је, 10. фебруара, у Београду семинар под називом "Реформа система одбране, НАТО и медији у СЦГ".

На семинару, који је окупио бројне новинаре из целе земље и различитих медија, капетан бојног брода Петар Бошковић, начелник Управе за односе са јавношћу, истакао је да се у Министарству одбране разуме и уважава значај медија и њихов утицај на систем одбране.

Прес официр Одељења јавне дипломатије НАТОа, Жолт Рабаи обратио се новинарима предавањем "Нато и јавно мњење". Амбасадор Чешке Републике, господин Иван Јестраб говорио је о медијском искуству своје земље, а гошћа са Филозофског факултета из Македоније Биљана Ванковска осврнула се на контролу јавности и грађење узајамног поверења.

На семинару су учествовали и домаћи предавачи, пуковник др Митар Ковач са темом "Стратегијски преглед одбране", Србољуб Бранковић ("Јавно мњење СЦГ у односу на евроатлантске интеграције") и други. ■

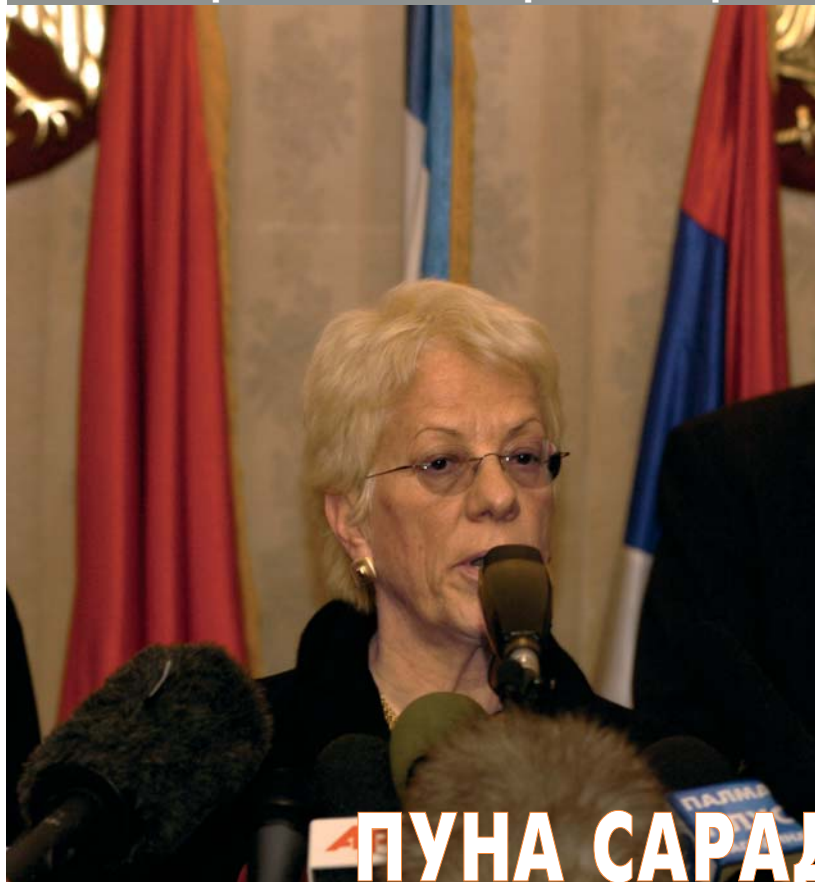
С. Ђ.

О ВОЈНОМ ПРАВОСУЂУ

Америчка амбасада у Београду и Европска команда снага САД, у сарадњи са Министарством одбране СЦГ, организовали су, од 7. фебруара, тродневни семинар о теми „Јединствени законик војног правосуђа“.

Циљ семинара је упознавање припадника Министарства одбране СЦГ и официра Генералштаба ВСЦГ с методама функционисања Јединственог законика војног правосуђа САД. У дискусији је било речи о систему америчког војног правосуђа, с посебним освртом на дисциплинске процесе. ■

Министар Станковић разговарао

ПУНА САРАДЊА СА ХАШКИМ ТРИБУНАЛОМ

Главни тужилац Хашког трибунала Карла дел Понте поручила је 6. фебруара властима у Београду да су јој потребни конкретни резултати у сарадњи с Трибуналом. У веома краткој изјави новинарима, после разговора с министром одбране Зораном Станковићем, Карла дел Понте је као приоритет истакла хапшење преосталих шест бегунаца.

"Званичници у Београду треба да ураде више", рекла је главна тужитељка Трибунала и додала да јој је "потребан приступ документима, посебно војној документацији". Дел Понте је оценила да пуна сарадња с Трибуналом још није остварена, али је изразила наду да ће то ипак бити учињено, пошто је од власти добила уверавања да ће сарадња бити настављена.

Међународна конференција о бе...

ДОГОВОРЕНИ ОБЛИЦИ САРАДЊЕ

Министар одбране Србије и Црне Горе Зоран Станковић оценио је да је СЦГ на Међународној конференцији о безбедности у Минхену била прихваћена веома добро, да није ни поменуто у негативном контексту, а да су договорени бројни нови облици сарадње, преноси Танјуг.

"Сви с којима смо разговарали исказали су вољу и жељу да што

пре уђемо у евроатлантске интеграције, нормално уз указивање да ми сами о томе одлучујемо својим активностима и наступима, како према њима тако и према ситуацији унутар земље", рекао је министар одбране.

Министар Станковић је, заједно са помоћником за политику одбране Снежаном Самаршић-Марковић, уз око 250 представника из

ДЊА БУНАЛОМ

Министар Станковић је изјавио да је извештај Војнобезбедносне агенције Врховног савету одбране поднет у усменој форми и да, у интересу истраге, нису објављена имена људи који су помагали најтраженијем хашком оптуженику Ратку Младићу. "Ово је први пут да документ није доспео у јавност зато што желимо да се истражне радње обаве на прави начин и да одговорни буду ухапшени чим будемо имали доказе" рекао је министар одбране. ■

НОВИ РАДЊЕ

45 земаља, учествовао на дводневном скупу који је завршен 5. фебруара. На београдском аеродрому, по повратку из Минхена, Станковић је новинарима рекао да је делегација у бројним формалним и неформалним сусретима са министрима и високим званичницима упозната са ставовима о проблемима у нашем региону. Посебно је издвојио састанке са министрима одбране Норвешке и Немачке, са којима, како је рекао, већ имамо успешну сарадњу, којој предстоје још шире форме. ■

Посета делегације Норвешке

УНАПРЕЂЕЊЕ ВОЈНОГ ШКОЛСТВА

Сарадња министарстава одбране Краљевине Норвешке и Србије и Црне Горе у управљању људским ресурсима и реформи војног школства биће настављена кроз директну сарадњу експерата оба министарства у поменути областима, договорено је 10. фебруара у разговору помоћника министра одбране СЦГ за људске ресурсе мр Зорана Јефтића са петочланом радном групом Министарства одбране Краљевине Норвешке и Института за истраживање у области одбране, на крају њихове дводневне посете Србији и Црној Гори.

Та сарадња ће, како је наглашено, бити посебно усмерена на четири области: припрему модела вођења у служби у функцији развоја система "предвидиве каријере", профилисање критеријума за професионализацију ВСЦГ и МО, припрему модела пројектовања потреба за школовањем и усавршавањем и реформи система војног школства.

Норвешка делегација посетила је и Војну академију у Београду. Начелник генерал-мајор мр Видосав Ковачевић предочио је гостима активности које су предузете како би се наше војно школство укључило у општа реформска кретања унутар система одбране, али и у процес усаглашавања закона на пољу образовања у складу са Болоњском декларацијом.

Норвешки стручњаци обишли су репрезентативне кабинете за учење страних језика и за наоружање са наставом гађања, те Спортски центар Војне академије. На крају посете изразили су задовољство што су лично могли да сагледају могућности те установе, јер ће то веома корисно приликом изналажења најбољих облика сарадње између институција које се баве питањима војног школства у две државе. ■

А. АНТИЋ

Амбасадор Цобел у Центру за мировне операције

ПРИПРЕМЕ ЗА МИСИЈЕ МИРА

Амбасадор Савезне Републике Немачке у Србији и Црној Гори, Андреас Цобел посетио је 1. фебруара Центар за мировне операције Војске СЦГ у Београду и 305. инжењеријску бригаду у Обреновцу. Том приликом немачки дипломата је стекао увид у обученост јединица ВСЦГ које се по програму Уједињених нација припремају за учешће у мировним операцијама.

Амбасадор Цобел и немачки војни изасланик потпуковник Хелмут Клавон сусрели су се са начелником Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковником Љубишом Јокићем са којим су разговарали о војној билатералној сарадњи, доприносу Немачке реорганизацији ВСЦГ и њеном укључивању у међународне европске интеграције.

У разговору са начелником Центра за мировне операције пуковником Петром Ђорнаковим немачке дипломате информисане су о хронологији спроведених и плановима предвиђених мера којима ће се јединице ВСЦГ довести до потребног нивоа спремности за евентуално ангажовање у мировним активностима међународних снага широм света.

Приликом обиласка инжењеријске јединице у Обреновцу амбасадор Цобел истакао је да је веома импресиониран приказаним садржајима војнострукне обуке инжењеријске чете. ■

А. А.

СНИМАО З. ПЕРГЕ

Различите терористичке побуде: идеолошке, националистичке, сепаратистичке, религијско-политичке, индивидуалне, представљају велико ограничење приликом објективног дефинисања тероризма, а њихов раст и снага могу бити условљени подршком и спонзорством бројних субјеката међународних односа. Све то отежава дефинисање тероризма и његово сузбијање, нарочито када се узме у обзир да су поједини предузети акти за некога терористички, а за некога патриотски.

Организацији Института ратне вештине Министарства одбране, недавно је одржан Округли сто на тему "Сектор безбедности Србије и Црне Горе у супротстављању савременом тероризму", као део истоименог истраживачког макропројекта који реализује тај институт.

Савремени тероризам представља једну од највећих претњи за безбедност и појединца и свих субјеката међународних односа на глобалном, регионалном и националном нивоу. Међутим, могућности сектора безбедности Србије и Црне Горе да се супротстави савременом тероризму знатно су ограничене због тога што државна заједница по много чему представља спецификум у светској политичкој пракси. Један од показатеља таквог стања је, свакако, и функција безбедности, која није интегрисана на нивоу државне заједнице, већ је реализују државе чланице према властитом моделу, због чега се елементи сектора безбедности у државама чланицама и у државној заједници не налазе у односима хијерархијске повезаности. Због таквог стања сектор безбедности не може координирано и адекватно одговорити на савремени тероризам.

На Округлом столу који је окупио угледне истраживаче из Министарства одбране, Војске и научних институција, сагледана су питања из области теоријског одређења савременог тероризма, одређења савременог тероризма као облика угрожавања безбедности Србије и Црне Горе и одређења обима и модалитета супротстављања појединих елемената сектора безбедности Србије и Црне Горе савременом тероризму.

О питањима теоријског одређења тероризма и његовог одређења у пракси као једног од облика угрожавања безбедности

Србије и Црне Горе говорили су проф. др Драган Симеуновић са Факултета политичких наука, др Радослав Гађиновић, научни саветник Института друштвених наука, проф. др Милан Мијалковски и доц. др Зоран Драгишић са Факултета цивилне одбране и Бојан Димитријевић, научни сарадник Института за савремену историју.

Професор Симеуновић је изложио тему "Светска наука о одређењу и дефинисању тероризма", у оквиру које је приказао историјски преглед развоја и одређења тероризма, али и контроверзе и потешкоће у његовом дефинисању.

Др Гађиновић је у оквиру излагања о "Доприну српске науке у дефинисању тероризма" свеобухватно приказао дела српских научника који су се бавили проблемом тероризма и потешкоће са којима су се суочавали приликом истраживања те појаве.

Др Мијалковски је у свом излагању "Класификација савременог тероризма" детаљно приказао класификације тероризма које се могу наћи у научној и стручној литератури.

Професор Драгишић је излагао о "Разлозима који спречавају доношење међународне дефиниције тероризма". Он је истакао два основна разлога који онемогућавају јединствено дефинисање тероризма у оквиру правног обавезујућег документа који би донела Организација уједињених нација: политички. Први је да свака страна кроз дефиницију тероризма покушава да наметне своје политичке ставове и да оствари своје циљеве) и други разлог је методолошки јер је тероризам сложен друштвени феномен и динамичан процес.

Др Бојан Димитријевић је у теми "Историјски аспекти тероризма у Србији" истакао да је тероризам током историје био у служби националних покрета појединих нама суседних народа, у њиховој борби за остваривање самосталне државе, ван Југославије и Србије, те да су у томе били најкарактеристичнији терористички подухвати македонских, потом хрватских и, на крају, албанских организација.

Обим и модалитете супротстављања сектора безбедности Србије и Црне Горе савременом тероризму сагледали су и генерал-потпуковник Љубиша Јокић, начелник Генералштаба ВССЦГ, пуковник Милан Стојановић из Сектора за обавештајно-безбедносне послове Министарства одбране и Владимир Давидовић из Министарства правде Републике Србије.

Генерал Јокић је у оквиру теме "Учешће Војске Србије и Црне Горе у супротстављању савременом тероризму" приказао нормативни, доктринарни и организацијско-функционални аспект учешћа Војске у супротстављању савременом тероризму.

Пуковник Милан Стојановић изложио је тему "Обавештајне и безбедносне службе држава чланица и Србије и Црне Горе у супротстављању савременом тероризму", а Владимир Давидовић је говорио о "Правним организационим аспектима супротстављања савременом тероризму". Том приликом они су дали

предлоге за побољшање ефикасности предузетих мера.

Учесници Округлог стола су истакли проблем непостојања општеприхваћене дефиниције тог феномена, што знатно отежава изналагање правог одговора приликом његовог сузбијања.

Различите терористичке побуде: идеолошке, националистичке, сепаратистичке, религијско-политичке, индивидуалне, представљају велико

ограничење приликом објективног дефинисања тероризма, а њихов раст и снага могу бити условљени подршком и спонзорством бројних субјеката међународних односа. Све то отежава дефинисање тероризма и његово сузбијање, нарочито када се узме у обзир да су поједини предузети акти за некога терористички, а за некога патриотски.

Све чешћа је и појава стапања тероризма на националном са тероризмом на међународном нивоу, што је последица сарадње локалних терористичких група са глобалним терористичким мрежама. Та је чињеница посебно битна за одређење савременог тероризма као једног од облика угрожавања безбедности Србије и

Црне Горе и развијање њених способности за супротстављање тероризму на националном и за учешће у супротстављању тероризму на међународном нивоу.

Тероризам доноси страх за безбедност и земље и појединца, економске штете, губитак основних грађанских слобода, смањење поверења грађана у органе власти, и слично. На нивоу државне заједнице основни носиоци у супротстављању тероризму јесу министарства спољних послова и одбране, са свим својим ресурсима, првенствено обавештајним и безбедносним службама.

Имајући у виду комплексност учешћа државног апарата у супротстављању савременом тероризму, учесници Округлог стола сматрају да постоји ургентна потреба да се активирају Савет за борбу против тероризма Савета министара, који је образован одлуком Савезне владе 2002. године и реконструисан маја 2004. године. ■

Мирослав ГЛИШИЋ

КОНКРЕТНИ КОРАЦИ

Реализација научноистраживачког пројекта "Сектор безбедности Србије и Црне Горе у супротстављању савременом тероризму" започета је у јулу 2005. године, а завршетак је планиран за крај 2006. године.

Руководилац пројекта је пуковник проф. др Бранислав Ђорђевић, методолошки водитељ пуковник др Неђо Даниловић, виши научни сарадник, док је главни стручни консултант професор др Драган Симеуновић.

У реализацију пројекта, уз водеће експерте за област тероризма, укључено је више органа држава чланица и државне заједнице.

Снимио Д. БАНДА

АФЕРЕ ЦВЕЋАРА (3)

ДРАМА ОПОРОГ МИРИСА

Шта се крило иза кулиса доделе, изградње и куповине војних станова у улицама Рашкој и Вељка Лукића Курјака у Београду? Како је уочене проблеме забележила Материјално-финансијска, тржишна и грађевинска инспекција Инспектората одбране? У чему је суштина лошег стамбеног пословања Министарства и Војске?

ко не трага за истином човек је неће ни пронаћи. А уколико се истине прећуте, говорио је Ниче, постају отровне. Да не бисмо упали у неку од тих замки, поново се враћамо аферама *Цвећара*.

Врховни савет одбране Србије и Црне Горе у јуну 2005. године, на предлог председника Републике Србије, затражио је од Инспектората одбране податке о изградњи, куповини и додели станова у улицама Рашкој и Вељка Лукића Курјака у Београду, због непоштовања препоруке да се војни станови на простору Рашке улице продају по тржишној вредности и за тај новац купи већи број одговарајућих станова. Најпре је Инспекторат спровео краћу грађевинску контролу. Потом је 3. новембра 2005. започео детаљан инспекцијски преглед пословања Војнограђевинског центра *Београд* и Управе за инфраструктуру Министарства одбране, који је трајао осам недеља. Шта је забележила Материјално-финансијска, тржишна и грађевинска инспекција?

Илустрација Никола ОТАШ

■ ЛАВИРИНТ ОБМАНЕ

Приликом изградње стамбених објеката на простору Рашке улице није било могуће остварити одговарајућу тржишну вредност земљишта и уговорен принцип једнаких давања између МО СЦГ као инвеститора и *Хидротехнике* као суинвеститора, првенствено због нерешених међусобних имовинскоправних односа.

– Заједничко пословање, наиме, договорено је пре него што је остварено право на земљиште, односно, уговори са суинвеститором су потписани у време када војно земљиште није било преведено у градско грађевинско земљиште на коме је могућа изградња стамбених зграда. То је било у супротности са *Законом о имовини СРЈ* и осталим важећим прописима у тренутку доношења одлуке. Тек накнадно је, уз сагласност тадашњег Сектора за грађевинско-урбанистичку делатност Министарства извршена промена намене војног земљишта на углу Рашке и Црнотравске улице у Београду –

каже вицеадмирал Јован Грбавац, начелник Инспектората одбране Србије и Црне Горе.

Како у Рашкој улици има четири грађевинске целине, за две данас постоји могућност да право над њима оствари *Хидротехника*, јер на њима још није започела изградња договорених стамбених објеката. То се посебно односи на парцелу 05, која по уговору припада Војсци по основу уступања земљишта за изградњу. Инвеститор није на одговарајући начин заштитио своје интересе у поступку када је остварио право на градско грађевинско земљиште. Војно-грађевинска дирекција *Београд* то није учинила ни касније, што може нанети знатну штету Министарству и Војсци.

Који су правни пропусти учињени пре уговарања послова?

– На основу понуде *Хидротехнике* и предлога начелника Генералштаба Војске, савезни министар за одбрану 1. фебруара 2000. одобрио је заједничку изградњу стамбених објеката у Рашкој улици. Предлог начелника ГШ ВЈ није образложен ваљаном документацијом. Тадашња Управа за стамбене послове Генералштаба није одредила потребе Војске за одређеним бројем и структуром станова, нити извела анализу различитих модела њихове куповине или изградње. Министар је одлуку донео без сагласности Савезне владе, што је у супротности са одредбама *Закона о имовини СРЈ*. И закључивање уговора са *Хидротехником* непосредном погодбом којом се са важећом *Уредбом о врстама ствари које се могу прибављати или отуђивати непосредном погодбом* – наглашава Милош Миловановић, помоћник начелника Инспектората одбране.

Како тврди пуковник Владан Веселиновић, начелник Одељења за грађевинску делатност у Материјално-финансијској, тржишној и грађевинској инспекцији Инспектората, заједничко пословање није могло започети пре него што надлежни орган Сектора за грађевинско-урбанистичку делатност Министарства обезбеди преглед површина станова у складу са *Одлуком о условима и техничким нормативима за пројектовање стамбених зграда и станова*, али и изведе процену вредности земљишта које се суинвеститору уступа, уз тачно утврђену висину трошкова његовог уређивања.

– Нису прецизно дефинисане ни стамбене површине које после завршетка стамбених зграда припадају СМО СРЈ на основу уступања права изградње и комуналног опремања војног земљишта и укупне стамбене површине предвиђене *Детаљним урбанистичким и регулационим планом просторне целине Дедиње*. Ни Сектор није у припреми нацрта одлуке испоштовао прописан поступак – доношење претходних одобрења о изградњи, добијање урбанистичке дозволе и израду студије оправданости са генералним пројектом. Одлуком министра није одређен ни рок за њено извршење – додаје пуковник Веселиновић.

У чему је надаље грешила војна организација?

Одлуком министра, у мају 2000. године непосредном погодбом са *Хидротехником* закључен је уговор о заједничкој изградњи стамбених зграда у Рашкој улици, укупне грађевинске површине око 3.600 квадратних метара. Од тога је за СМО СРЈ на основу уступања грађевинског земљишта и вредности његовог комуналног опремања предвиђено 626 квадрата, или 17,39 одсто изграђене стамбене површине.

– Инвеститор, међутим, није заштитио своје интересе уколико се изгради већа површина од уговорене, нити је проверавао тадашњу тржишну вредност земљишта које даје суинвеститору. Према сазнањима Инспекције, корисник градског грађевинског земљишта је у то време могао остварити и 25 одсто од укупне стамбене површине, уз додатно увећање по основу правовременог комуналног опремања локације. Тако је Министарству требало да припадне чак 40 одсто стамбеног простора – напомиње адмирал Грбавац.

■ ПРЕЋУТАНЕ ИСТИНЕ

Војнограђевинска дирекција *Београд* је без сагласности Управе за стамбене послове ГШ ВЈ уговорила стамбену површину која припада СМО. Инвеститор, дакле, није исказао своје потребе за одређеним бројем и структуром станова, нити је утицао на израду техничке документације. И организација и надзор грађевинских радова додељени су *Хидротехници*, што не одговара одредбама републичког *Закона о изградњи објеката*. На тај начин Министарство није имало потпун увид у послове на градилишту.

– Савезни министар за одбрану је у јулу 2000. године, само пет месеци после доношења одлуке о заједничкој изградњи станова са Хидротехником, одобрио новчани износ од 157.500.000 динара за даље финансирање грађевинских радова у Рашкој улици. Коришћење тих финансијских средстава није било у складу са *Правилником о планирању и материјално-финансијском пословању у СМО и ВЈ*. У Првом анексу уговора са суинвеститором је предвиђено да Министарству, сходно том додатном улагању, припадне око 2.257 квадратних метара стамбене површине. Приликом обрачунавања разлике у цени, међутим, није уважен ризик извођача радова, односно, није умањена вредност послова за 2 до 5 одсто, што је у супротности са *Законом о облигационим односима*. Тако је инвеститор, на своју штету, директно утицао на повећање производне цене станова – објашњава пуковник Владан Веселиновић.

У мају 2002. године СМО СРЈ поново је одобрио 120.000.000 динара за изградњу станова у Рашкој. И то се косило са *Правилником о планирању и материјално-финансијском пословању, Законом о имовини и Законом о финансирању СРЈ*, јер су се из средстава савезног буџета могли куповати или градити само службени, а не станови у закуп. Ни у Другом анексу уговора није обрачунат ризик извођача, али је измењен образац валоризације уговорене производне цене станова. За наставак финансирања грађевинских послова у 2003. години требало је обезбедити још 40.000.000 динара.

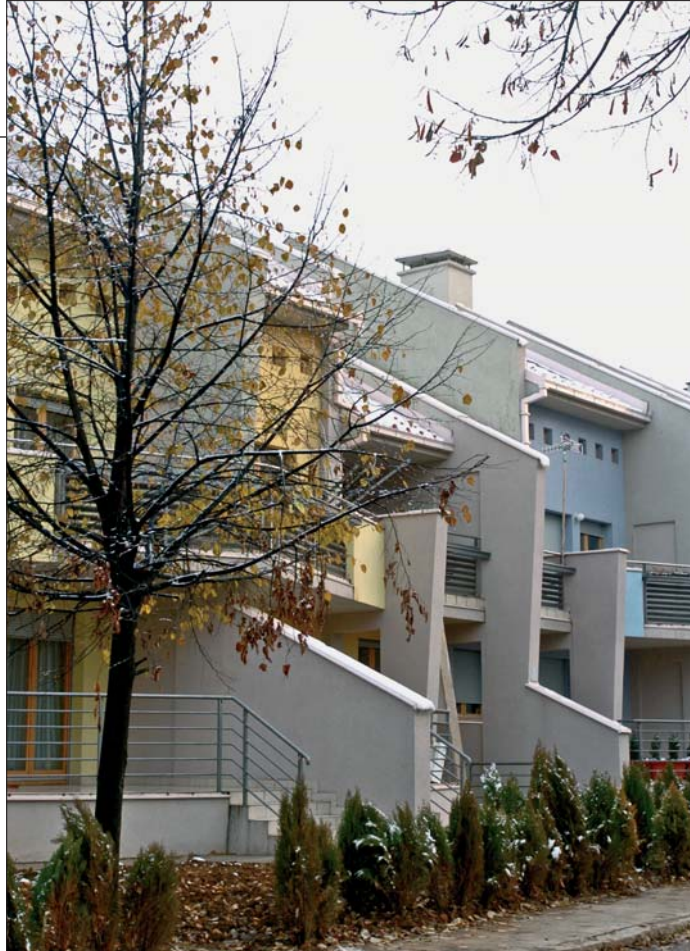
ФОРМАЛНО НЕФОРМАЛНА МОЋ

Од одговорних старешина Инспектората одбране сазнали смо да су многи запослени у Министарству и Војсци у протеклом периоду станове добијали на незаконит начин. Прошла година је посебно карактеристична по подели, мимо усталених ранг-листа, службених војних станова веће структуре, који су откупљивани иако се то косило са важећом правном регулативом. Такође се дешавало да су појединим старешинама и цивилним лицима додељиване и друге стамбене јединице, што правилницима, ма колико да су били неодговарајући, није предвиђено. Било је то време у коме се нису поштовали струка, ред и закон, нити права оних који нису желели да учествују у корупцији. Познат је и пример куповине 115 војних станова у Херцег Новом. Чим је плаћена њихова изградња, фирма која је изводила грађевинске радове је банкротирала, а Војска тако остала кратких рукава. У Тивту се недавно догодило слично као у Рашкој улици.

Стамбених афера попут Цвећаре и злоупотреба Војног стамбеног фонда било је и раније. Памте се још проблеми због доделе стана преко реда, веће структуре него што је прописано, инжењеру у сплитском Морнарничком електронском заводу. Вероватно је испунио неке од неписаних услова – био је син адмирала, тада првог човека ССНО-а.

У време када су најодговорније старешине Армија имале могућност да одлучују о томе коме, како и какав стан треба доделити, бројни официри су остали без крова над главом само зато што нису били послушници команданата.

Данас младе старешине, када размишљају о својој професионалној перспективи и реформи система одбране Србије и Црне Горе не треба да забораве ни како некадашњи први човек Војске има неколико кућа и станова. Свакако треба да се запитају зашто и породица некадашњег начелника Генералштаба и министра одбране још станује у резиденцијалном објекту који обезбеђује Гарда, а има откупљен стан у Београду. Ни некадашњи извршни директор Министарства одбране није прошао лоше када је реч о броју војних станова које је добио. После развода, откупљени стан оставио је жени, а два службена, у којима је једно време становао, вратио је Војсци тек пошто му је додељен стан у Рашкој улици.

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Крајем 2002. године настали су и проблеми због непланског повећања квадратуре 25 војних станова. Савезни министар за одбрану и представници Генералштаба Војске, Сектора за грађевинско-урбанистичку делатност, Војног правобранилаштва и Хидротехнике разматрали су на састанку 25. децембра 2002. начине за превазилажење тих потешкоћа. Инспекторат одбране сматра да је тада дошло до сукоба интереса, јер су појединим старешинама међу њима били додељени станови управо у Рашкој улици.

Трећим анексом уговора инвеститор је прихватио да Хидротехника, за вредност уступљеног грађевинског земљишта у Рашкој улици, Министарству изгради одређен број станова на парцели 05, површине 626 квадратних метара. Како до данас радови на том простору нису започели, суинвеститор није испунио уговорене обавезе.

■ ЗАЧАРАНА СПИРАЛА

Током инспекцијске контроле објеката који припадају суинвеститору установљено је око 1.320 квадратних метара пословног простора, што је знатно више у односу на површину која је предвиђена урбанистичком дозволом. Како је Министарство надокнаду за уређење примарне инфраструктуре измирило сумом која је прописана за станове, а не пословне површине, што је знатно скупље, нанета је финансијска штета Војсци. Хидротехника није доделила инвеститору додатну стамбену површину или признала прописан попуст у цени станова од 50 одсто на основу висине надокнаде за комунално уређење земљишта и погодност локације Рашке улице, који износи око 6.066.750 динара.

Министар одбране је у септембру 2004. године одобрио још 6.000.000 динара за завршетак грађевинских радова. Суинвеститор је у јуну 2005. године обавестио Министарство да су радови на три објекта у Рашкој улици окончани и затражио технички преглед зграда. С обзиром на то да надлежне структуре у Београду за њих нису издале употребне дозволе, није се могла извршити примопредаја станова између Војнограђевинског центра и Хидротехнике.

Куповина и изградња војних станова у улици Вељка Лукића Курјака одвијала се слично као и у Рашкој улици.

– Основну одлуку о заједничком пословању Министарства и Хидротехнике донео је савезни министар за одбрану у јуну 2001. године. У периоду од 2001. до 2005. године усвојено је више њених допуна и измена, заснованих махом на неодговарајућим законским од-

редбама, без претходно сачињене студије оправданости и програма изградње станова. Ни имовинскоправни односи уговорних страна нису разрешени на време, нити је обезбеђена неопходна урбанистичка и пројектна документација. Инвеститор је пренео своја права на суинвеститора, а да при томе није ваљано анализирао вредност земљишта, цене радова и станова. Војно правобранилаштво није требало да прихвати такав уговор – каже вицеадмирал Јован Грбавац.

Први анекс уговора сачињен је без докумената којим СМО СРЈ додељује земљиште *Хидротехника*, а Другим анексом је суинвеститору припао и попуст на цену станова за комунално опремање земљишта. Тако је Министарству причињена штета од око 337 квадратних метара стамбене површине. Уз то је уговорен и нереалан рок за завршетак изградње, јер су радови у улици Вељка Лукића Курјака започели тек средином 2005. године. Трећи анекс уговора потписан је без одлуке министра за одбрану. Предвидео је ангажовање у грађевинским радовима и предузећа *Велеградња*. Пословање са *Хидротехником*, која је признала да не може испунити све планиране обавезе, настављено је без претходне техноекономске анализе. Предмет Четвртог анекса уговора није прецизно одређен. На основу тог анекса Министарство је за уступљено право градње на војном земљишту, његову вредност и висину комуналног опремања, од суинвеститора требало да добије одређен број новоизграђених станова у неколико београдских општина. Ти станови, међутим, не могу се прецизно одредити ни по локацији, ни по структури. Извођачу грађевинских радова поново је остао попуст који је инвеститор остварио због комуналног уређења земљишта у висини од 43.895.709,30 динара, или 603 квадратна метра површине. Тако је штета Министарства за закључене уговоре са *Хидротехником* достигла око 1.150 квадрата.

Грађевински радови у улици Вељка Лукића Курјака, после два вишемесечна прекида, настављени су на предлог помоћника министра одбране за материјалне ресурсе у септембру 2004. године. У фебруару 2005. године МО СЦГ је са *Хидротехником* потписао и Пети анекс уговора. Тада је дефинисано да су укупна улагања Министарства 235.503.526,20 динара, на основу чега му суинвеститор обезбеђује стамбену површину од око 2.962 квадрата у другим деловима Београда.

– Подаци о укупној површини земљишта и дозвољеној квадратури за изградњу нису били у складу са урбанистичко-техничким условима. Грађевински капацитет парцела у улици Вељка Лукића Курјака према урбанистичким условима износио је 10.849 квадратних метара стамбене површине, а учешће Министарства одбране 27,30 одсто. У фази израде идејних и главних пројеката и на основу добијених решења за изградњу та површина је повећана на 16.648,16 квадрата. Инвеститор је реално остварио свега 17,78 одсто од укупне површине, што је знатно ниже од могућих тржишних услова. Министарство је до сада од *Хидротехнике* реализовало око 1.706 квадратних метара станова или нешто више од половине уго-

ворених обавеза, а неизмирен део износи приближно 1.256 квадрата – појашњава пуковник Веселиновић.

Ваља напоменути да је *Хидротехника* још у току уговарања грађевинских радова у улици Вељка Лукића Курјака нудила Војсци каталожке станове високог стандарда, по структури и површини веће од прописаних, слично као код станова у Рашкој улици.

■ КРИЗА САВЕСТИ

Са надлежним у Инспекторату одбране разговарали смо о најозбиљнијим пропустима Министарства и Војске током доделе и изградње војних станова у Рашкој улици, али и моделима за превазилажење насталих тешкоћа.

Најпре је проблем настао због уговарања послова са *Хидротехником* непосредном погодбом. У војној регулативи нису предвиђени прибављање и изградња станова на такав начин. За то је потребна одлука министра одбране и сагласност Савета министара. Послови и обавезе током грађевинских радова прецизирани су једним уговором, што је незаконито. Само на основу почетне одлуке нису могли да се усвоје остали правни документи. У Уговору је погрешно и на штету Министарства дефинисано да све што се изгради преко планиране квадратуре на простору Рашке улице припада суинвеститору.

– Проблеми у Рашкој улици могли су се ваљано решити само на начин који је предложио Врховни савет одбране – продаја станова по тржишним вредностима. Данас је предвиђено да војни станари вишак квадратног простора плате приликом откупа. Станови у Рашкој улици, међутим, не могу се откупити јер нису легализовани, а пошто нису ни у категорији службених станова тешко је поништити решења о њиховој додели. Онога тренутка када је министар одбране одобрио усељивање, не поштујући одлуку Врховног команданта, омогућио је довођење другог лица у противправни посед, односно остваривање имовинске користи. Инспекторат одбране може само да констатује пропусте, а на стручним органима Министарства је да Врховном савету одбране предложи решења – тврди вицеадмирал Јован Грбавац.

Процена вредности земљишта у Рашкој и улици Вељка Лукића Курјака, како објашњавају стручњаци за грађевинске послове Инспектората, пре уговарања о суинвестирању, није коректно изведена. Вршена је без претходне сагласности Београда о преименовању војног у градско грађевинско земљиште, затим, није се знао тачан капацитет локације, нити је постојала прописана методологија. Првобитна рачуница није коригована у складу са урбанистичком дозволом и пројектном документацијом. Увек се манипулисало са стварном величином изграђених објеката.

– Управа за инфраструктуру мора разрешити и статус објекта 05, јер је очигледно да се он у догледно време неће градити. Потребно је, дакле, закључити још један анекс уговора са *Хидротехником* и договорити нове обавезе суинвеститора – наглашава пуковник Веселиновић. – Важно је још напоменути да је све измене у структури и унутрашњем изгледу војних станова у Рашкој финансирала Војска. Многи захтеви данашњих станара, иако су приватни, протоколирани су и заведени у различитим установама Министарства и Војске. Утврдили смо, чак, да су и поједина решења, али и одлуке о додели станова на том простору фалсификовани.

Техничка контрола коју је издејствовала *Хидротехника* преко *Лугоинспекта* односила се само на условност објеката за становање. У званичном документу штуро је констатовано да су радови изведени према пројекту, који реално није ни постојао. Пројекти су тек сада готови и потребно их је верификовати. Уз то, у самом старту, на одговарајући начин није разрађен суинвеститорски модел изградње војних станова.

У чему је суштина афера *Цвећара два и три*?

– Суштина приче о изградњи и подели војних станова у Рашкој и улици Вељка Лукића Курјака лежи у невиденој моћи појединих недодирљивих генерала и адмирала пре 2000. године. После петооктобарских промена већина њих је остала на важним позицијама у Министарству и Војсци, а да реално није схватила шта се, заправо, у земљи променило. Јасно је да систем могу злоупотребити они чији су приватни циљеви различити од циљева система, али га такође могу успешно бранити, јер га познају, уз ваљану цивилну контролу и снажну реформску подршку – закључује начелник Инспектората одбране. ■

Владимир ПОЧУЧ

НА ВЕТРОМЕНИН ПРМЕНА

Материјално-финансијска, тржишна и грађевинска инспекција тек се у априлу 2005. године суштински интегрисала са Инспекцијом борбене готовости, заштите на раду и заштите животне средине у Инспекторату одбране Србије и Црне Горе, који је у надлежности Врховног савета одбране. До тада је она деловала у оквиру Министарства.

– Због тога смо у два наврата били спречени да ваљано контролишемо пословање Војнограђевинског центра *Београд* и догађаје везане за изградњу, куповину и доделу војних станова у Рашкој. У децембру 2004. године некадашњи начелник Сектора за људске ресурсе, а касније извршни директор Министарства одбране онемогућио нам је увид у потребну документацију и спровођење планираног инспекцијског надзора. О томе је обавештен министар одбране, који по том питању ништа није предузео. Министар није реаговао, такође, ни када су његови сарадници потписивали незаконите одлуке. Рад Инспектората одбране у то време није имао ефекта јер га је најодговорнији човек Министарства заобилазио – потврђује начелник Инспектората и његов помоћник.

**ВОЈНИ БЕСКУЋНИЦИ
У НОВОСАДСКОМ ГАРНИЗОНУ**

ГОДИНЕ

**У дванаест војних објеката
већ четрнаест година живи 261
породица пензионисаних и
активних припадника ВСЦГ,
са око 750 чланова**

НАДАЊА

Највише војних бескућника смештено је у Касарни “Војвода Бојовић”, познатијој као Милетићева, и у петроварадинској касарни, које обезбеђују тек минималне хигијенско-техничке услове. Прлазимо кроз сплет дугачких ходника Касарне “Војвода Бојовић”, закрчених и испреграђиваних старим канцеларијским ормарима, претрпаним картонским кутијама. То су нам гардеробери и оставе, кажу нам станари, већ навикнути на кретање овим тунелима. Столови и столице са цвећем, које је свака породица на делу ходника поставила за себе, јесу “терасе” без прозора и погледа, али ипак дају који квадрат више.

Најтеже је одржавање хигијене у мокрим чворовима. Једно купатило дели најмање петнаест душа. Међу комшијама мора постојати висок степен толеранције и разумевања, јер другачије се и не може у условима без имало приватности. Али, како године пролазе, људи су све нервознији, сити једни других.

У седамнаест квадрата привременог смештаја у Милетићевој, међу стотину и седамнаест породица, са око четири стотине душа, од 1991. живи и Славко Љештак са супругом Миленом.

– Прође нам безмало пола живота у овом касарнском привременом смештају, али нема се куда. Ова соба нам је и спаваћа и дневна и кухиња и трпезарија.

Игром судбине или не, Славко је пре равно тридесет година свој војни рок служио баш у тој касарни и ни сањао није да ће у тим ходницима и омаленој канцеларији, са супругом, проводити и свој живот.

Пензионисани заставник прве класе Милутин Јаворац има нешто краћи “подстанарски” стаж, у Милетићевој је са супругом Бранкицом и четрнаестогодишњом кћерком Миом од 1998. године, када се вратио из Бањалуке. Сместио се у две омање просторије преграђене иверицом, али и поред тога има разумевања за своје колеге које подстанарски простор у граду плаћају и по две стотине педесет евра. Нама је, ипак, лакше – каже он.

У таквим условима за ових четрнаест година рођено је много деце. Родитељима то и најтеже пада, јер су им децу комшије гледале некако другачије, називајући их децом из касарне! Ту стасова већ и трећа генерација, па није чудно да у двадесетак испреграђиваних квадрата живе деда, отац и унуци.

Кухиња на ходнику

У својој муци има разумевања за колеге подстанаре:
заставник прве класе Милутин Јаворац

Страх од сутрашњице: Катица Војновић

Шездесетседмогодишња Катица Војновић је пре пет година остала без супруга, са којим је у привремени смештај дошла 1992. године из Сарајева. У њеној самоћи нико је не обилази да пита како јој је, а живи од пензије која износи осам хиљада динара. И не нада се бака Катица више ничему, само страхује да јој неко сутра не узме и тај смештај, који јој је све у животу.

Свака прича је некако тужна. Људи који су у Војсци провели читав радни век, подређујући професији сав свој живот, осећају се напуштено и одбачено. И од Војске и од државе, кажу. Остали су неизвесност и питања до када ће ово трајати.

Наду у неко боље сутра донекле им улива најављена изградња војне базе у околини Новог Сада и упоредо са њом већег броја станова за пензионисане и активне припаднике новосадског гарнизона. Како је то све тек у плановима, сигурно ће чекање бити још дуго.

О започетој па обустављеној изградњи око три стотине од хиљаду планираних станова у новосадском насељу "Југовићево" више нико и не говори. Ту је, када су у питању војни бескућници новосадског гарнизона, понестало чак и наде, а зна се – нада последња умире. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

ПОРУЧНИК
ГОРАН ДИМИТРИЈЕВИЋ,
РЕФЕРЕНТ
У ГАРДИЈСКОЈ БРИГАДИ

УПОРНОШЋУ ДО АУТОРИТЕТА

Тврдећи да су сва места, све дужности и сви задаци у војсци једнако важни, ипак често заборављамо на официре техничке службе, на логистику од које зависи много тога. Посебно у условима све старије технике, дотрајалих уређаја, средстава и опреме, који су на граници рационалног коришћења. Зато напори људи који о тој и таквој техници брину заслужују већу пажњу.

Хтео је да ради у војсци, да носи официрску униформу и тако настави породичну традицију. Али, хтео је да буде и инжењер електротехнике. Обреновчанин Горан Димитријевић, матурант средње електротехничке школе, нашао се, средином деведесетих година, на раскрсници на којој се доносе далекосежне, животне одлуке. Волео је електронику, дивио се официрима којих је у Обреновцу одувек било, посебно инжењераца. Те две љубави могао је да споји само у Војнотехничкој академији и зато је, после много непреспаваних ноћи, ипак одлучио да покуша. Да провери сопствене снаге, количину енергије и упорности коју је поседовао, да види колико може да издржи. А знао је шта га очекује. Отац Митар одрастао је у официрској породици па га синовљева одлука да крене дединим стопама није претерано обрадовала. Сетио се свега што је његово детињство чинило тежим и неизвеснијим од детињства његових вршњака, селидби с краја на крај негдашње Југославије, од Словеније до Македоније, школа у којима је започињао, али не и завршавао разред, љубави које су насилно прекидане зарад очевих прекоманди, родитељских препирки због учесталог очевог одсуствовања од куће... "Све је то део чизмашког позива", рекао је отац Горану и запитао га да ли је добровољно озбиљан у својој намери да постане официр.

Мајка Милена, међутим, није одобравала синовљев наум. Горан је био одличан ученик, са изузетно развијеним радним навикама. У Обреновцу је имао широки круг пријатеља, седам го-

дина је тренирао одбојку у локалном клубу Термоелектране “Никола Тесла” и доста обећавао, могао је да бира факултет на коме ће да настави школовање. Трошкови студирања за некога ко станује близу Београда нису били превелики и мајка није разумела сина. “Тежак је посао официра”, говорила је, “неизвестан, напоран и одговоран. А слабо плаћен.”

ЧВРСТА ОДЛУКА

Али, Горан се није предомислио и крајем лета 1996. године јавио се у Војнотехничку академију у Жаркову.

– Те зиме било је доста тешко. У нашој класи није било никога с интернатским искуством, никога из Војне гимназије, па смо се тешко и споро навикавали на ограничавајуће услове колективног живота. Велику улогу у то време одиграли су наши командири војева, они су нам помогли да пребродимо прве тешкоће. А није било лако, сви смо из “цивилства” донели различите навике, неко је волео дуже да спава, неко касније да легне, неко раније да једе, једни су волели самоћу, други групни живот, требало је све то уклопити и створити здрав студентски колектив способан да одговори свакодневним изазовима изабране професије – сећа се поручник Горан Димитријевић, сада референт у Одсеку техничке службе у Гардијској бригади.

– Било је довољно неколико дана да се међусобно боље упознамо и проблеми су, један за другим, нестајали. Уосталом, војна организација не дозвољава претерана и предуга издвајања. Устајали смо у шест сати, заједно одлазили на обедовање, заједно били на настави, заједно учили. То је једна од значајних предности колективног живота и рада. Лакше се учи, брже се савлађује градиво ако провераваш научено с другом, ако размењујеш сазнања, ако имаш коме да се обратиш у невољи. Ни професори немају баш увек довољно времена за сваког од нас, тако да смо, на крају, најчешће били ослоњени једни на друге. Тако се, убрзо, међу нама развило велико другарство и несебично разумевање, свакодневно све јаче како су обавезе постајале бројније, а напори тежи. То је посебно долазило до изражаја на терену, током логоровања на којима смо савлађивали оне почетне, најнеопходније војничке вештине.

На почетку школовања и на Војнотехничкој академији од студената су очекивали да се понашају као будући официри, да усвоје неке навике и обрасце које официрски позив чине карактеристичним и посебним. То је у првој години и најтеже. Јер, средњошколци који упишу Војнотехничку академију очекују директан сусрет с науком, с машинством, електроником, техником, математиком, физиком... Војне вештине им не спадају у део преовлађујућег интересовања. Кад савладају ту, почетну, али веома значајну и, за неке, обесхрабрујућу препреку, сигурни су у успех. Онда им више ништа није тешко. Ни свакодневни рад с оружјем, ни савлађивање водених препрека, ни трчање, ни копање ровова... Све те војничке активности не могу да заобиђу ни будући официри техничке службе.

– Наравно, у нашој академији у Жаркову није као на Баници, где се “војном занату” поклања далеко већа пажња – каже Горан. – Ми смо се с тим вештинама срели углавном у првој години, да би се, како је студирање одмицало, све више окрета-

Не желећи да се одваја од електротехнике, поручник Горан Димитријевић уписаће последипломске студије на Електротехничком факултету у Београду, на смеру телекомуникација, или аутоматског управљања. Жели да се посвети радарима и радарској техници. Његов дипломски рад из те области, урађен у сарадњи с ментором др Бојаном Зрнићем, био је својевремено веома запажен, објављен у Војнотехничком гласнику и на симпозијумима индустријске електронике у Баници и Београду.

– Успео сам да израдим рачунарски програм у windows окружењу за праћење и графички приказ одређених радарских параметара, као што је даљина до циља, на пример, што знатно олакшава и убрзава рад оператора на радару и радарском систему – каже Димитријевић и очекује да ће се рад на том пројекту наставити.

ли науци и струци. Иако смо повремено обнављали и војничка знања и вештине, било је ту и општевојних теоријских предмета, акценат у трећој, четвртој и петој години стављен је на савлађивање ускостручних предмета, попут електротехнике, математике, физике, геодезије, машинских предмета, зависно од смера. Мене је посебно привукла радарска техника. Било је то време у коме су средства противваздухопловне одбране међу нама била нарочито популарна. Из те области урадио сам и доста важан дипломски рад. Нажалост, нисам наставио да се усавршавам у том правцу, али ни сада није касно да се вратим науци – каже поручник Димитријевић и додаје да намерава да упише последипломске студије на Електротехничком факултету.

ПРИМАМЉИВА ГАРДА

При крају Горановог студирања, кад су одличне оцене из стручних предмета знатно поправиле његов просек, на Војнотехничкој академији појавили су се представници Гардијске бригаде и најбољима понудили радно место у елитној јединици Војске Србије и Црне Горе. Горан се није много двоумио, па је, у договору са тадашњим начелником класе професором Регодићем, још једном преломио. После промоције у прве официрске чинове и тронедељног одмора јавио се претпостављеном у логистичкој јединици Гардијске бригаде. Постао је командир вода за одржавање средстава и уређаја везе. У Гардијској бригади ниједан посао није лак. Дужност која је запала Горану у део, била је посебно тешка. После неколико година паузе, био је први официр у воду у коме су “дрмали” подофицири и мајстори. Искусни и проверени рутинери, доказани “вукови” који су младог официра, пуног снаге, знања и жеље за доказивањем дочекали готово “на нож”. Да није било помоћи старијих колега, подофицира спремних да се присете својих некадашњих почетних корака, ко зна како би Горан изашао на крај с тешкоћама које су га скопиле од првог дана.

– На Војнотехничкој академији сам стекао заиста много и општег и стручног знања. Нисам

Са братом Ђураћем у шетњи Обреновцем

се плашио рада и доказивања. Али, рад с људима није само то. Потребно је разумети оне којима командујеш, посебно ако се нађеш у новој средини, ако си најмлађи и ако од тебе много очекују и претпостављени и потчињени. Моји шефови су тада, крајем 2001. године, били више него јасни – вод за одржавање средстава технике може и више и боље него до тада. Мајстори којима сам командовао, или да кажем руководио, сматрали су да у тадашњим условима дају и више него што треба. Није било резервних делова, није било упутстава за техничко одржавање појединих средстава и опреме, није било заштитне опреме, нису имали мотива за рад... Знао сам да ће бити тешко, али нисам веровао да међуљудски односи могу да буду тако компликовани. Једини начин да створим неки ауторитет код мајстора који су свој посао имали "у малом прсту" био је да се и сам покажем, да докажем шта знам. Позивање на ауторитет вишег чина, или мојих претпостављених, није их много импресионалирало. Савио сам рукаве до лаката. Кад нешто нисам знао, питао сам оне који су знали, били они претпостављени, или потчињени. Два пута месечно имали смо састанак вода на коме бисмо изнели примедбе, нисмо ћутали. Рекли бисмо једни другима шта нас тишти и наставили посао. Мало по мало, бивало је све боље. Резултати које смо убрзо постигли дали су ми крила, а поштовање колектива није изостало. Посебно су ценили то што сам већ имао изграђене критеријуме, једнаке за све, па ни награде, ни повремение "казнене мере" нису наилазиле на противљење, подсмехе или жалбе потчињених. Сви су били свесни да радимо у интересу бригаде. Тај дух колектива и припадности једној специјалној јединици, чувеној Гардијској бригади вратио се у вод којим сам командовао.

Мада подршка претпостављених старешина ниједног тренутка није изостала, поручник Димитријевић верује да највише заслуга за побољшање стања у воду за одржавање средстава везе у Гарди припада управо њему и његовим мајсторима. Зато није био изненађен када је почетком 2005. године добио нову дужност. Иако поручник, постављен је на формацијско место капетана прве класе, односно мајора. Опет је премлад, опет му недостају ауторитет и искуство који би му олакшали рад на дужности референта. Јер нови посао само личи на рад с папирима. Од њега се сада тражи да обезбеди све услове и средства за рад у радионици у којој је "до јуче" командовао, али и да едукативно утиче на кориснике различитих средстава везе, који се, понекад, веома нерационално односе према задуженој опреми.

– Данас није лако доказати да радио уређаји имају исти значај за ниво борбене готовости јединице као и моторна возила, на пример. Свакодневна исправност средстава везе остаје веома ва-

У кругу породице

СНИМАО З. ПЕРЕ

ЗНАЊЕМ ДО УСПЕХА

На дужности командира вода у логистичкој јединици Гардијске бригаде потпоручнику Горану Димитријевићу нису текли мед и млеко. Први професионални кораци нису му били превише лаки. Био је најмлађи у јединици у којој су царевали рутина, домишљатост на граници јавашлука, па и немотивисаност за рад. А задаци су се низали, као на траци. Требало је да изабере између строгости чина који је имао и стварног ауторитета ојачаног знањем. Изабрао је ово друго. И није погрешно. Уз помоћ старијих колега, заставника и старијег водника који су године провели у истој јединици, све је померено с мртве тачке. Данас је вод за одржавање средстава везе један од најбољих у техничкој служби Гардијске бригаде.

жна, мада у невољи можемо да користимо мобилне телефоне, док точак аутомобила, или гусеницу тенка не можемо на исти начин да заменимо. То, ипак, не значи да нам радио уређаји више нису потребни – напомиње поручник Димитријевић.

Зато Горан брине о сваком средству везе које у Гарди користе. Брине као да је његово, планира одржавање, проверава коришћење. И резултати нису изостали. Његов претпостављени потпуковник Љубиша Жикић, начелник Одсека техничке службе, истиче да референти на свом радном месту морају поседовати

снагу, знање, упорност и искуство да би одговорили многобројним обавезама. Горану додуше недостаје искуство, али зато има довољно снаге и упорности, тврди потпуковник Жикић. Иако је, опет, у средини, овог пута између корисника радиотехнике и мајстора који је одржавају, поручник Димитријевић се не плаши изазова. Страхује, међутим, од све неизвеснијег положаја официра у друштву. Јер многи од њих немају стан, с једним, двоје, па и троје деце годинама живе као подстанари, у туђем стану, многим супруге не раде, а примања су мала. Велики део официра, о подофицирима и "уговорцима" да не говоримо, спада у нижу средњу класу, ако таква уопште постоји у нашем друштву. Размишљајући о будућности Горан се пита докле ће моћи да станује код родитеља, докле ће се хранити код њих и уживати привилегије детета. Ближи се тридесетој, пред њим је оснивање породице, подстанарски живот и претеће сиромаштво које га чини нервозним.

– Нажалост, официра више нема у бољим ресторанима, на београдским сплавовима и у кафанама, нема нас у позориштима, у биоскопима, у ексклузивнијим продавницама – каже Горан.

– Све ми то смета, рађа апатију, незадовољство, песимизам. Зато официрски позив постаје све тежи, све неизвеснији. Све је мање војника, све су старија средства која користимо у бригади, све је теже радити. Али, онда се осврнем око себе, погледам у колеге и на тренутак зажмурим. Лек је у раду, наравно. Јер они који много раде, немају времена за размишљање о невољама које их сустичу. ■

Душан ГЛИШИЋ

ЕМБРИОЛОГ
ДР МИОДРАГ СТОЈКОВИЋ

ТЕРАПИЈА

СКРОЈЕНА ПО МЕРИ

Рад на матичним ћелијама води нас тамо где је била трансплантација органа пре 30–40 година, када је све било у повоју и неизвесно. Тако ћемо и ми у наредних 10 до 15 година у терапији примењивати и трансплантацију ћелија које су настале из матичне ћелије.

То ће бити сасвим нова медицинска дисциплина, чији циљ није стварање новог бића, већ производња здравих ћелија којима ће се заменити патогено ткиво здравим – рекао је на ВМА проф. Миодраг Стојковић, познати светски научник.

асцинантно! Реч је којом су лекари са ВМА оценили предавање о месту ембрионалних ћелија у модерној медицини, које је у препуном амфитеатру те установе недавно одржао проф. др Миодраг Стојковић, први европски научник који је клонирао људске ембрионске ћелије. Било је то његово приступно излагање, будући да је изабран за гостујућег професора те реномиране здравствене установе.

Сарадњом са познатим ембриологом ВМА је добила моћну подршку, што ће омогућити да прошири и унапреди већ започети рад у тој области, а проф. Стојковић је, видно дирнут пажњом коју су му указали земљаци и колеге, истакао:

– Не могу да нађем речи којима бих описао како се осећам овде међу вама, у ствари међу својима. И за мене је огромно признање да будем почасни гостујући професор ВМА, а надам се ускоро и ваш сарадник, неко ко ће са вама донети овде у Србију оно што је и у свету још у повоју, што се тек назире негде на хоризонту. И надам се да ћемо успети да у нашој земљи искористимо матичне ћелије и технике које прате науку матичних ћелија и применимо их у медицини.

Од почетка ове године радим у Валенсији као заменик директора Центра за истраживање "Prinsipe Felipe", али било би неискрено ако не бих рекао да су све моје мисли овде

и ја имам само један сан – да тај посао који радим, радим у Србији.

■ БУДУЋНОСТ МЕДИЦИНЕ

Ужа област ангажовања тог врсног научника јесте терапијско клонирање, чији циљ није стварање новог бића, већ производња здравих ћелија којима ће се заменити патогено ткиво здравим. Терапија матичних ћелија је веома комплексна дисциплина и подразумева мултидисциплинарно ангажовање у стварању матичних ћелија, које би се користиле за лечење најтежих обољења. То је млада наука, а сматра се будућношћу медицине.

Прве матичне ћелије из људских ембриона добијене су у САД пре шест година, а клонирање људских ћелија које би се користиле у терапији јесте непознаница и у водећим земљама света. Перспектива њихове примене назире се за десетак година. Тек тада би

ЕТИЧКИ ИЛИ НЕ

– Земље у свету подељене су када је реч о давању дозволе за рад са људским ембрионим матичним ћелијама. Оне у којима та питања нису регулисана сматрају да су ти ембриони жива бића и да их не смемо користити за добијање људских ембрионалних матичних ћелија. Међутим, не каже се да су ти ембриони добијени из клиника за вештачку оплодњу и да је то вишак који бива бачен уколико се не искористи за научне сврхе. Ја сам Србин, православац и научник, а за некога ко се бави напредном медицином етичко питање престаје у оном тренутку када зна да се из једног ембриона може добити милијарду матичних ћелија, које ће сигурно послужити не само за научне већ и за медицинске циљеве. Милион пацијената чека на резултате наших истраживања и ја немам етичку дилему да ли искористити или не тај ембрион и помоћи некоме – каже проф. др Миодраг Стојковић.

РЕПРОДУКТИВНО КЛОНИРАЊЕ

За разлику од терапијског, репродуктивно клонирање нема медицинску импликацију и веома је опасно не само за клонирани плод већ и за носиоца тог плода. Последице таквог клонирања код људи биле би катастрофалне, и то би бацило лошу слику на целу област која се бави ембрионалним матичним ћелијама. Професор Стојковић сматра да репродуктивно клонирање треба забранити у целом свету. Нажалост, то није могуће и неки људи то раде, срећом без великог успеха.

могле да се понуде ћелије тзв. кројачког типа – за сваког пацијента и његову болест могла би да буде “скројена” одговарајућа терапија.

Можда ове речи звуче невероватно, али су истините. За професора Стојковића то је природни пут којим ће се сливати резултати свих истраживања у наредном периоду. А о ономе што је до сада урадио, у сарадњи са тимом стручњака у Њукаслу, детаљно је испричао лекарима.

За велика открића мора да постоји фасцинација као инспирација. Професор Стојковић је био фасциниран особинама матичних ћелија које се добијају из вишка оплођених ембриона, старих пет-шест дана. Разлога за то има више. Најпре, те ћелије могу да се држе у пластичној шољи у инкубатору неограничено дуго, јер никад не старе. Све то време оне ће остати у тзв. плурипотентном стању – када се још нису “одлучиле” да ли ће постати нервне, срчане, ћелије јетре или нешто друго.

А једна од најбитнијих одлика тих ћелија јесте да поседују могућност да се диференцирају у око 200 типова ћелија људског организма. То научницима отвара могућност медицинске примене ембрионалних матичних ћелија у регенерацији ткива, за лечење одређене групе болести (где ћелије нису више у стању да изврше функцију, односно где су одумрле). То су Паркинсонова и Алцхајмерова болест, дијабетес типа 1, повреда кичмене мождине, нервне и срчане болести, мускулаторне дистрофије, и друге.

Професор Стојковић верује да би дуга листа данас тешко излечивих болести била краћа када би клониране матичне ћелије почеле да се примењују у лечењу болесника. Али матичне ћелије нису решење за све људске болести и врло је неодговорно и неумесно обећавати да ће се њиховом применом лечити све.

Као научника, Стојковић занима почетак стварања ткива из тих матичних ћелија у лабораторијским условима,

Генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић уручио је проф. Миодрагу Стојковићу почасну плакету ВМА

фактори који држе матичну ћелију у плурипотентном стању, односно фактори који је “терају” да постане нервна или нека друга ћелија људског организма. Интересује га како може да унапреди испитивање нових лекова коришћењем људских ембрионалних матичних ћелија и рани људски развој и промене које су везане за њега.

■ ЛЕК У ПЛАСТИЧНОЈ ШОЉИ

Пут до тих спознаја је дуг. Најпре је требало у лабораторијским условима из једног дела раног ембриона (старог шест-седам дана), који се састоји од педесетак ћелија, добити незамисливу бројку од милијарду ћелија. А то је постигнуто мукотрпним и дугим поступком у лабораторијским условима – у пластичној шољи или флашама. Од тих педесетак ћелија добија се најпре прва колонија људске ембрионалне матичне ћелије, коју чини више од 2.000 ћелија. Онда се од 2.000 добије 8.000, па 16.000... И тек после шест до осам месеци настаје једна линија матичних ћелија. Професор Стојковић је у Њукаслу успео да направи девет линија из девет ембриона.

И када су научници имали све то у својим рукама, започела је карактеризација тих матичних ћелија – требало је доказати да су то људске ембрионалне плурипотентне матичне ћелије. Зато се у помоћ призива молекуларна биологија, јер се њом доказује присуство специфичних гена који држе те ћелије у плурипотентном стању. А све је то потребно како би се урадила детаљна карактеристика нових линија и уочило индивидуално понашање тих матичних ћелија, односно линија, и научили нешто из тога – која линија поседује више склоности да израсте у ћелије ектодерма, ендодерма или мезодерма, јер је циљ следећи – да се “натерају” те ћелије у ектодерм, из ектодерма у неуроћелије и, коначно, да се те ћелије једног дана користе за трансплантацију. И када се поседују методи и технике којима ће се, на пример, матичне ћелије “натерати” да буду нервне, оне ће моћи да се примењују у медицини.

– Оно што нас све занима и зашто смо ми добили дозволу да радимо са људским клонираним ембрионима јесте да доведемо неке болести у пластичну шољу и да их уз помоћ матичних ћелија боље проучимо, захваљујући новим биохемијским, метаболичким, молекуларним анализама. Да нађемо корене болести и покушамо да их искоренимо.

То је идеја терапеутског клонирања. Треба истаћи да се приликом терапеутског клонирања те матичне ћелије не кори-

сте за директно третирање пацијента, већ као оруђе за одређивање где настају корени људских болести, како настају и како их победити. Ми смо у Њукаслу успели да добијемо прве клониране ембрионе и доказали да је то стварно клонирани ембрион. Даљи је степен да из њих, истим путем, добијемо матичне ћелије, које ћемо чувати у плурипотентном стању.

Потенцијална медицинска примена људских ембриона је у залету, и све је више и више земаља које покушавају и желе да раде и улажу велика средства да би промовисале ту дисциплину, али то је још увек пионирски подухват.

– За мене је научна фантастика да сваки пацијент има своје матичне ћелије, које леже у банци и које су његове, са његовим генетским материјалом. Ми смо врло далеко од тога, јер немамо довољан број јајних ћелија, али уколико будемо у стању да из ембрионалних матичних ћелија издвојимо јајне ћелије које користимо, или још боље, оно што се клонирањем репрограмира (узети ћелију коже пацијента и “убедити” ту ћелију да буде плурипотентна, односно матична ћелија) бићемо на добром путу да успемо – каже Стојковић.

Изгледа да та будућност почиње. У Калифорнији би ове године требало да почну прве студије коришћења људских ембрионалних матичних ћелија за лечење кичмене мождине. ■

Мира ШВЕДИЋ

ЈЕДНОСТАВАН И СКРОМАН ЧОВЕК

Професор др Миодраг Стојковић први је Европљанин који је успео да клонира људске ембрионалне матичне ћелије. Ко је тај врсни научник?

Рођен је 5. јула 1964. у Лесковцу. Ту је завршио основну и медицинску школу, а потом се отиснуо у Београд и завршио Ветеринарски факултет. Ветеринером се никад није бавио, већ га је привлачила наука и рано се укључује у научно-истраживачке пројекте. Али жељ за новим знањима није могао да утоли у Београду. Мамо га је свет, па одлази у Немачку, најпре у Хамбург. Док чека да се нострификује диплома, ради у болници као медицински техничар и спознаје практичну страну струке.

Следећа станица на његовом путу је Ветеринарски факултет Минхенског универзитета.

Ту је започела његова “генетичка авантура”. Докторирао је 1996. године одбранивши тему из области ембриологије и биотехнологије, постао асистент на факултету, а од 1997. године један је од првих научника Европе који се, заједно са проф. Екхардом Волфом и др Валеријем Закнартченком, бавио клонирањем домаћих животиња.

Пре четири године проф. Стојковић преселио се у Велику Британију и радио је као професор на универзитету у Њукаслу. Ту започињу да се остварују и његови снови. Августа 2004. добија дозволу да први у Европи и у западном свету започне рад у добијању људских ембрионалних матичних ћелија тзв. клонираних ембриона. Радећи напорно, у сарадњи са својим тимом, посредило му се да дође до првих резултата и добије нову линију људских ембрионалних матичних ћелија.

Врсни научник нашег порекла данас је заменик директора велелепног Центра за истраживање “Prinsipe Felipe” у Валенсији, али је заинтересован да што пре дође у Србију и да у родном граду настави свој научни и истраживачки рад. А кад ће то бити, зависиће од одлуке власти и доношења закона којим ће се регулисати питања клонирања матичних ћелија у терапеутске сврхе код нас.

И поред славе којом га обасипају, професор Стојковић је једноставан и скроман човек, који воли да га зову Мића. И занимања су му обична – ужива у читању добрих историјских књига, гледа научнофантастичне филмове, по узору на дела Жил Верна, а опушта га добра музика из осамдесетих година и наравно, класика.

БРЗО ОТ

У оквиру организацијско-формацијских промјена које су услиједиле почетком 2005. године дјелимично је реорганизован Војномедицински центар, као основни носилац здравствене заштите војних осигураника у Подгоричком корпусу. Број запослених смањен је за 35 одсто. Ипак, добром организацијом посла у тој здравственој установи постижу се завидни резултати, а Центар и даље остаје препознатљив по брзој и стручној дијагностици.

Војномедицински центар у Подгорици јесте установа амбулантно-поликлиничког типа, са стационаром од 70 постеља и младим и респективним кадром. Половину медицинског кадра чине стручњаци са ВСС, љекари, стоматолози, фармацеути, биохемичари и психолози, а другу половину чини виши и средњи медицински кадар.

– Имамо 17 специјалиста и супспецијалиста из 11 различитих специјалности. Међу њима су, свакако, перјанице два доктора медицинских наука, два магистра и један магистранд. Имамо пет љекара на специјализацији и супспецијализацији, чиме ћемо ускоро побољшати квалитет здравствених услуга које пружамо осигураницима.

Средњи кадар, поред техничара опште медицине, чине и стоматолошки, лабораторијски, микробиолошки и фармацеутски техничари. Захваљујући таквом кадру и доброј организацији, у тој установи се обављају три значајна задатка из области здравствене заштите: превентива, куратива – односно лијечење и санитетско снабдијевање – са поносом истиче пуковник др Предраг Мараш, специјалиста интерне медицине, магистар ендокринологије и управник ВМЦ у Подгорици.

■ НОВИ НАЧИН РАДА

Почетком 2005. године, у оквиру организацијско-формацијских промјена које су наступиле у Подгоричком корпусу, дјелимично је реорганизован Војномедицински центар, тако да су у његов састав ушли апотека, која је до тада била у саставу логистичке базе (сада бригада), станица за превентивну медицинску заштиту и гарнизонске амбуланте у дислоцираним гарнизонима у Даниловграду, Никшићу и Пљевљима. Тиме је свим војним осигураницима, а нарочито војним пензионерима и члановима њихових породица у удаљеним гарнизонима омогућено да у гарнизонским амбулантама, као и до сада, добијају све услуге из области примарне здравствене заштите и, након тога, услуге секундарне, односно специјалистичке здравствене заштите у Војномедицинском центру. А број корисника тих услуга није мали. Промјенљив је, али се креће у оквиру од око 15.000 осигураника: активних војних лица, чланова породица, војника по уговору, војних пензионера и чланова њихових породица, војника, ученика средњих војних школа и студената Војне академије.

– Промјене које су услиједиле са реформом имале су одраза и на ВМЦ. Ту прије свега мислим на смањење кадра, јер је број запослених смањен за 25 одсто. Сви ти људи су збринуте и нико није остао са неријешеним статусом у служби. Збринуте су по слову законских правила и прописа. Велику заслугу за рјешавање тог проблема има Команда Подгоричког корпуса, без чије помоћи проблеми не би били ријешени. Ипак, смањење кадра негативно се одразило на преостале запослене, тим прије што су у прошлој години били мно-

КРИВАЊЕ БОЛЕСТИ

го оптерећенији него у претходним годинама. Тај проблем је био нарочито изражен у Станици за хитну медицинску помоћ и Станици опште медицинске помоћи, које су највећим дијелом и носиоци посла примарне здравствене заштите. Због велике оптерећености људства ми смо кориговали нашу организацију службе превентивне хитне медицинске помоћи тако што смо увели 24-часовна дежурства љекара. Сада сви љекари из те двије станице и свих специјалистичких кабинета дежурају од три до шест пута током мјесеца у Станици хитне медицинске помоћи – каже др Мараш.

Због оптерећености људства увели смо 24-часовна дежурства љекара – каже управник ВМЦ пуковник др Предраг Мараш

Према ранијој формацији у Хитној помоћи било је десет запослених, а после смањења кадра, због непопуњености формацијских мјеста, првенствено љекара, остала су само два. Сваки љекар сада ради за двојицу, што свакако треба истаћи.

■ ОПРЕМЉЕНОСТ И СНАБДЈЕВЕНОСТ ЛИЈЕКОВИМА

– Опремљеност Војномедицинског центра је добра. Захваљујући помоћи Команде Подгоричког корпуса и Центра војномедицинских установа у Мељинама, уз сагласност Генералштаба и Министарства одбране, у току 2005. године успјели смо да набавимо седам савремених медицинских апарата, који су знатно повећали квалитет функционалне дијагностике и учинили да ВМЦ постане познат не само у граду него и у Републици, али и препознатљив по брзој и квалитетној дијагностици – закључује Мараш.

– А опремљености ове установе допринијело је и Министарство одбране Њемачке донацијом медицинских апарата и других средстава. Ту помоћ уручио је бивши војни изасланик МО Њемачке господин потпуковник Бурхард Гелер.

Доктор Мараш истиче добру и плодотворну сарадњу са цивилним здравственим установама са територије, првенствено са Клиничким центром Црне Горе и Институтом за здравље, али и са апотекарском установом Монтефарм:

– Све своје хитне случајеве збрињавамо у Подгорици. Монтефарм нам омогућују набавку лијекова које наша апотека не посједује. Оваква сарадња је заснована на валидним уговорима које поштујемо и ми и поменуте установе, што доприноси квалитету здравствених услуга. Изузетно је добра сарадња и са војноздравственим установама, ВМА у Београду и Центром ВМУ у Мељинама. Њихова врата су за нас отворена увијек када нам је потребан било какав дијагностички поступак или болничко лијечење, које ми не можемо

да обезбиједимо. Довољно је само телефоном најавити и за дан-два пацијенту ће бити омогућен смјештај – каже наш саговорник.

Тачно је и да је снабдјевеност домаћим лијековима изузетно добра, док је, са друге стране, снабдјевеност хемикалијама, биохемијским реагенсима и медицинском пластиком и хируршким материјалом доста лоша, што је последица ограничености финансијских средстава.

Веома је запажен и рад апотеке у саставу Војномедицинског центра, која снабдјева све гарнизонске амбуланте: Пљевља, Никшић, Даниловград и Голубовци.

Добро су снабдјевене амбуланте у примарној здравственој заштити, а треба истаћи да је у оффицини апотеке израђено око 2.500 магистралних препарата, чиме је уштеђено око 6.500 евра.

У протеклој години ВМЦ у Подгорици потрошио је око 100.000 евра за набавку лијекова преко Монтефарма и приватних апотека, али и за набавку помагала (ортопедских, очних, слушних). Оно што је најважније, истичу у Центру, пацијент није ускраћен за прави лијек.

■ ПРУЖАЊЕ ЗДРАВСТВЕНИХ УСЛУГА

У току протекле године у Центру је прегледано око 100.000 пацијената, што значи да је дневно обављано око 450 прегледа. Извршено је око 170.000 дијагностичких процедура и интервенција, у просјеку 700 дневно.

Већина тих прегледа завршава се на нивоу ВМЦ, а око 10 одсто прегледаних пацијената упућује се на специјалистичке претраге и болничко лијечење у поменуте цивилне и војне здравствене установе.

Установа располаже и са осам специјалистичких кабинета, рендген-кабинетом и лабораторијом као дијагностичком јединицом.

– Ми практично пружамо пуну специјалистичку помоћ и дијелом супспецијалистичку дијагностику. При томе посебно мислим на кардиологију и гастроентерологију. У 2005. години обављен је укупно 35.321 преглед, од тога је веома мали број људи упућен на даљу дијагностику и лијечење, што је за установу веома позитивно. У Центру је заступљена и ултразвучна дијагностика. Радимо ултразвучни преглед абдомена, односно трбуха, штитасте жлијезде, срца и гинеколошки преглед – каже пуковник др Бранислав Петровић, интерниста, начелник специјалистичке службе у Војномедицинском центру.

Центар пружа и здравствену заштиту војним пензионерима и члановима њихових породица, што укупно износи близу 10.000 пацијената. Ту су урачунати пензионери са територије Подгорице,

Никшића, Даниловграда и Пљеваља. У мјестима гдје нема гарнизонских амбуланти постоје валидни уговори са цивилним здравственим установама са територије, које пружају здравствене услуге војним пензионерима и војним осигураницима, тако да су сви они обухваћени здравственом заштитом. Рефундирање трошкова њиховог лијечења и набавка лијекова спадају у надлежност Војномедицинског центра. То је наслијеђена пракса која се показала добром. Финансијски орган у саставу логистичког вода и Управе Војномедицинског центра исплаћују све трошкове везане за рефундацију услуга пружених у цивилним здравственим установама. Финансијска служба Подгоричког корпуса приликом прилива средстава води рачуна да предност има ВМЦ управо због благовременог обезбјеђења здравствене заштите.

■ НОВИНЕ У ПРЕГЛЕДУ РЕГУРУТА

Позивање регрута на одслужење војног рока у децембру 2005. године први пут је извршила Управа за одбрану у Републике Црне Горе. Број момака који су се одазвали био је знатно већи него у неколико претходних година. Тако да је у Војномедицинском центру за мјесец дана прегледано укупно 335 регрутованих у поменутом року. Носиоци рада у регрутној комисији били су искусни љекари, специјалисти опште медицине др Данило Ускоковић, др Снежана Маловић и др Биљана Ивановић. Добра организација допринијела је да се тај посао обави квалитетно и на вријеме. Сви прегледи су завршавани за дан, а уколико би се јавила потреба за вјештачењем ради провјере оцјене способности, радило се другог дана или су такви регрути упућивани на ВМА у Београд.

Осим тога, постоје идеја и предлог Управе за одбрану да

РАД СА ЦИВИЛИМА

Као позитивну новину у раду Војномедицинског центра његов управник истиче отварање према цивилима, односно могућност да и осигураници који нијесу војни користе његове здравствене услуге, уз одговарајућу материјалну надокнаду.

Наиме, попут свих осталих војних здравствених установа на територији државне заједнице, које су почеле рад са цивилима у области лабораторијске, рендген и ултразвучне дијагностике, и ми смо почели са том праксом. У посљедња три мјесеца прошле године имали смо просјечно око 10 до 15 пацијената из цивилства дневно. То је једна од перспектива Центра, будући да се на тај начин остварује одговарајући приход који се користи за куповину репроматеријала, односно лабораторијских реагенса, рендген-филмова и осталих потрошних и непотрошних санитарских материјалних средстава.

ВМЦ у Подгорици буде носилац регрутације за читаву територију Црне Горе. Познато је да до сада није било тако.

Управник Војномедицинског центра пуковник др Мараш о томе каже:

– Војномедицински центар је апсолутно спреман да све послове из области медицинске регрутације обави квалитетно, уз одговарајуће кадровско рјешење, односно отварање Кабинета за регрутацију. Ако желимо да будемо једини референтни центар за регрутацију, неопходно је да се формира Кабинет за регрутацију, будући да су до сада те послове обављали љекари опште праксе, везани не само за рад у Центру већ и за санитарско обезбјеђење јединица на терену, испомоћ у гарнизонским амбулантама Даниловград и Никшић, те у Нижој, односно Вишој љекарској комисији.

■ СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ КАДРА

– Један од кључних задатака Војномедицинског центра јесте стручно усавршавање кадра. Ту активност спроводимо на неколико начина. Најзначајније је стручно усавршавање на ВМА у Београду, које траје двије до три седмице, било да је ријеч о љекарима или медицинским сестрама. Боравком на клиникама ВМА, у раду са врским стручњацима из различитих области, они стижу нова знања, науче да користе савремене апарате, који се из године у годину све више усавршавају. Други вид обуке јесу конгреси, на којима наши љекари износе своја запажања и искуства, а у прилици су и да сазнају каква су искуства других – каже пуковник др Предраг Ракочевић, доктор медицинских наука, специјалиста гинеколог, координатор стручне обуке, и додаје:

– У току ове године реализована су два међународна конгреса. Наш интерниста је учествовао на Конгресу у Бечу и на пет конгреса унутар земље. Трећи вид едукације јесте наша интерна настава из свакодневне праксе, у којој учествују наши љекари са темељно обрађеним темама. Могу с правом рећи да су наши љекари добро оспособљени за дијагностичке процедуре, тако да пацијенти врло мало чекају на дијагностику. Најчешће се данас заказује за сјутра. Тиме се заиста можемо похвалити.

Осим љекарском, пажња у едукацији посвећује се и средњем и вишем медицинском кадру. О томе нам је говорила Зора Стојковић, главна сестра у Војномедицинском центру. Она посебно истиче едуковање и обуку на ВМА и сарадњу са Удружењем медицинских сестара ЦГ, чији су чланови и медицинске сестре запослене у Центру, и Удружењем медицинских сестара Србије, која су повезана са свјетским асоцијацијама, што увелико користе у пракси.

На крају нам је др Мараш одговорио на питање са каквим се проблемима суочавају у раду и какви су им планови за наредну годину.

■ САРАДЊА УНУТАР ВОЈСКЕ

У Војномедицинском центру наглашавају да им ВМА пружа помоћ. Уролог из те реномиране здравствене куће једном мјесечно долази у њихову установу и пружа услуге пацијентима. Са друге стране, Војна болница Мељине упућује им дерматолога, који сваке прве сриједи у мјесецу обавља прегледе из своје специјалности.

– Један од основних проблема јесте кадровска непопуњеност, што нам је и један од приоритетних задатака у наредној години. Овдје мислим на љекаре и медицинске техничаре. Други проблем је неодговарајући објекат у коме је Центар смјештен. То је типски објекат прављен прије 40 година и његова фасада до сада није реновирана. Реконструкција унутрашњости објекта је завршена. Она је обухватила кречење просторија, изградњу нове котларнице и замјену сва 424 радијатора, чиме је створен пријатан амбијент за пацијенте, а створени су и повољни услови за рад запослених у установи.

У овој години је, уз помоћ Подгоричког корпуса и Центра МУ Мељине, планирано даље опремање Центра са неколико важних дијагностичких апарата, као што су остеодезинтометар, за дијагностику остеопорозе, холтер двадесетчетворочасовног ЕКГ-а, хематолошки апарат и, уколико буде материјалних могућности, замијениће се стари рендген-апарат који се користи око 30 година, а замијениће се и пет стоматолошких столица – закључује наш саговорник, са надом да ће све то допринијети још бољем и ефикаснијем раду Центра. ■

Слободан ВУЧИНИЋ

**АКО СТЕ ЖЕДНИ
И ЖЕЛИТЕ НЕШТО
ДА ПОПИЈЕТЕ**

ИЗАБЕРИТЕ ВОДУ

Од овог броја уводимо нову рубрику у нашем листу – ви питате, а лекари са ВМА одговарају. Како за сваки почетак треба наздравити, уместо вас запитали смо – чиме? Одговор је био јасан – чашом воде са мало лимуна. А зашто баш тим пићем, откриће вам редови који следе.

Нод нас се одомаћило да се на састанцима или у друштву са пријатељима у опуштеној атмосфери, уз необавезно ћаскање, увек нешто пије. И сви ти сусрети по правилу започињу увек истим питањима "Шта ћете да попијете?" или "Какву кафу пијете?", а завршавају се речима: "Свратитена пиће да попричамо".

А шта се то обично не налази у нашим чашама? Вода. Сећате се, то је провидна течност без мириса и боје, освежавајућег пријатног укуса. То је она иста течност која покрива 70 одсто површине наше плаве планете а у идентичном проценту улази у састав нашег организма. Има је свуда око нас, само је нема у нашим чашама. На њу заборављамо када чујемо питања "Шта ћете да попијете?" или "Хајде да наздравимо!". У тим ситуацијама се најчешће опредељујемо за неки освежавајући газирани напиток, воћни сок или нешто "конкретно".

Потребно је да знате да конзумирање свих тих напитака који нису вода повећавају унос калорија, а о томе не водимо рачуна нити размишљамо озбиљно. Ако и обратите пажњу најчешће се "водите" речима: "Па сок има само педесетак калорија". Да, али у 100 милилитара, а конзерва вашег пића је 3,3 децилитра! Па кад то помножите добијате 150 kcal. А то је исто као и да поједете 300 грама свежег воћа на које сте можда и заборавили!

Ако сте у друштву свог детета које се обрадовало чизбургеру намерно прескочили да и сами то поручите, то је похвално јер он има 370 kcal и треба га прескочити. Али ако сте попили "само" милкшејк знајте да сте унели само 30 kcal мање од чизбургера! Тако избор вашег пића постаје одговоран за нове килограме – исто колико и ваш омиљени сладолед.

Слатки напаци, ледени чај и воћни сокови одговорни су и за гојење деце. Светска здравствена организација упозорава да је сада 1,7 милиона деце млађе од пет година гојазно, а истраживања су показала да су деца која пију више од пола литра заслаћених напитака у току дана знатно дебља од вршњака који пију мање од чаше дневно. Отуд не чуди захтев америчког научног центра за увођењем пореза на слатке напитке које називају "воденим слаткишима".

Данас се све чешће на декларацији прехранбених производа може прочитати колика је калоријска вредност хране. Али, будите мудри и не дозволите да вас преваре. Паковање може да садржи две или више порције, а да на етикети буде наведена калоријска

вредност само једне. Знајте да 0,42 литра милкшејка има 340 kcal, а пола литра кока-коле 230 kcal, леденог чаја 200 kcal и пива 250 kcal, док пола литра лимунaде без шећера има само 10 kcal, а киселе воде нула.

У моди су light cola и дијетална газирана пића која не садрже калорије. Она би због бољег укуса од саме воде била добар аргумент у борби са вишком килограма. Али, да ли је баш све тако? Истраживања Центра за људску исхрану из Шефилда у Енглеској открила су да конзумирање напитака са вештачким заслађивачима попут аспартама, могу бити разлог за појачан апетит. Жене које су пиле вештачки заслаћену лимунaду у току теста дневно су јеле више од оних чија је лимунaда била заслаћена шећером!

Калорије нису једини непријатељ који вреба иза шарених, примамљивих лименки и лепо дизајнираних флашица. Ту су и кофеин, кукурузни сируп крцат фруктозом познат као воћни шећер, и алкохол. Они су саботери дијете и нормалног уноса дневне дозе калорија. Кофеин је чест саставни део многих газираних пића, а управо он повећава осећај глади јер снижава ниво шећера у крви. Уједно, изазива жеђ, а будући да је диуретик појачава и излучивање урина, а када ожедните пијете ново пиће и уносите нове калорије. Корист имају само њихови произвођачи јер су напаци богати кофеином углавном безвредни са нутритивног становишта и за вас је боље ако их мање пијете. Колико мало? Ако су ова пића дефинитивно ваш избор онда не више од две чаше дијеталног газираног напитка у току дана.

Шта је решење за понуђено пиће? Једноставно, сетите се воде! Уосталом, препоруке лекара су да се дневно уноси између један и по до два литра воде. То важи и за оне који су на дијети и оне који нису. Ако вам је "чесмовача" неукусна одаберите флаширану воду која постоји и на нашем тржишту. Нека једна флаша дневно буде ваша права мера и онда нећете морати да бројите попијене чаше у току дана. Укус воде може да поправи неколико капи лимуна, а можда ваше омиљено пиће постане следећа мешавина – трећина воћног сока у чаши допуњеној водом. Ако пак не можете да се одрекнете пенушавих газираних пића, уместо обичне воде сок разредите газираном минералном водом.

И да закључимо – нека вам чаша пријатно расхлађене воде са мало лимуна буде на трпези у сваком тренутку. Три су основна разлога за то – здраво је, дијетално и економично. ■

Др Татјана МРАОВИЋ

ДИСКРИМИНАЦИЈА ИЛИ ПОШТОВАЊЕ ЗАКОНА

ешењем Више стамбене комисије од 14. фебруара 2001. додељен ми је стан у закуп на неодређено време локација Бежанијска коса. У то време стан није био изграђен. Пресудом Врховног војног суда 26. јуна 2003. поништена су донета решења која се односе на трособне станове међу којима је и моје решење уз образложење да Правилник СМО по коме је извршена додела није био у сагласности са Уставом и Законом о имовини. Напомињем да је до поништења дошло две и по године након доношења истог и да су у међувремену делили усељиве станове по истом правилнику лицима чија решења нису поништена док смо ми третирани као лица са решеним стамбеним питањем и као такви скинути са листе за доделу. Врховни војни суд поништио је селективно само решења о додели трособних станова, док решења о другим категоријама станова нису поништена иако су и она донета истим правилником у истим објектима. У јуну 2005. године усељена су лица са решењима за троипособне, четворособне и друге категорије станова и лица којима су додељени трособни станови који су претходно били додељени нама и чија су решења поништена. Обраћам вам се са питањем да ли овакав селективан режим који представља својеврсну дискриминацију људи довођењем у неравноправан положај са осталим кандидатима за добијање стана има правно упориште и да ли имам право на жалбу у датом случају. Напомињем да сам се обратио Уставном суду државне заједнице али он реално не функционише.

Драган Антонић

У образложењу пресуде Врховног војног суда, којом је поништено и ваше решење о додели трособног стана, претпостављам да је наведен исти законски основ који ћу навести у овом одговору. Вама је познато да је Одлуком Савезног уставног суда о оцењивању уставности и законитости Правилника о решавању стамбених питања у Савезном министарству за одбрану и Војсци Југославије ("Службени лист СРЈ", број 3/2002 од 18. јануара 2002), утврђено да Правилник о решавању стамбених питања у Савезном министарству за одбрану и Војсци Југославије ("Службени лист СРЈ", број 23/2000) није сагласан са Уставом Савезне Републике Југославије и Законом о имовини Савезне Републике Југославије ("Службени лист СРЈ", број 41/93, ... и 30/2000). Поступајући по тужби лица које је имало признато право на трособан стан (закључак), а

Припрема
Радојка МАРИНКОВИЋ

ПРАВНИК ВАМ ОДГОВАРА

тој стан му није додељен у подели у којој је стан додељен вама (што му је дало право на подношење тужбе против решења којима је трособан стан додељен другим лицима а у пресуди коју сте добили наведено је као тужилац), Врховни војни суд морао је поништити сва тужена решења, јер је на то био обавезан одредбом члана 80. став 1. Закона о Савезном уставном суду ("Службени лист СРЈ", број 36/92).

Овом одредбом тада важећег Закона, прописано је да се устав републике чланице, закони и други прописи и општи акти за које је одлуком Суда утврђено да

постоји несагласност са Уставом Савезне Републике Југославије, савезним законом или потврђеним и објављеним међународним уговором не могу примењивати на одnose који су настали пре дана објављивања одлуке Суда, ако до тога дана нису правноснажно решени. Како је додела станова у којој сте добили стан извршена основом одредаба Правилника о решавању стамбених питања у Савезном министарству за одбрану и Војсци Југославије, који је проглашен неуставним и незаконитим, Врховни војни суд је морао поништити сва решења која су се након објављивања Одлуке о неуставности и незаконитости тог Правилника нашла у судском поступку. При томе није имао право да мимо поднетих тужби поништава и остала решења којима су станови додељени применом истог Правилника.

Поштивање одлуке Уставног суда у одлучивању о опстанку и реализацији тих решења било је у надлежности управних органа надлежних за стамбене послове у Војсци и МО. Стога жалба коју сте изјавили против пресуде Врховног војног суда не би, по мом мишљењу, битно утицала на вашу ситуацију ни у случају да Уставни суд функционише. ■

ОКОМ КАМЕРЕ

Снимио Даримир БАНДА

ИСТИНА ЈЕ ЈЕДНА

(*"Истина – јавна и тајна", Одбрана бр. 8, 15. јануар*)

У тексту интервјуа са начелником Управе за односе са јавношћу Министарства одбране наишао сам на део у коме се каже да је, што се тиче односа са јавношћу и војног новинарства, био и период у коме је лист "Војска" бранио војску од војске. "У то време су се планови новине носили на увид генералу Милену Симићу, који је тада водио Управу за морал, где је одређивано и о чему ће се и како писати". Наравно, иза овакве квалификације тог периода следи и закључак о превазилажењу "страшних" последица, јер како би било другачије после петогодишњег реформисања система одбране и Војске и мукотрпног рада реформски опредељених официра, у коме се каже да је "то био лош период за војно новинарство, на срећу, све је то иза нас".

Дакле, у време када сам ја "водио Управу за морал", "чијим је укидањем Управа за односе са јавношћу добила своју праву улогу и значај", нити сам тражио на увид план новина, нити сам одређивао о чему ће се и како писати. Нормално да је било радних састанака са начелницима војних установа, укључујући и начелника НИЦ "Војска" и главног и одговорног уредника истоименог листа, ради анализе рада, утврђивања тежишних задатака, координације и организације њиховог извршења и решавања других питања, што ваљда није спорно ни за једну организацију, а камоли војну.

Поставља се питање зашто је, поред имена свог заменика и једног од бивших главних и одговорних уредника угашеног листа "Војска", нашао за потребно да помене и моје име? Зар пет година није било довољно да се исправе "страшне" последице "одређивање о чему ће се и како писати", чак да је и тога било? Зар је за опстанак на некој функцији у Министарству одбране и Војсци, поред истицања реформске опредељености и велике жеље за евроатлантским интеграцијама, још увек потребно именовати противнике из редова бивших припадника Војске?

И без одговора на постављена питања, слутим да прави разлог помињања мог имена није наводно "одређивање о чему ће се и како писати", већ написани и јавно изречени ставови о "реформама система одбране и Војске, укључујући и онај о гашењу листа 'Војска'".

Као човека који је некада "водио Управу за морал", која је, поред осталог, имала и функцију информисања јавности и интерног или унутрашњег информисања, у интервјуу ме највише фасцинирала прича о успостављању организационе шеме подсистема за односе са јавношћу и њеној верификацији, јер како каже интервјуисани "потврду да смо и заиста урадили све како треба добили смо у Бриселу". Сигурно је да се и о другим значајним питањима за систем одбране и Војску добија

потврда, односно доноси одлука у Бриселу и Пентагону, јер су похвале о томе веома честе. Такав субординациони однос једноставно се назива подаништвом и карактеристичан је за окупиране земље или њене системе. Међутим, јавно хваљење "потврдама, позитивним оценама, сагласностима и подршкама" јесте прикривање сопственог незнања или несигурности ауторитетом господара, с једне стране, а с друге класичан пример удвориштва, као специфичног или агресивног начина испољавања подаништва.

Као пажљив читалац магазина не спорим потребу за његовим постојањем, уређивачку концепцију, настојање да "војна редакција направи својеврстан НИН за офицере", дизајн, квалитет чланака и све остало што је било до сада у њему видљиво. Чак не спорим, пошто је на "страницама магазина јасно да је систем одбране јединствен", ни доминантност тек-

стова о невладиним организацијама, ако је неко проценио да су оне значајни субјекти система. Међутим, ако ће магазин бити "својеврстан НИН за офицере", поставља се питање шта је са подофицирима, цивилним лицима и војничком структуром? Ко ће се бавити проблемима трупе и конкретних људи у њој? Треба имати у виду да су симулација будућности и виртуализација садашњег живота примамљиве игре за неко време, али ће их егзистенцијални проблеми припадника Војске врло брзо обезвредити.

И на крају, ауторки интервјуа, која је у оном "страшном" периоду, као и остали новинари листа "Војска", објавила књигу "Откуцаји времена", желим да врло брзо то исто учини са новим интервјуима, укључујући и овај о коме је било речи, при чему би наслов "Откуцаји новог времена", по мом мишљењу, био сасвим прикладан. Надам се да неће заборавити да уради интервју о Косову и Метохији, пошто српски народ само о томе говори, а Војска и њено руководство ћуте. ■

Генерал у пензији
Милен СИМИЋ

РЕАГУЈТЕ, АЛИ КРАЋЕ

На адресу магазина "Одбрана" све чешће стижу ваша реакција на неке наше текстове или појаве које су саставни део заједничке свакодневице. То што нам пишете и што нисте равнодушни је за нас добар показатељ. Ваше критике су позитивне и негативне – и то је добро. Да бисмо објавили што више ваших реакција, молимо вас да текст сведете на тридесетак редова. То је и реално довољан простор да се о нечему проговори у првом лицу. Ваше написе можете послати обичном или електронском поштом: Браће Југовића 19, Београд; e-mail odbrana@beotel.yu. А ми смо, као и увек – ту за и због вас. ■

КАД ПЕРО ДОДИРНЕ РАНУ

("У време транспарентности",
Одбрана бр. 9, 1. фебруар)

Остајем уверен, писао је публициста Албер Лондр, да новинар није дечко из црквеног хора и да му се улога не састоји у томе да иде испред литије, са руком загнуреном у корпу пуно ружичастих латица. Наш задатак није да некоме угодимо, а још мање да чинимо неправду, наш занат је да пером додирнемо рану.

Очито да је текст – *Анатомија легитимне обмане*, а потом и наредни – *Широм затворених очију* о војним стамбеним аферама, бар на тренутак био на трагу баш такве мисије, будући да је у војној, али и широј јавности изазвао опречне полемике. За истинског новинара и нема значајнијег признања, сем да му хвале или критикују новинске написе. У сваком случају – да их читају. Без лажне скромности, коју данас и не сматрам пожељном врлином, радује ме сазнање да су га ваљано вредновале не само колеге из струке већ и многи припадници Војске. Не могу а да међу њима не издвојим оне који и јесу њена залога за будућност – најмлађе старешине. У њих некако имам највише поверења.

Разочарали су ме они *Важни*, који су се у годинама када је кључ замењен негативном селекцијом бранили ауторитетом чина, често само величином стомака, потврђеним незнањем или докторским дисертацијама – *Блиска борба у плитким водотоцима*. Често пожелим, можда због прича старих заставника, појединих пуковника, већ нешто мањег броја генерала, са којима сам током последње професионалне деценије, како се у жаргону каже, јео војнички хлеб, да поново доживим то време када смо радили као да ће сто година бити мир, а спремали се као да ће сутра отпочети рат. Можда наивно верујем

да је тада, уз загарантовану егзистенцијалну сигурност, било више поштења и официрске части. Мада, морам опет признати, сва времена на брдовитом Балкану увек су помало помучена. Но, било како било, време које је намерно или тек случајно закуцало и на наше војничке пријавнице умногоме се разликује од оног које смо углавном преспавали.

Е баш то време, сасвим сам убеђен, не прихвата аутор писма крштеног именом *У време транспарентности*, објављеног у деветом броју магазина *Одбрана*. Јер недвосмислено добро дели лекције из новинарског заната, саветује како се прикупљају информације и пишу аналитички текстови. Влада, такође, савременом терминологијом, степенима тајности, али траљаво брани све оно што у време транспарентности морамо брзо заборавити и превладати. Уз то потписник писма не нуди ваљане аргументе, тако да се, по ко зна који пут, из Рашке улице емитује ћутање. Изнова изговорено ништа. Зури само тишина и звучи игра слова.

Иако пензионисани генерал-потпуковник Слободан Косовац, доскора један од најодговорнијих у Министарству одбране, олако причу о подели, куповини и изградњи станова у Војсци назива таблоидном, нарученом и исполитизованом, није ми познато да је учинио довољно да се не би ни догодила.

Напротив, бројни саговорници током прикупљања података о догађајима везаним за аферу *Цвећара два*, иначе компетентни, позвани да говоре и стручни, доказали су ми управо супротно. Његова најтужнија реченица, помињање смрти генерала Карајовића, ипак остаје испод сваке границе доброг укуса, колегијалности и хуманости.

Да, морам признати, текст је био наручен. Али не из било које управе, уредништва или са врха, ако тако хоћете. Тему је наметнуло време у коме 23.000 припадника Војске нема решено стамбено питање. Време у коме се нека питања, за промену, постављају одоздо. Зато моја једина инспирација јесте истина, та понекад неухватљива нит, до које се пре долази осећајем, а теже разумом. Ипак, тешко је прихватити да је изречена лаж било када кориснија од истине, па макар она са собом носила и више престоничких станова. Мудро нас учи песник док пева – *они који имају свет нека мисле шта ће са њим, ми имамо само речи и дивно смо се снашли у тој немаштини.* ■

Владимир ПОЧУЧ

СВЕТОСАВСКО ВЕЧЕ

Онестрпљеним сам и овог јануара уочи Светог Саве, Дана духовности, очекивао Светосавско вече у Дому Војске у Београду, а онда сам доживео велико разочарање, јер сам обавештен да ове године неће бити те манифестације, тог културног и духовног доживљаја којим је Војска протеклих година могла да се поноси.

С обзиром на то да су светосавске свечаности одржане у Војној гимназији и Војној академији у Београду, али и у другим гарнизонима широм земље, молим вас да од надлежних у Војсци или Министарству одбране затражите одговор на питање зашто ове године већ традиционално Светосавско вече, коме су претходних година у два наврата присуствовали Његова светост патријарх српски господин Павле и највиши војни званичници, није одржано и у Дому Војске.

Редакцији одајем признање што је у броју 8. и 9. објавила најбоље светосавске беседе с прошлогодишњег и овогодишњег конкурса и што је у новој концепцији нашег једининог војног гласи-

ла одвојила простор за духовност. Уједно вас молим да ми кажете где може да се набави књига "Пред буктавим загонеткама Господњим", из које нам преносите изванредне поуке и размишљања Ивана Иљина.

Петар НОВАКОВИЋ, пуковник у пензији
Нови Београд

Одговор на Ваше питање добили смо у Управи за људске ресурсе Генералштаба Војске Србије и Црне Горе.

С обзиром на то да је Свети Сава, велики српски духовник и просветитељ, од давнина у српском народу уважаван првенствено у школама, ове године је и у Војсци, кад је реч о обележавању Савиндана, надлежност с Управе за морал "прешла" на Управу за школство. Због тога су светосавске вечери одржане у Војној академији и Војној гимназији. За традиционално духовно вече у Дому Војске, коме би, као и ранијих година, присуствовали званичници Војске и Православне цркве, Војска, жалост, није имала довољно средстава.

Књига Ивана Иљина "Пред буктавим законеткама Господњим" може да се нађе у књижарама Српске православне цркве или директно од издавача "Светигоре" са Цетиња. ■

ТЕОРИЈЕ О СВЕМИРСКОМ РАТУ

СУКОБИ ЧЕТВРТЕ ДИМЕНЗИЈЕ

Развој нових технологија током векова утицао је не само на ширење и повећање дубине фронта и позадине, него и на освајање нових простора који раније нису коришћени за војне сврхе. Вековима су ратови вођени на копну и на мору, често и без тактичке и оперативне повезаности. Међутим, у другој половини 19. века у ратне морнарице великих земаља ушла је подморница, па су борбена дејства са површине мора спуштена и у морске дубине. Нешто касније, на почетку двадесетог века, авион је постао важан инвентар и још важније борбено средство многих армија, чиме су борбена дејства са копна и са мора пренета и у трећу димензију или амбијент живљења и деловања – у ваздушни простор. Постепеним освајањем свемира стварани су услови за преношење борбених активности, укључујући и оружане сукобе, и у четврту димензију.

Други светски рат био је карактеристичан не само по масовном ангажовању живе силе и ватрених средстава, високом интензитету у извођењу оружаних сукоба, него и по томе што је тада зачет развој нових и убрзано унапређење већ откривених технологија, погодних за коришћење не само за опште, цивилне, него и за војне сврхе. Поред освајања нуклеарне енергије, убрзан је и развој ракетне технике и електронике. Комбиновањем та два техничко-технолошка достигнућа омогућено је да се човек vine далеко у висине, да изађе из ваздушног простора и зарони у космичке или васионске просторе у покушају да их освоји.

Стручњаци који су радили на развоју средстава за освајање космоса вероватно нису били руковођени примарно војним циљевима. Међутим, без обзира на то, у све активности везане за освајање космоса, од самог почетка, био је укључен и војни фактор. То се види, поред осталог, и по томе што од укупног броја сателита које су лансирале две водеће светске силе на том пољу, Сједињене Америчке Државе и Совјетски Савез/Руска Федерација, приближно једна половина има посебно наглашену војну намену.

■ САТЕЛИТ И ЊЕГОВА ВОЈНА НАМЕНА

Сателит је основно средство које је човек, ангажујући своје умне и физичке способности, створио и послао у космос. Њему се с временом придружио и у њега уселио човек, који одатле управља одређеним делатностима потребним цивилним и војним институцијама.

У војној сфери и на достигнутом степену развоја сателитске технологије и у постојећем односу снага у свету, сателит обавља неколико важних функција, укључујући: успостављање и одржавање везе са командним и другим центрима у оквирима система војног руковођења и командовања на копну, на мору и у ваздушном простору; прикупљање обавештајних података и њихово достављање одређеним корисницима; праћење метеоролошке ситуације и обавештавање о кретању природних појава у вазду-

шном простору; навођење платформи за лансирање оружја, нарочито оних прецизног дејства која се лансирају са великих удаљења од циља и њихово навођење на циљ и друго.

У досадашњем освајању космос није коришћен за вођење војних (борбених) операција, било у њему самом или из њега према ваздушном простору, копну или мору. Међутим, многи војни стручњаци сматрају да таква могућност реално постоји и процењују да ће у евентуалном будућем рату вођеном између великих и техничко-технолошки високо развијених земаља, космос бити једно од главних ратишта.

Космос, као посебно ратиште, неодвојиво је повезан са другим амбијентима, односно ратиштима. Неки видови борбених дејстава могу се водити на копну, у ваздуху или на мору, али они све више зависе од акција и операција у космосу. С друге стране, према космосу, односно објектима у њему, могу се предузимати борбена дејства са других ратишта или из других амбијената, као што се и из космоса могу предузимати војне акције и операције против циљева у ваздушном простору, на копну и на мору.

Када је у питању коришћење космоса у војне сврхе и његово претварање у посебно ратиште, треба имати у виду да је то резултат достигнућа на пољу техничко-технолошког развоја, и, друго да борбе у космосу могу водити само оне земље које располажу средствима способним за извођење борбених дејстава у том простору. На досадашњем степену развоја у свету, услови за то објективно постоје и могућности се повећавају.

■ ЧЕТИРИ РАТИШТА, ЈЕДАН "БОРБЕНИ ПРОСТОР"

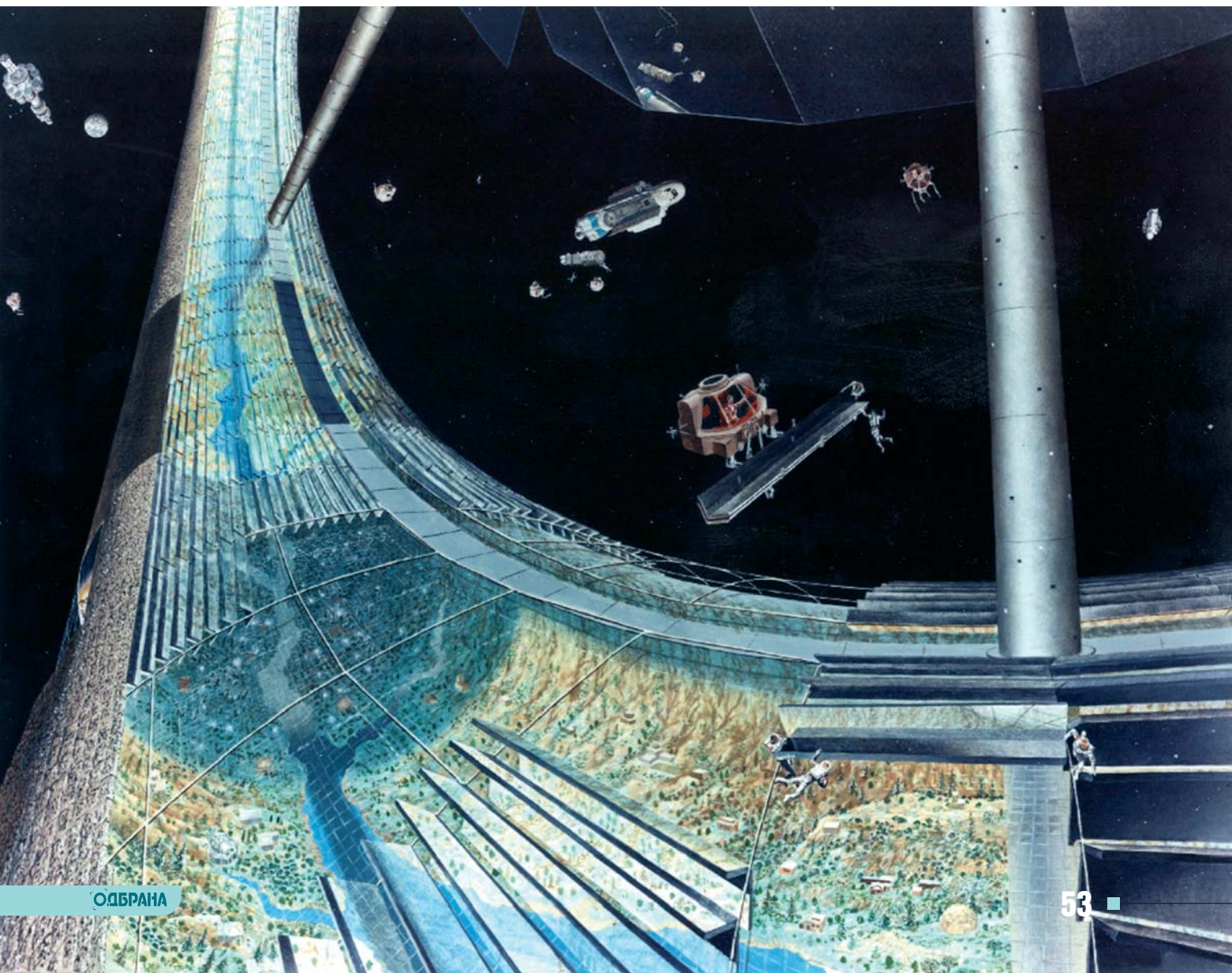
Свемирско, аналогно томе копнено, ваздушно и поморско ратиште, битно се разликује од ратишта како су га дефинисали

класици војне вештине: Клаузевиц, Жофр, Квинси или Лидле Харт. Било које од наведена четири ратишта, како их поимају савремени, пре свега амерички, војни стратежи, обухвата целокупан простор датог амбијента, без његове поделе на војишта, фронт и позадину.

Међутим, борбена дејства која би се предузимала и у овом информатичком (може се рећи и свемирском) добу не би се ограничила само на једно ратиште него би се, готово неизбежно, проширила на више, а можда и на сва четири. То захтева успостављање и одржавање система веза командовања и руковођења, осматрања, извиђања, јављања и преношења наређења центрима и објектима у свим тим ратиштима или амбијентима, што се најчешће остварује унутар свемира или из њега. С обзиром на чврсту повезаност и неопходну усклађеност борбених дејстава и њихову сведимензионалну обухватност, неки амерички стручњаци, не без разлога, целокупан амбијентални простор, сва четири ратишта, промовисали су у један „глобални борбени простор“ (Global combat space).

Војни стратежи великих сила, пре свега Сједињених Америчких Држава, а затим и Руске Федерације, сасвим озбиљно размишљају о будућем рату који би се водио у читавом борбеном простору, у оквиру којег би свемирско ратиште могло имати веома значајну, ако не и главну улогу. У том смислу развијају теорију о свемирском рату и смишљају стратегију и доктрину његовог вођења. Планерима својих генералштабова стављају у задатак организовање снага и развој средстава неопходних за вођење таквог рата.

Размишљања о рату у свемиру и припреме за извођење војних акција и операција у том амбијенту, нису сасвим нова. Она

су подстакнута развојем ракетне технике и електронике, а поготово масовним лансирањем земљиних сателита у васиону. У америчкој војној штампи, на пример, лансиране су претпоставке о међусателитској борби ("рат звезда", на пример), а Совјети су размишљали о тзв. орбиталним оружјима. Противракетна одбрана и "рат звезда" саставни су делови размишљања о свемирском рату.

Структура оружаних снага успостављена између два светска рата и сада важећа у армијама готово свих земаља савременог света, заснована је на принципима: различити амбијенти (копно, море, ваздушни простор), различити видови оружаних снага (копнена војска, ратна морнарица, ратно ваздухопловство), различити њихови задаци и различите платформе (системи оружја). Ти принципи и на њима заснована структура оружаних снага, у савременим условима, објективно су превазиђени, јер су у међувремену настале крупне промене пре свега у домену развоја, производње и увођења у наоружање нових средстава ратне техника, која су својим карактеристикама и могућностима утицала на промене у оквиру самих видова и у односима између њих. У међувремену, највећу трансформацију доживео је најмлађи вид оружаних снага – ратно ваздухопловство. Његова борбена способност, заснована на могућностима нових средстава ратне технике којом располаже, а тиме и његови задаци многоструко су повећани. Сходно томе, ратно ваздухопловство је у многим армијама организационо и функционално подељено у два дела са два одвојена задатка: за вођење офанзивних дејстава (РВ) и за одбрану од напада из ваздушног и свемирског простора (ПВО/ПРО).

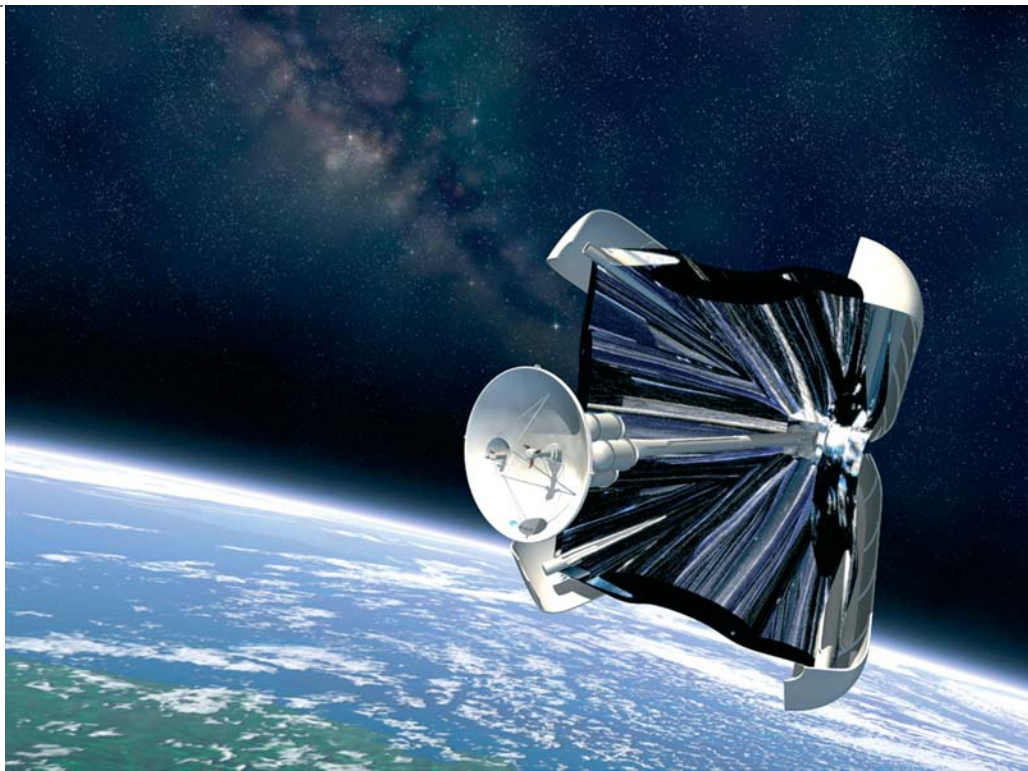
■ ОРГАНИЗАЦИЈСКЕ И ДРУГЕ ПРИПРЕМЕ

Сада, када се "глобалном борбеном простору" придружује још један амбијент – свемир, у оружаним снагама великих сила успоставља се нова војна командно-руководећа структура. У Руској Федерацији, на пример, основан је посебан вид оружаних снага – космичке снаге – са задатком да "обезбеде сателитску навигацију, комуникације, метеоролошку, топографску и геодетску подршку војним командама". Око тих снага, у ствари, развијен је читав "космички комплекс".

У Сједињеним Америчким Државама у Здруженом генералштабу постоји посебна управа за свемирско ратовање, а у командама видова оружаних снага одговарајуће свемирске команде, чији су главни задаци – изградња доктрине за свемирско ратовање и, с тим у вези, развој потребних снага и средстава.

Међутим, појава сателита и настајање замисли о њему као посебном ратишту у САД у највећој мери везује се за ратно ваздухопловство, јер се свемир непосредно наслања на ваздушни простор и енормно повећава његову дубину. Тако се већ крајем педесетих година прошлог века неки термини и доктринарни појмови трансформишу и прилагођавају новим околностима. Синтагма "ваздухопловна моћ" (Air Power), на пример, трансформише се у "ваздушно-свемирску моћ" (Aerospace power), а назив ваздухопловна индустрија у – "ваздухопловно-свемирска индустрија".

Вредно је запазити да у оквиру Ратног ваздухопловства САД, поред Ваздухопловно-свемирске команде, постоји и посебан Центар за развој ваздухопловно-свемирске доктрине. У сарадњи са другим институцијама РВ и других видова оружаних сна-

га који се баве доктринарним питањима, укључујући Ваздухопловни универзитет, Центар је израдио и издао више од 30 доктринарних докумената под општим називом Air Force Doctrine Documents (AFDD). Тако се, на пример, Доктринарни документ AFDD-1 односи на базичну ваздухопловно-свемирску доктрину; AFDD-2-2 на свемирске операције; AFDD-2-1-2 на нападне операције, а AFDD-2-1 на одбрану од напада из свемира.

Стратегија и доктрина ратовања у свемиру, и у глобалном борбеном простору уопште, интензивно се изучава, допуњава и усавршава у високим војним командама, војним школама, на курсевима и семинарима. Велики број високих војних старешина РВ САД и других видова оружаних снага похађа и завршава курсеве различитих нивоа – основни, средњи и високи – на којима стичу знања о карактеру евентуалног будућег свемирског рата. Изучавање наведеног феномена организовано је и интензивно се спроводи и у оквиру војних структура Руске Федерације.

Питање свемирског рата изашло је из сфере фикције или научне фантастике. Оно постаје реална могућност, уједно и опасност за многе земље и народе савременог света. Можда није претерано рећи да оно што су авион и ваздушни простор у војној теорији имали на почетку двадесетог века и у пракси отелотвореној у Другом светском рату, да то могу имати сателит и свемир на почетку 21. века. Битна је разлика, међутим, што свемирски рат могу да воде и да у њему активно учествују само велике и технички високо развијене земље. Мале и мање развијене земље у таквом рату не могу да имају већу улогу. Оне пре могу да буду његове жртве.

У војној штампи страних земаља испољена је тенденција да се такав ратзначи и као "бескрван". Извесно је да би у његовом вођењу изузетно важну улогу имала средства комуникација у најширем смислу, укључујући електронику и сензорску технику. Међутим, он тешко може да се замисли без употребе средстава највећих убојних и разорних могућности. Судари тих средстава у космосу или ваздушном простору својим експлозијама и распарчаним деловима могу да нанесу не само колатералне штете него и огромне жртве и материјална разарања у било ком делу света. Тако посматран проблем даје извесан смисао појму "глобални борбени простор", који без граница обухвата читаву биосферу, атмосферу и свемир као четврти амбијентални простор. ■

Тодор МИРКОВИЋ

ОПАСНО ПОВЛАЋИВАЊЕ ТЕРОРИСТИМА

Лавину протеста муслиманских верника широм света изазвао је дански дневник "Jiland posten", тако што је објавио карикатуре пророка Мухамеда са турбаном у облику бомбе са запаљеним фитиљем

Приказ Алаховог посланика као терористе био је у многим земљама и повод за паљење застава и нападе на дипломатска представништва, у првом реду Данске али и других хришћанских земаља, а у нередима је страдало и више особа.

Неосновано је те протесте муслимана доводити у везу са Хантингтоновом тезом о сукобу цивилизација јер се пре може закључити да је реч о међународној кризи. Повод за њену ескалацију је "прекомерна" слобода штампе у земљама са развијеном демократијом или можда непромишљен поступак медија.

О чему је реч?

Ислам је вера која има око 1,3 милијарде верника у свету. *Куран* је света књига муслимана, односно то су божије речи, које је, једну по једну, арханђео Гаврило (на арапском, Џибрил) откривао пророку Мухамеду. Зато је пророк Мухамед муслиманима светиња. Муслимански верски ауторитети сматрају да је ислам једина права вера и да сви муслимани имају обавезу да шире његову идеју по читавом свету. Ширење ислама не подразумева обавезну примену силе, али постулати те религије допуштају коришћење силе која се означава термином "џихад".

Занемарљив је број муслимана који применом *џихада* покушавају да шире ислам. Реч је о интегритима или исламистима који злоупотребом вере примењују класичан тероризам. С тим у вези, у периоду од 2001. године наоვაмо, евидентне су две крајности. На једној страни одриче се било каква веза исла-

ма и тероризма, а на другој заступа став да је ислам исто што и тероризам, на шта асоцира и карикатурално представљање пророка Мухамеда у штампаним медијима.

Вође исламских терористичких организација, несумњиво незадовољне што немају масовну подршку муслимана за насиље, које како тврде примењују у име свих њих, у својим јавним оглашавањима, прожетим безобзирном злоупотребом *Курана* и *џихада*, упорно настоје да такве потезе прикажу као чин свих муслимана у свету. На срећу у томе не успевају. Међутим, треба имати у виду да су муслиману вернику и муслиману верском екстремисти или терористи заједничке исламске светиње – *Куран* и пророк Мухамед.

Дакле ни после вишегодишњег напрезања вође исламиста нису успеле да убеди вернике у оправданост примене тероризма као средство за "одбрану" муслимана у свету.

Извориште исламском тероризму је у екстремистичком тумачењу порука из *Курана*, а покушај медија да Мухамеда прикаже као терористу поистовећујући тиме ислам са тероризмом је крајње неразуман. Штета која је тиме изазвана је многострука и тренутно можда несагледива. Корист једино имају екстремисти за инструментализацију својих тежњи у масовним протестима муслимана, који, треба нагласити, нису регистровани ни у једном случају у знак солидарности са исламистима после неког терористичког акта. ■

Др Милан МИЈАЛКОВСКИ

Форум за помоћ земљама Југоисточне Европе

ФИНАНСИЈСКА ПОДРШКА

Консултативни састанак радне групе за СЦГ Форума за помоћ земљама Југоисточне Европе – South East Europe Clearinghouse (SEEC) и представника Министарства одбране и Војске СЦГ одржан је 30. јануара у Централном дому Војске. Скуп су отворили британски изасланик одбране у нашој земљи Сајмон Ванделер и помоћник министра одбране СЦГ за политику одбране Снежана Самарџић-Марковић.

Регионалну безбедносну иницијативу SEEC, наиме, покренули су 2004. године међународни партнери земаља кандидата за програм Партнерство за мир (СЦГ, Босна и Херцеговина) и Нато (Албанија, Хрватска, Македонија), како би синхронизовали и координирали помоћ у процесима транзиције њихових система одбране. Уједињено Краљевство Велике Британије и Северне Ирске је председавајућа земља за СЦГ у оквиру тог плана. До сада су одржане три конференције SEEC, а наредна је планирана средином 2006. године у Београду. На сусрету организованом крајем прошле године у Загребу Министарство и Војска презентовали су потенцијалним финансијерима из двадесетак европских земаља планове и идеје које су тада дефинисане у листи потреба СЦГ.

На консултативном састанку радне групе за СЦГ Форума донаторима је приказано 57 пројеката заснованих на *Стратегији одбране* и *Белој књизи*. Уз одговарајућу финансијску подршку будућих партнера њиховом реализацијом би се убрзале реформе система одбране наше земље, те достигли неопходни стандарди за њено укључивање у евроатлантске безбедносне интеграције. За 23 програма је већ понуђена међународна помоћ.

Посебну пажњу донатора привукли су пројекти изучавања енглеског језика, помоћи у разумевању евроатлантских правних процедура, реформе војношколског система, медицинских потреба, развоја центра за симулације, одбрамбеног планирања, затим, учешћа у хуманитарним операцијама, преквалификације вишка војног кадра Присма, управљања медијима, деловања у ванредним ситуацијама и цивилно-војним односима, али и учешћа Војске СЦГ у мировним операцијама по стандардима Натоа и развоја логистичко-информативног система. ■

В. ПОЧУЧ

РАЗУМЕВАЊЕ РАЗЛИЧИТОСТИ

Центар “Џорџ К. Маршал”, у коме су школовани и неки припадници ВСЦГ, интернационална је институција створена да повеже људе у заједничком раду и бољем разумевању култура и различитости које нас данас раздвајају, како би се пронашла могућа решења за широк спектар комплексних безбедносних питања с којима се наш свет суочава – тврди др Роуз

Саседања Удружења дипломаца Центра “Џорџ К. Маршал” – СЦГ, са препознатљивом озбиљношћу којом приступају савременим безбедносним проблемима и њиховој рефлексiji на СЦГ, као и чињеница да је већ неколико генерација из редова Војске тамо завршило школовање, навели су нас да покушамо да сазнамо нешто више о самом Центру. Од кога, ако не од самог директора др Џона Роуза, за време његовог недавног боравка у Београду.

Центар је формиран 1993. године, након гашења претходног Института за проучавање СССР-а. Створен после завршетка хладног рата, настојао је да нађе решења за постхладноратовски свет. Од тада је прошло 12 година, неки су се одговори искристалисали. Ка чему је сада усмерен Центар?

– Тако је, Центар “Џорџ Маршал” основан је после завршетка хладног рата, и то зато што су се на сцени појавиле 22 нове нације, као резултат краја СССР-а. Циљ Центра онда, као и сада, био је да доведе људе у везу како би разумели демократију, владавину права и поштовање људских права у ширем безбедносном контексту. То нам је била намера пре 12 година. Данас наша улога расте, сада се обраћамо балканским, централноазијским, чак и неким северноафричким државама. Још увек постоје многи озбиљни проблеми, које не треба изгубити из вида. Тероризам, на пример. Реформа система одбране. Трговина људима. Дрога... Ти и други проблеми данас угрожавају безбедност широке заједнице. У тражењу одговора како да се суочимо са њима, неминовно смо упућени на сарадњу. Због тога морамо повезати ширу заједницу, јер такви проблеми не познају границе. Како нас још увек раздвајају култура, језик, а и религије понекад могу да нас деле, Центар “Џорџ Маршал” отвара могућност да сви седнемо за исти сто, расправљамо о својим различитостима и пронађемо заједничка решења.

Али када и то постане прошлост, ка чему ће се Центар у будућности окренути?

– Центар је данас фокусиран на Европу и Азију. Сутра ће бити усмерен на питања глобалне безбедности. Тероризам се не зауставља на обалама Медитерана, нити ће се путеви дроге заустављају у централној Азији....

Знате, нисмо нашли решења за бројне проблеме. И даље трагамо за одговорима на безбедносне проблеме који нас тиште. Морамо да радимо озбиљно. Усмеравамо се ка томе да утврдимо безбедносне проблеме 2015. или 2020. године. Постоје бројна питања на која се морамо осврнути, као што су питања Балтичке регије или Балкана. Хајде да говоримо о Балкану. Бројне су области које заокупљају нашу пажњу у том делу света, као што су економија, стабилност, безбедност, реформа система одбране, без обзира на то да ли народи који ту живе желе или не желе да буду део Натоа, или ће бити његов део или део ЕУ. Знате, 2001. године нисмо били толико усредоточени на тероризам. Сада се бојимо да ће оружје за масовно уништавање и балистички пројектили постати главна претња безбедности за десетак година. Питање је шта можемо данас учинити да спречимо да се тај изазов појави? На томе морамо заједнички да покушамо да радимо, ми из различитих народа, са различитим погледима на свет, како бисмо боље разумели како се можемо носити са тим претњама.

Иако се тероризам издваја као безбедносна претња број један, многи га не виде као свој проблем. ..

– Веровали или не, све нације које имају државу угрожене су тероризмом, без обзира на то да ли су се директно суочиле са том претњом. Тероризам угрожава сам концепт националне државе. Зато сви треба да се запитају шта могу да учине како би допринели борби против тероризма.

Чиме сиромашне земље попут СЦГ могу да допринесу борби против тероризма?

– Ствар је у заједничком раду, размени информација, комуникацији, дељењу обавештајних података. Где мале земље као СЦГ могу да допринесу? Допринос је свакако одређен моћима и величином земље, и све нације треба да допринесу колико је то у њиховој могућности. Заједнички рад и комуникација представљају почетак.

Претпостављам да се и од бројних удружења дипломаца Центра "Џорџ Маршал" очекује да учествују у том процесу.

– Да, она треба да омогући дипломцима да наставе своје образовање, остваре контакте, да се договарају и напредују у разумевању комплексне безбедносне материје, у тражењу начина на који могу да допринесу решавању неких проблема. То је свакако и

задатак удружења у СЦГ, што подразумева улазак у партнерске односе са неким суседним земљама. А то се већ дешава. Четвртном заседању Удружења дипломаца Центра "Џорџ Маршал" – СЦГ присуствовали су представници из Румуније, Хрватске, Словеније, Словачке, итд. Сви су они заинтересовани да заједнички решавају заједничке тешкоће. И моје присуство заседању требало је да охрабри ваше удружење да се чвршће повеже са другим удружењима, било да су из Хрватске, Албаније, или чак са Косова. Тако се могу боље разумети и заједничким снагама решавати заједничка оптерећења.

Много се говори о тероризму. Не мислите ли да су и организовани криминал и корупција још неке од изузетно опасних појава које прете да доведу до повећања ентропије савременог друштва, посебно оног у транзицији?

– Слажем се, али то није проблем само ове регије. Тај проблем постоји широм света. Нешто слично постоји и у мојој земљи, где имамо људе који крше закон и због тога треба да буду кажњени. То је проблем овде, у Источној Европи, централној Азији, супротстављање криминалу и корупцији веома је озбиљна ствар, која не доноси резултате преко ноћи. Заустављање тих проблема подразумева претходно убеђивање људи, пре свега вођа, доносиоца одлука, да се не може успоставити ефикасна демократија тамо где цветају криминал и корупција.

Да ли Центар "Џорџ Маршал" сарађује и са цивилним факултетима?

– Центар сарађује са свим званичницима влада који се баве безбедносним изазовима, ризицима и претњама: део наших учесника долази из министарстава одбране, део су цивили, припадници министарстава спољних послова, правде, обезбеђења границе, војних и дипломатских академија, скупштине и њених институција. Подвлачим: радимо са владиним институцијама и владиним ентитетима задуженим за питање безбедности.

Зашто само с владиним установама?

– Надам са да ћемо моћи да проширимо листу сарадње и укључимо и невладине учеснике из области образовања.

Окренути сте младим људима од 25 до 35 година. Занима ли вас и старија популација?

– У Центар доводимо и старије људе, до 50 година, који раде на сениорском нивоу. Уз то, два пута годишње доводимо на десет дана парламентарце, министре, амбасадоре, генерале, ради дискусије на сениорском нивоу. Значи, заинтересовани смо за сарадњу са запосленим у влади на свим нивоима.

Сарађујете ли са образовним системом овде у СЦГ?

– Један од разлога мог боравка у Београду јесте настојање да боље сагледам систем вашег војног школовања да бисмо могли сарађивати, разменити предаваче и предавања.

Имате ли на уму нешто конкретно?

– Не, не сада, али овде сам да сазнам које су то области у којима можемо ближе да сарађујемо. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимимо Виценцио ЖАКНИЋ

ТЕХНОЛОШКИ БУМ

На домаћим сајмовима у протеклој години изложена су најсавременија техничка средства за заштиту имовине, објеката, те за услуге физичког и техничког обезбеђења, која се могу видети и на светским сајмовима

У нашој је земљи 2005. приређено неколико сајмова безбедности и заштите. То су традиционални сајам "Security 2005", одржан априла у хотелу "Југославија", затим 34. међународна изложба "Заштита и безбедност", одржана у септембру на Београдском сајму, и трећа изложба "Безбедност и заштита од пожара" у оквиру јесењих приредби на Новосадском сајму, из новембра минуле године.

Техничка опрема за заштиту и обезбеђење представљана је и на Сајму наоружања, и на сајмовима електронике и технике. Општа је оцена да су стручна јавност и сви заинтересовани на сајмовима могли видети најсавременија техничка средства за заштиту имовине, објеката, те за услуге физичког и техничког обезбеђења, која се могу видети и на светским сајмовима.

■ НОВОСАДСКИ НОВЕМБАРСКИ САЈАМ

Последња прошлогодишња изложба безбедносне и противпожарне опреме на Новосадском сајму, у саставу јесењих сајамских изложби, била је скромна и по броју излагача, и по представленим техничким средствима и думетима услуга за физичко-техничко обезбеђење. Међутим, све се то уклопило у 6. међународни сајам финансија "Финмар", будући да је безбедност финансијског пословања једна од значајних компонената у банкарској области. И, ваља признати, банке и друге финансијске установе најчешће следе савремена кретања у области безбедности и заштите, не само у развоју савремене технике већ и кад је реч о методу процењивања опасности и ризика у тој области пословања и примени поступака који унапређују превенцију. Утисак је да се за овакву концепцију сајма најбоље припремила београдска "САГА", која је представила свој безбедносни систем за управљање, административне послове, заштиту и контролу банковног пословања (Saga Automated Clearing House Solution), који функционише као значајна компонента у заштити транспорта новца и података у рачунарском систему и мрежи између локалних банака и централне банке.

Међутим, оно што је на том последњем прошлогодишњем сајму безбедносне и заштитне опреме било уочљиво, јесте континуитет у представљању најсавременијих средстава.

Новосадски сајам је показао да је безбедносна опрема успешно уграђена у средства јавног пословања, посебно с новцем. Због тога не изненађује што су посетиоцима први пут представљени заштићени банкомати, ролер-кеш сефови, савремене компоненте за видео-надзор, противпровални и противпожарни системи, али и нова опрема за контролу уласка у објекте, укључујући најновија средства за биометријску контролу. Све то је аранжирано баш на начин како се то користи у банкама или другим установама у којима је најважније питање безбедност новца и људи који послују с њим. Тиме је садржај изложбе безбедносне опреме био нешто сужен. Међутим, много је више прилагођен специфичној клијентели у финансијским и сличним институцијама.

Тако су међу новим техничким средствима представљени заштићени банкомати најновије генерације које користе и наше банке. Наравно, банкомати омогућују корисницима да им новац буде доступан у свако време, да не морају чекати у реду пред шалтером. Они много масивнији и отпорнији на покушаје физичког оштећења или одношења. Наиме, пре извесног времена у Италији група криминалаца једноставно је односила целе банкомате у ком-

бију, те их отварао на безбедном месту. При томе нису много помагале ни камере уграђене у саме банкомате, јер су њих блокирали спрејем или су их искључивали пресецањем и кидањем каблова приликом одношења.

За пословање са готовином на бензинским пумпама, у самоуслугама и другим установама где је велика флукуација новца, предлаже се коришћење тзв. ролер-кеш каса. То су касе са више преграда у бубњу који се окреће, а отварају се шифром и са временском задршком. Сада свака ролер-кеш каса има екстерну тастатуру, што искључује употребу рачунара. У њој је свака преграда предвиђена за новчанице различитих апоена, а временска задршка, која није битна за обичног корисника, представља значајну брану. Наиме, криминалцу је трајање пљачке битан чинилац успеха. И уколико би желео да узме новац било би му потребно много времена и задржавања које иде наруку полицији и интервентном тиму.

■ ЕВИДЕНЦИЈА РАДНОГ И ПРОИЗВОДНОГ ВРЕМЕНА

Веома битан чинилац свакодневног пословања фирми јесте праћење поштивања радног времена, па је и новосадски сајам био прилика да се представи један од веома савремених система Кардвер (CardWare) – истоимене новосадске фирме. То је савремени систем који обезбеђује контролу уласка и изласка запослених и евиденцију радног времена уопште. Од сајма до сајма систем се усавршава. У опрему последње генерације уграђен је нови терминал SL-84, а пре-

прављен је и хардвер са новим комплексним логичким колом CPLD, тако да се целокупан процес контроле поједностављује. Систем има већу меморију, а у стању је да памти и секунде. Промене у систему прошириле су могућност контроле приступа, осавремениле вишеканални рад, при чему сваки канал има свој улаз и посебно дефинисана права. Тако се редовни догађаји у систему не пријављују, а ванредне догађаје прати сваки канал. У плану је да се усаврши нови тип производа који ће у производним погонима омогућити праћење технолошких процеса, уз помоћ тач-меморије, а систем ће омогућити и укрштање података технолошког радног времена са евиденцијом радног времена запослених, као што је тражио један од сталних корисника овог система.

Унапређени су и системи за физичку заштиту рачунара и података. Системи су у облику контејнера – малих и великих као соба, у које се ставља компјутерска опрема. Такви контејнери се понашају као сефови. Систем има софтвер за

Нови тип заштићеног банкомата

РЕФЕРЕНЦА ПОНУДЕ

Иако код нас постоје институције и службе које област примене савремене технике, оптике и електронике у безбедносним и заштитним пословима изучавају и уопштавају на стручном и научном нивоу (тим пословима највише се баве Факултет цивилне заштите и Институт за безбедност), не постоје јавно доступне анализе и стручни радови који би били од помоћи свакоме кога та област занима или жели да прати савремене токове. И наша библиографија о тој проблематици доста је штура. Нешто се може сазнати из стручних часописа и текстова у дневној и периодичној штампи. Не постоје ни специјализоване емисије на ТВ, као што их, на пример, има о примени рачунарске опреме. Сајмови су код нас, поред реклама и маркетиншких информација, једина релевантна места на којима се може највише сазнати о понуди савремених средстава и услуга за техничку заштиту. Ту се могу анализирати и у упоредити бројни параметри средстава и система за техничку заштиту и тако добити општа слика о њиховим квалитетима и ефикасности. Стога су код нас сајмови најзначајнија референца, место где се могу сагледати донети и перспективе развоја техничких средстава, односно безбедносних и заштитних услуга у нашој земљи.

контролисање електронских и механичких склопова, тако да је омогућена контрола уласка и изласка. Поред тога, детектује пожар и активира противпожарни систем. Заштита од крађе и провала постиже се комбинацијом механичких система, видео-надзором, сензорима покрета и софтверском контролом.

На претходним сајмовима опреме за техничко обезбеђење били су приказани бројни системи за противпровалну и противпожарну заштиту. Последњи, Новосадски сајам показао је у ком правцу ће се кретати развој таквих техничких средстава и система. Тако је "Spectra" представила системе за видео-надзор са новим чипом који анализира покрет човека или животиње у рестриктивним просторима и смањује лажне аларме. У тим системима користи се и нова технологија "x-posure", која унапређује коришћење ТТЛ камера, јер анализира сваку тачку снимка и омогућује бољи преглед осматраног простора и у условима слабијег осветљења. Поред нових, савременијих камера, у системе за видео-надзор уводе се и усавршени антимаскинг и шок-сензори који евидентирају покрет уштићеном простору, елиминишу евентуалне грешке и пружају потпунији увид у ситуацију.

БИОМЕТРИЈСКА КОНТРОЛА

Још једно подручје контроле у рестриктивним просторима усавршава се убрзано. То је тзв. биометријска контрола, у којој се уводе В-смарт читачи, јер они упоређују биометријске подат-

Противпровални системи

ке прочитане преко сензора са подацима на картици власника. Уједно је у тим новим биометријским контролним системима елиминисана и редувантност података, тако да се при идентификацији не појављује кружење шифре у систему. На тај начин смањене су могућности пресретања шифре и њене злоупотребе.

Јесењи прошлогодњи сајам у Новом Саду био је прилика да се покажу и новине у заштити од грома и неконтролисаних струјних удара. "Заштиспас", предузеће из Петроварадина, поред савремених громобрана представило је и најновију технологију контроле исправности противгромобранских система и тиме показало да се померају критеријуми, али и стандарди за заштиту од изненадног атмосферског електричног пражњења. Да је то значајан сегмент опште безбедности и заштите није потребно посебно указивати.

На крају, последњи прошлогодњи сајам најављује формирање аларм-мониторинг центра на нивоу Србије, са одговарајућом базом података и могућношћу правовременог уочавања екстремних ситуација, стручну анализу и предузимање правовремених заштитних мера. Како је реч о веома сложеном систему, ваља имати у виду да такви мониторинг центри постоје у вишемилионским градовима и да успешно функционишу. Лане је на Београдском сајму безбедности и заштите представљен такав систем који покрива Москву. Потреба за јединственим мониторинг центром указала се након постављања мањих надгледних центара за контролу саобраћаја у Београду, Новом Саду и другим градовима Србије.

Све речено указује да се и Србија, али и многе државе у савременој транзицији, налази у колосеку савременог технолошког бума, који је захватио целокупни свет и свакодневно доприноси унапређењу безбедности човековог окружења, пословања, те физичке и техничке заштите, али и заштите података од посебног значаја. ■

Никола ОСТОЈИЋ

НУКЛЕАРКЕ СА КАМИОНА

Најновије руске интерконтиненталне балистичке ракете топољ-М представљају последње оружје те врсте уведено у оперативну употребу и концепцијски је најнапредније. Успех са тим ракетама искоришћен је за развој подморничке варијанте булава.

Упркос тешкој финансијској ситуацији због које су биле изражене сумње у сигурност постојећег нуклеарног арсенала, Русија је земља која је у оперативну употребу увела најновије и данас по многим најбоље интерконтиненталне балистичке ракете, званичне ознаке РТ-2ПМУ/РС-12М1/2 топољ-М (ознака НАТОа SS-27 Sickle). Иако су многи због тог били и те како изненађени, за друге је то био очекиван потез. Аргументи за та мишљења пронађени су у чињеници да је стање копнених сила (укључујући ракете у њима) и подморничке флоте било лоше, али и у изјавама председника Јељцина и Путина да ће Русија на евентуални напад одговорити нуклеарним противударом.

Ракете топољ-М развијене су на бази интерконтиненталних балистичких ракета РТ-2ПМ/РС-12М топољ (SS-25 Sickle). Њи-

хов развој је започео 1977, а у оперативну употребу су уведене 1985. године. *Топољ* су прве копнене интерконтиненталне балистичке ракете са двојакком могућношћу лансирања – из силоса и са камиона.

■ БЕЗ ПРЕМЦА

Развој побољшане варијанте ракете *топољ* започео је 1989. године, на Московском институту за топлотну енергију МИТ, али су 1992, због распада СССР-а и оријентисања на домаће компоненте, морале бити извршене неке промене. Наиме, проблем је стварала чињеница да су камиони МАЗ-7310 и МАЗ-7917 (шеме погона 14x14) произвођени у Белорусији, а 90 одсто система за навођење у Украјини. То значи да су ракете *топољ-М* практично прве тог типа које су развијене искључиво у Русији.

Тестирање је почело 20. децембра 1994, а 1997. прве две ракете *топољ-М* постављене су у модификовани силос за старије ракете СС-19 *Stiletto*. Године 1998. проглашен је оперативним први дивизион од 10 ракета, стациониран у Татишеву, други 1999, трећи 2001, а четврти 2003. године. Само годину дана касније у оперативној употреби било је 40 ракета РС-12М1 у силосима, са најављеном производњом од три до девет ракета годишње. Када је реч о ракетама које се лансирају са камиона – РС-12М2, иако је најављено да ће прве тричетири бити уведене у оперативну употребу 2005, то се није догодило и вероватно ће се ти планови остварити током ове године.

Лансирање са камиона своди могућност противдејства противника на минимум, за разлику од превентивног ракетног удара на силосе са балистичким ракетама, на шта су се Американци дуго ослањали (захваљујући већој прецизности својих бојних глава). Такође, највероватније не би биле ефикасне ни најновије компоненте америчког антибалистичког система, као што су ласери постављени на авионима (ABL – адаптирани Војинг 747) или ракете брод-ваздух стандард СМЗ, који дејствују по ракетама у фази пењања, јер би се ракете *топољ-М* лансирале ван домета тих средстава, односно из дубине руске територије.

Иако је на прототиповима коришћен белоруски мобилни лансер МЗКТ-79221, серијски примерци ће имати домаћу, руску варијанту возила, шеме погона 16x16, развијену у конструкционом бироу “Титан” у Волгограду. Друга веома важна карактеристика ракете *топољ-М* јесте коришћење тзв. MARV (Maneuverable Reentry Vehicle), бојне главе снаге 550 кТ, опремљене ракетним мотором на течном гориву. Иначе, ракета је тростелена, на чврсто гориво, са скраћеним радом мотора због смањења вероватноће откривања. У односу на раније коришћене бојне главе, које користе балистичку трајекторију и чију путању је приближно лако предвидети, бојна глава MARV има могућност маневрисања при кретању према циљу, чиме се увелико отежава дејство противника, односно обарање бојне главе пре него што падне на циљ. То је практично одговор на перспективну компоненту америчког антибалистичког програма, која подразумева коришћење ракете пресретача лансираног са земље (GBI – Ground Based Interceptor). Штавише, у садашњој конфигурацији, ракета поред једне бојне главе носи и десетак мамаца, који додатно отежавају антибалистичку одбрану. Све те мере су можда преурањене, будући да ни америчке оружане снаге, ни било која друга војска на свету нема пројектиле опремљене да обарају бојне главе тих

интерконтиненталних балистичких ракета.

Топољ-М користи дигитално инерцијално навођење, које функционише у комбинацији са GLONASS – навигационим системом (совјетски, односно руски еквивалент GPS). Према појединим подацима, кружна грешка (СЕР – Circular Error Probable), односно полупречник круга у који пада више од 50 одсто бојних глава износи 350 m, али је та бројка вероватно превелика, имајући у виду прецизност других ракета, као што су *топољ* (руски извори 900 m, западни 150–250 m), *Peacekeeper* (90–100 m) и *Trident II D5* (120 m). Треба додати да је бојна глава специјално ојачана и да може, како се тврди, издржати нуклеарну експлозију са даљине од 500 m. То је знатно мање него код претходних бојних глава, које су могле да буду онеспособљене нуклеарном експлозијом са 10 km.

Са таквом снагом, прецизношћу и могућношћима пробијања антибалистичке одбране, *топољ-М* представља не само веома ефикасно средство нуклеарне одмазде усмерене, на пример, на градове, већ и против непријатеље-

вих силоса са нуклеарним ракетама. Осим тога, према речима Јурија Соломонова, директора МИТ-а, поред мамаца, *топољ-М* има могућност ношења четири до шест независних бојних глава – MIRV (Multiple Independent Reentry Vehicle), али се према међу-државном споразуму са САД (START-2), те главе не могу монтирати на ракете лансиране са мобилних копнених лансера. Према другим изворима, *топољ-М* може понети три до четири MIRV глава.

■ ПОСЕСТРИМА БУЛАВА

Бојне главе MIRV, међутим, могу се монтирати (и монтирају се) и на балистичке ракете лансиране са подморница. Иако је стање флоте подморница носача балистичких ракета прилично лоше, са већином некад моћне флоте у лукама, Русија је покренула програм градње нове генерације подморница класе *Бореј*. За те подморнице прво су биле предвиђене ракете РСМ-52В *гром* (СС-Н-28), али је након неуспешног теста 19. новембра 1998. и експлозије ракете, тај програм напуштен. Како је градња прве подморнице класе *Бореј* већ започета 1996. године, било је потребно брзо решење, тако да је адаптирана ракета *топољ-М*. Да би се та релативно витка ракета могла сместити у веома скучени простор на подморници, дужина је морала да се донекле скрати, а, према расположивим подацима, то је смањило и масу на 45 t. Домет се процењује на око 10.000 km. Бојна глава је за сада иста као код ракете *топољ-М*, али се предвиђа и могућност уградње главе MIRV (шест слабијих бојних глава снаге од по 150 kT).

ТЕХНИЧКЕ ОДЛИКЕ

Лансирана маса	47,2 t
Дужина	21,9 m
Пречник тела	1,9 m
Домет	10.500–11.000 km
Бојна глава	MARV 550 kt

Руска ратна подморница је 27. септембра 2005. успешно тестирала те ракете са нуклеарне подморнице "Дмитри Донски", класе *Турхооп*. Ракета је лансирана из Белог мора и пала је на циљ, на полигону Кура, на полуострву Камчатка. Прва подморница те класе "Јуриј Долгоруки" поринута је у бродоградилушту у Северодвинску 19. марта 2004, а очекује се увођење у употребу 2006, док се друга, "Александар Невски", тренутно гради. Предвиђа се градња 10–16 подморница тог типа, од којих ће свака носити 12 ракета *булава*. То помало разочарава, будући да руске подморнице класе *Делта* носе 16, *Турхооп* 20, а америчке *Охио* чак 24 интерконтиненталне балистичке ракете. Међутим, финансије ће, ипак, имати последњу реч, с обзиром на релативно велик број планираних јединица.

Иако ракете *топољ-М* и *булава* не уводе потпуно нове технологије, оне представљају изузетно добру комбинацију постојећих решења. Наиме, Американци су крајем осамдесетих година разматрали увођење система MGM-134A *Midgetman*, такође лансираног са камиона, али се од тога одустало у корист ракете LGM-118A *Peacekeeper* лансираних из силоса, док се глава MARV налази на чувеним ракетама средњег домета MGM-31C *Pershing 2* (које се такође лансирају са камиона), а иначе су намењене за превентивни удар против совјетских силоса. *Топољ-М* и *булава* не представљају интерконтиненталне балистичке ракете са највећом ватреном моћи, али су по својој концепцији сигурно најнапредније. Њихова могућност продора не само да увелико превазилази конкуренте већ представља веома озбиљну препреку чак и за противбалистичка средства која су данас у развоју. ■

Себастиан БАЛОШ

ЕЛЕКТРОНСКО РАТОВАЊЕ

ДИГИТАЛНИ УБИЦА

Америчке поморске снаге затражиле су да F-35 *Joint Strike Fighter* (JSF) буде више него обична замена за *Harrier* авионе. Оно што нови авион мора да има јесте, поред осталог, и опрема за ометање мобилних телефона. Поморске снаге намеравају да купе преко 600 JSF F-35 од произвођача, фирме Lockheed Martin, а са државним универзитетом Пен уговорена је израда студије о електронском ратовању.

Тренутно поморске снаге зависе од EA-6B *Prowler* авиона који су стари више од десет година и који ће трајати још максимално десет година. План је да буду замењени са JSF F-35. Поред САД и Велике Британије рачуна се и на интересовање других купаца. Тај авион биће "дигитални убица", који ће осим врхунског наоружања имати мо-

гућности да омета непријатељску комуникацију али и мобилне телефоне. Њих у последње време терористи све више користе као детонаторе у својим акцијама.

Постоји и вероватноћа да поред JSF F-35 за електронско ратовање буде употребљен F/A-22 *Raptor* који иста фирма тренутно производи за америчко ваздухопловство. Осим ометања комуникација, за електронско ратовање потребно је да се сигнали непријатељских радара поремете у тој мери да дају лажну слику реалне ситуације а да то не буде примећено. Врло је вероватно да ће на B-52 бомбардерима ускоро бити додата опрема и за електронско ратовање.

Захваљујући конструкцији свог радара, JSF F-35 и пре инсталацијања специјалне опреме има могућност за неку врсту електронског ометања. Осим за електронску борбу тај авион би био коришћен и за електронску шпијунажу, али и за формирање електронске комуникационе мреже, популарно назване "небески Интернет". ■

И. В.

БЕСПИЛОТНИ ХЕЛИКОПТЕР

Са Новог Зеланда стиже вест да је једна тамошња компанија конструисала хеликоптер без људске посаде, назван *Shark*, са вишеструком наменом и многим особинама истим или бољим од авиона.

Хеликоптер је саграђен претежно од стаклопластике и кевлара, што га чини лаким и брзим, док му специјално конструисана елиса ротора обезбеђује и врло низак ниво буке. Компанија која га производи тврди да на даљини од 200 метара његов мотор не може да се чује.

Угласти труп и специјална боја чине га готово невидљивим за радаре, а пошто рециклира издувне гасове тешко се уочава и инфрацрвеним камерама. *Shark* може да носи користан терет до 680 килограма, брзином од 280 километара на сат. Овај беспилотни хеликоптер има и једну необичну особину – његов мотор користи дизел гориво, па је коришћење у борбеним условима много лакше јер му није потребно снабдевање специјалним бензином. Кад му је резервоар пун може да остане у ваздуху чак 24 сата. Интересантно је да, иако нема пилота, *Shark* може да понесе два војника под пуном ратном спремом. ■

(VOA)

НЕШТО САСВИМ НОВО
– CODENAME PANZERS
PHASE TWO

У ИГРИ СУ И ПАРТИЗАНИ

Осим изузетне графике, у "борби" се први пут појављују наши партизани, са тробојком и петокраком. Некима би већ то било довољно да се опробају са том стратегијом у реалном времену, али – партизане добијате тек када завршите две претходне кампање.

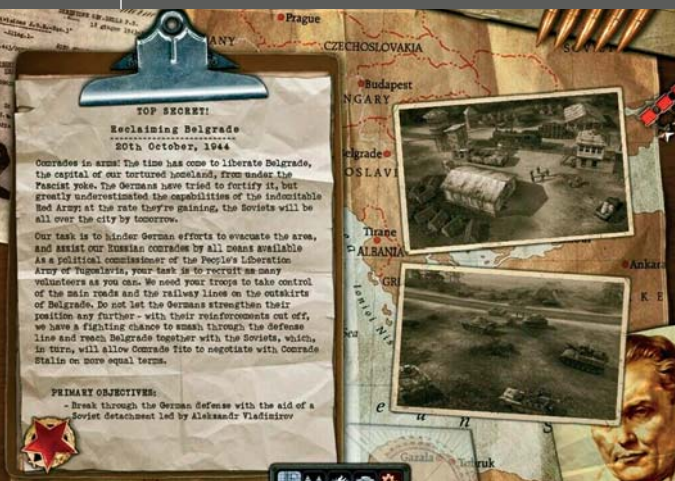
С днедавно је на тржишту наставак игре *Codename Panzers – Codename Panzers Phase Two*, који нуди нешто сасвим ново. Осим изузетне графике, у игри су први пут наши партизани, са тробојком и петокраком, а у једној од мисија појављује се и Тито. Некима би то већ било довољно да се опробају са играњем те стратегије у реалном времену, али одмах да упозорим све потенцијалне играче са нашим партизанима можете да играте тек када завршите две претходне кампање.

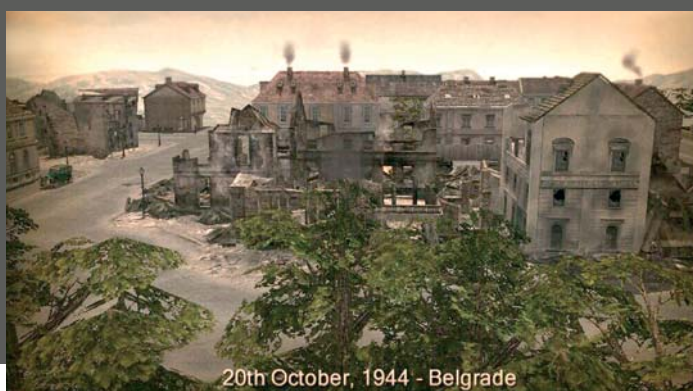
На самом почетку кампање започињете борбу са Италијанима, односно са њиховом армијом. Место дешавања је северна Африка и ваш први задатак је да стигнете на место пада вашег авиона. Осим што је потребно да пажљиво претражите сваки део мале на којој се, наравно, налазе многобројније савезничке снаге, треба да мотрите и на вашег команданта "DeAngelisa", који мора да остане жив до краја мисије. Како будете одмицали са игром, све више ће у вашој армији бити заступљено немачко наоружање, а добићете и "Фон Гробела" као другог команданта. Ваше јединице, укључујући и команданте, уништавајући непријатеља стичу искуство, односно, постају убојитије. Иако је кампања са Италијанима и Немцима искључиво везана за већ поменути северну Африку, готово све мисије су веома занимљиве и како будете одмицали са игром, све ће вам бити теже да испуните ваше задатке.

На најлакшем нивоу игре, након завршетка мисије, поново добијате ваше јединице које су биле уништене, заједно са свим искуством које су "зарадиле" у току мисије. Наравно, није немогуће завршити игру ни на тежем нивоу, али да бисте стигли до партизана мораћете поприлично дуго да се борите. Након прве кампање, која има 13 мисија, почиње савезничка кампања са 12 мисија. Првих неколико мисија са савезницима играте у истом окружењу (песак, песак, и ништа друго осим песка...), али убрзо почиње искрцавање на Сицилији и терен се у потпуности мења. Пошто је савезничка кампања хронолошки наставак, имаћете непријатност да се суочите са *тигровима* и осталом немачком менаџеријом коју нисте имали прилике да користите док сте играли прву кампању.

■ УВЕК ТРАЖЕНО НОВО ОРУЖЈЕ

Ноћне борбе које повремено будете играли остављају незабораван утисак. У свакој од мисија имате одређену помоћ артиљеријског баража и подршку авијације. Њихова употреба не утиче на завршну оцену, коју добијате на крају сваке мисије, па вам веома топло препоручујем да у потпуности искористите сву доступну помоћ. На сваких неколико мисија можете да докупљујете нове трупе. "Новац" за куповину се стиче извођењем примар-

них, опционих и тајних задатака. Примарни задаци су услов за завршетак мисије, а остали вам само дају више "престиж-поена", за које купујете нове јединице. Опциони и тајни задаци врло су тешки за откривање, јер вам о њима нико ништа не говори. Обично су то неке скривене непријатељеве јединице које треба да уништите, а оне најчешће нису у близини ваших примарних задатака.

У обе кампање тенкови су главно оружје које ћете користити и обавезно купите сваки нови модел чим се појави, или ваше замените за боље. Највећи број јединица у вашој армији је 25, од тога је до 10 оклопних. У борбу никако не идите без бар два возила за оправку и бар једног са додатном муницијом. Након завршетка "обавезног дела програма", тј. обе кампање, можете коначно да играте са партизанима.

Партизани имају само четири мисије које покривају период од капитулације Италије до ослобођења Београда. У првој мисији је потребно да "DeAngelisa" доведете живог до команданта Вука (у овој кампањи то је "Wolf") и о њему морате до-

ПОТРЕБНА КОНФИГУРАЦИЈА

За игру је неопходан процесор на 1.3 GHz, 256 MB меморије, графичка карта са 64 MB и 3 GB простора на хард диску. Препорука за конфигурацију на којој би игра радила без проблема јесте процесор на 2 GHz, 512 MB меморије и графичка карта са 128 MB. Игра се дистрибуише на DVD-у, па је он обавезан.

бро бринути, јер као и у претходним кампањама командант мора да остане жив. У првој мисији треба да убедите италијанску војску да се преда и да украдете немачки авион којим ће "DeAngelisa" побећи. На располагању имате искључиво пешадију, што претпостављам никога и не чуди.

ДЕСАНТ НА ДРВАР

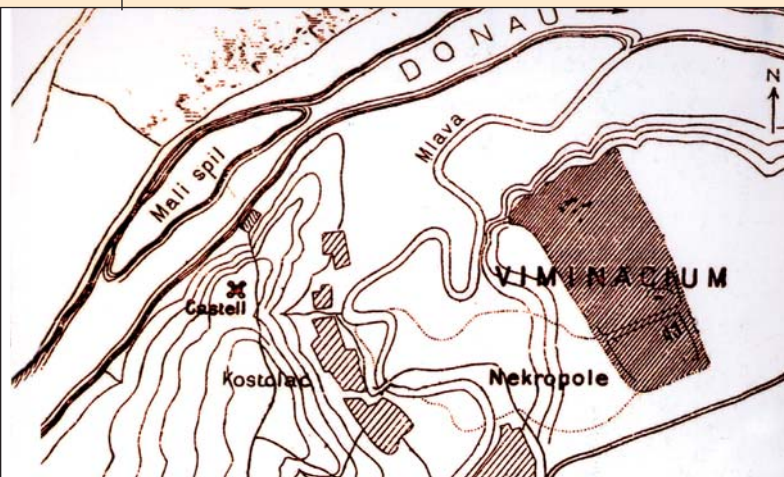
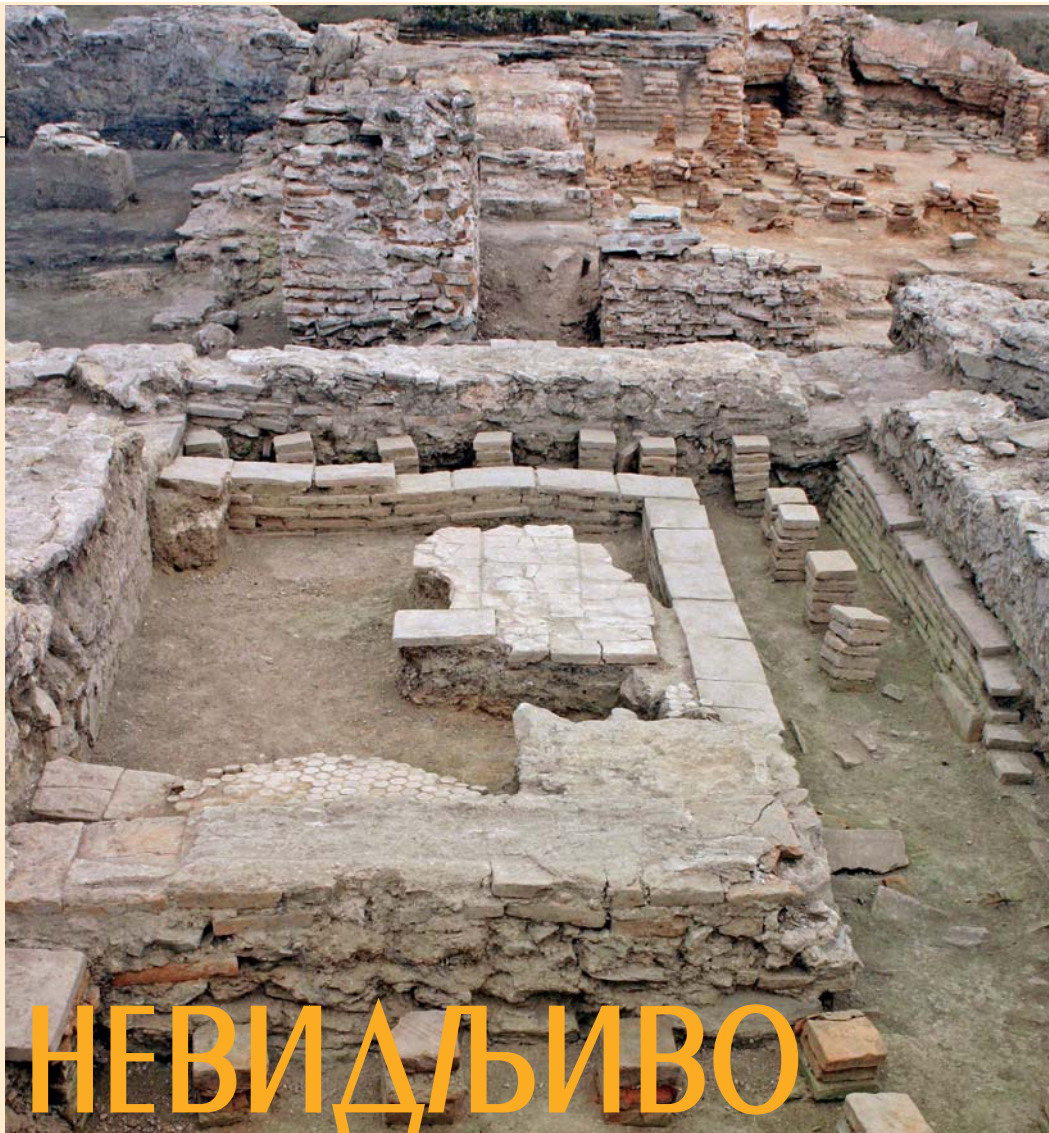
Следећа мисија је познати "Десант на Дрвар", где Вук и Тито са штабом морају да преживе. Пут за бекство води кроз планине и руднике, где су непријатељи бројнији. На срећу, пешадија је попут ваше. У овој мисији проблем је што над Титом и штабом немате контролу, већ њима управља компјутер. Мисија је осредње тежине, нарочито у односу на наредну, у којој ослобађате Београд. Немате скоро ништа од војске, а непријатељ има и технику и бројност. Задатак вам је да мобилишете и наоружате сељаке, те да зауставите колоне немачких тенкова и артиљерије. Наравно, то није крај игре. Последња мисија је заустављање немачког повлачења. Вук са својом диверзантском групом мора да минира мост. Овде први и последњи пут у целој игри командујете руским јединицама. Руски тенкови и артиљерија не заостају за ратном техником противничке стране, па вам неће бити претерано тешко да успешно завршите ову последњу мисију, која је уједно и крај игре.

Прелепа графика и визуелни ефекти имају своју цену у хардверу. Игра ће запињати на слабијим конфигурацијама, па ако немате новији компјутер мораћете да смањите квалитет графике. Музика и звук су одлични, али су реченице које изговарају партизани повремено сасвим нестварне. Неки од израза који су нормални у некој западној армији апсолутно су непримерени за партизана. Одлична атмосфера гарантује много сати играња, а квалитет показују и врхунске оцене које је игра добила од реномираних светских часописа. Додатне информације потражите на сајту <http://www.panzers.com>. ■

Игор ВАСИЉЕВИЋ

ВИМИНАЦИЈУМ
- АРХЕОЛОШКО
БЛАГО СРБИЈЕ

КАДА НЕВИДЉИВО ПОСТАНЕ ВИДЉИВО

Одмах иза Христа, у првој деценији првог века, Римљани бирају област недалеко од ушћа Млаве у Дунав да ту поставе свој град. Данас се у атару села Костолац, 12 километара од Пожаревца, налазе остаци Виминацијума – главног града римске провинције Горње Мезије, значајног римског војног логора у коме се налазила легија VII Claudia.

Археолошка истраживања Виминацијума, у прекидима, трају више од једног века. Од свих легијских логора који су се налазили на територији некадашњег Римског царства, од Шкотске до Ирана и Ирака, данас се само два налазе на ненасељеним просторима: Карнунтум, недалеко од Беча, и Виминацијум. Испод слоја оранице Виминацијум је живео свој подземни живот скоро две хиљаде година. Захваљујући тиму врских стручњака којим руководи др Миомир Кораћ, захваљујући најмодернијим истраживачким методама и техникама, а и свом за археологију више него благодетном положају – успавани град полако поново израња на површину земље, доводећи савременог човека у неверицу пред градитељским, културним и уметничким умећима човека с почетка времена које је дошло после Христа.

Историја каже да је и цар Трајан овуда пролазио, Домицијан је такође био овде, Хадријан је Виминацијуму дао градски статус, и он се пуним називом зове Виминацијум Елијум Хадријанум, што му је омогућило и читав низ бенефиција. Још виши статус приписује се Колонији Виминацијум почетком 3. века. Уопште, развој Виминацијума је толико динамичан да га куга у време Марка Аурелија, средином 2. века – није спречила да се даље развија. Касније, када је Римско царство у општем осипању, када креће инфлација, када су емисије новца честе, Виминацијум цвета и у 4. веку. Елитне римске трупе су регрутоване са тог простора. Све то говори колико је био важан град који од недавно поново постаје тачка на карти – овај пут археолошких дестинација.

ИСКОПАВАЊА ИЗ ВАЗДУХА

Виминацијум одликује и најбогатија збирка римске керамике, која углавном потиче из Некрополе, Града мртвих. Од средине осамдесетих у Виминацијуму је истражено скоро 14 хиљада гробова, пронађено је 30 хиљада предмета, 700 од сребра и злата, а међу њима се налази и

више десетина светских униката. Током 2000. године истраживања су се интензивирала. Нашег домаћина господина Миомира Кораћа питали смо и како је било могуће толико убрзати археологију, доскора једну од спорих наука.

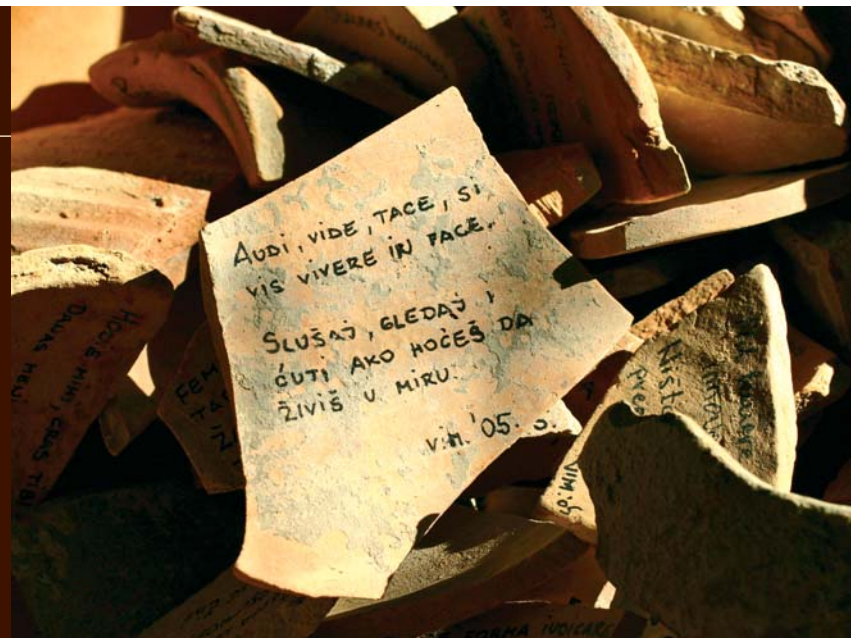
– Звучи помало необично, али ископавања су, условно речено, почела из ваздуха. Прво смо летели над Виминацијумом, анализирали сателитске снимке, стерео-паро аероснимке. Рада Павловић са Рударског геолошког факултета нам је много помогла. Она се бави даљинском детекцијом. Купили смо и велики број аероснимка, односно стерео-парова различитих генерација, из шездесетих, седамдесетих, деведесетих, онда смо их анализирали и пре него што смо уопште почели да копамо, анализом из ваздуха и са површине тла већ смо открили 21 крупан објекат под земљом. После летења спустили смо се на земљу, а онда смо укључили георадаре, градиометре, тресмастере, GPS субсантиметарске тачности... Док су трајале припреме за почетак ископавања повремено смо имали осећај да смо Хегелова деца. Јер Хегел одлично објашњава шта је сазнајно: *Сазнајно је невидљиво учинити видљивим*. Ми смо управо то и урадили. Сада смо могли први пут да видимо шта се налази у земљи пре него што смо почели да копамо. Археолошка ископавања свели смо на минималну зависност од инспирације, интуиције, случаја... То је заиста велики искорак из интуитивне археологије. Археологија је и скупа и спора наука. Зато смо моја екипа и ја поставили јасан циљ, а то је да у следећој деценији, бар у овом делу Европе, постанемо најзначајнији археолошки локалитет. Због таквог циља морали смо добро да се окренемо лево и десно. Сасвим је јасно да нам Помпеја бежи више од триста година, истраживања су почела 1675. године. Немци и Енглези су испред нас за око 150 година...

Кад већ ствари тако стоје, занимљиво је чути и зашто сте изабрали да циљ постигнете у следећих десет година?

– Рачуница је јасна. Хајде да колеге из Западне Европе сваке године достигнумо за десет година, па да им следеће деценије мало дошмо за врат. Зато смо, када смо добили новац за локалитет, све то поделили у две кесе. Једна је намењена за све уређаје који ће нам помоћи да скратимо време истраживања и брже и лакше откријемо објекте, другом ћемо финансирати покривање и заштиту објеката које смо открили. Када смо то урадили, одлучили смо се за варијанту да локалитет окренемо ка јавности. Да постане својеврстан археолошки, културни производ. Да овде долазе домаћи и страни туристи, људи који воле ту посебну врсту путовања у прошлост, које нуди археолошко налазиште. Зарада стечена на тај начин била би замајак да сваке године откријемо по још један објекат. Тиме би путања ка циљу који смо поставили била на прави начин трасирана.

Колико је објеката до сада откривено?

– Четири, али су три репрезентативна и они су окосница читаве поставке наше приче: Северна капија војног логора, Античке терме и Царски маузолеј – који је бисер над бисерима. Већ су нам ова три објекта омогућила да се колегама са Запада приближимо за осамдесетак година, у неким областима одмакли смо и корак даље. Виминацијум је модел како треба један археолошки локалитет да се развија. Треба заборавити модел по коме археолози као специфично, затворено друштво дођу на локалитет, раде, а онда оду, а иза њих све то покрије шаш. Сетите се само како је у Грчкој.

Сваки камен је по нечему познат. Туристе воде на извор Дафне степеницама до изнемоглости, а онда се горе одушеве приказом. Дакле, свако је од нас помало дете, са знатижељом и авантуристичким духом. Зато мислим да археолошки локалитети треба да добију своје место. Они имају изузетну привлачност, али она није довољно искоришћена. То су неке ствари које смо настојали да променимо.

Иако у исто време постоји и Сингидунум, данашњи Београд, Римљани бирају Виминацијум за престоницу Мезије.

– Римљани су у добром смислу речи били бирократизована држава, која пажљиво бира место на коме ће поставити своје градове. Стратешки интереси су ту веома важни, географски положај такође, изненадићете се колико је еколошки аспект био битан. Виминацијум је на Дунаву, у Римско доба буквално на реци, Дунав се у међувремену мало повукао, залеђе му је рудоносно. Пролази дуж Мораве, на исток према Румунији, Дакији, према Ђердапу, Нишу, чине да Виминацијум буде испресецан мрежом важних праваца и путева. Све је то утицало да баш Виминацијум буде главни град Мезије, а не Сингидунум, који у то исто време постоји. Виминацијум је имао око 30.000 становника, што није мали број за оно време. Сасвим би одговарао милионском граду данас. Легија је бројала око шест хиљада војника, и у Виминацијуму и у Сингидунуму, чак се верује да је и Четврта флавија једно време била у Виминацијуму, па је тек касније пребачена у Сингидунум.

Северна капија, Порта преторија, јесте капија којом је град излазио на луку.

– Ископавањем смо дошли до времена када су Хуни прошли овим просторима и разорили већину градова, укључујући и Виминацијум. Ту су јасни сводари, са ромбоидним елементима на унутрашњој горњој страни капије. Занимљиво је видети и како је изведена техничка вода из логора, какав је то систем канализације постојао у то време, са мрежом погљочених канала, који показује висок степен урбанизације. То што је до сада откривено је из 5. века, 441. година. Прави развијени Виминацијум је ниже, на 4,70 метара, до њега тек треба доћи.

Античке терме, купатила, јесу специфичност римског времена.

НЕСВАКИДАШЊА ТУРИСТИЧКА ДЕСТИНАЦИЈА

Археолошки парк Виминацијум направљен је за само неколико година, иначе је за сличне резултате раније било потребно више деценија. Од 23. марта ове године на пристаниште Виминацијума стицаће 277 бродова. Првих 12.000 до 15.000 туриста стићи ће водом. Постоји идеја да их 2008. буде и 100.000, а чека их несвакидашњи културно-туристички програм – својеврстан временоплов. Посетиоци ће моћи да виде Маузолеј императора, збирку фресака које представљају врхунац касноантичког сликарства, а део те приче, оживљен у копијама сребрног и златног накита, предмета, керамичких посуда – моћи ће да приуште и себи. Циљ тима је да се на Виминацијуму, једном од најзначајнијих археолошких локалитета у југоисточној Европи, што пре учине видљивим раскошни антички тргови и храмови, позоришта и хиподром, купатила, улице и градске четврти, и да се што верније, после много векова, представе нашој и светској јавности.

– Тај простор никако није служио само за одржавање хигијене, мада му је то основна намена, већ и за пословне разговоре. Зато се свака терма састоји из више делова, својеврсних сепареа, у којима се могла заштитити поверљивост разговора. Ту су базени са хладном, топлим и млаком водом, свлационице, чак је и библиотека нашла своје место у купатилу. Терме су биле неформална средиште друштвеног живота у римским градовима, ту се разговарало, преговарало и договарало. Биле су бесплатне.

Познато је да су Римљани обожавали воду.

– Ритуал уласка у терме био је специфичан. Римљанин се, наравно, прво свуче, одложи тогу, онда долази у простор за потпаривање, где прво загреје своје тело, а онда са оближњег чивилука скине стригил, предмет налик на срп са заобљеним, тупим сечивом. Стригилом се скидао слој прљавштине са тела, а онда се тек спуштало у воду. Терме су импозантних размера, украшене мозаицима и фрескама, са фрагментима мермерне оплате. Све у свему, луксузан простор за уживање, којим је цар чинио милост својим поданицима. Мушкарци и жене су се купали заједно, за стидљивије жене постојала су и одвојена купатила – балнеа. Терме су имале и занимљиву архитектонску потку. Прво су правили под, па су се по њему постављали стубиће, па онда други ниво. Изван објекта су зидане посебне просторије у којима се ложило. Топао ваздух је струјао каналима, што је представљало право подно грејање пре 2.000 година и указује на висок цивилизацијски ниво.

У неким слојевима отишли смо дубље и чак на амфорама нашли напис имп. Домитијани, што значи да је већ у време Домицијана, последње деценије првог века, купатило било у употреби. Крећући ка старијим слојевима принуђени смо да

скидамо наслагe млађих времена, што је понекад прилично тешко за археологе, јер нама је и 4. век значајан.

МИСТЕРИЈА ИМПЕРАТОРОВЕ СМРТИ

Маузолеј императора је до сада најзначајније откриће. То ће бити и једини објекат који ће већ у марту бити отворен за јавност. Око тог открића испреден је и занимљив археолошки трилер. О чему је реч?

– До сада је истражено око 13.500 гробова, сиромашних, богатих, војника... То је било могуће извести јер је Виминацијум на отвореном простору, над већином остатака старих градова надвили су се нови, и ту су овако опсежна археолошка ископавања немогућа. Када археолог током живота истражи шездесетак гробова, онда је он стекао сјајно искуство у својој професији. Ми смо толико гробова откривали дневно. Та чињеница нас је осоколила, осетили смо се важним... А онда те Онај одозго погледа и шеретски упита: *Је л' знаш све о римским некрополама? Ми, наравно, знамо све... А онда Он каже: Кад већ знате све, ево вам и ово, разрешите.* И ту почиње мука. Пред нама је велика одјаја, пет

пута пет метара је централни простор и у њему је сахрањена одређена особа. Која?

Археолошки смо знали да смо у средин трећег века, генерално. Нашли смо двадесетак златних предмета у оквиру и око евидентног маузолеја. У гробу под сводом у близини нашли смо остатке женске особе... Нашли смо две златне минђуше, иако је јасно да је гроб пљачкан још у античко доба. У

централном гробу покојник је спаљен на лицу места. У свим осталим гробовима са стране су камени блокови са Маузолеја, које су, очигледно, искористили хришћани у каснијем времену. Све је указивало на то да је реч о изузетно важној личности. Консултовали смо историјске изворе у покушају да сазнамо ко је све од значаја за Римску империју у то време и на том простору могао да се нађе. Знали смо да су се овде организовали царски ловови. Ситуација је следећа. Антички писац Зосим, који пише два века касније, али користи старије изворе, каже да су 250. године Трајан Деције и његов син Херенијус Етрускус ратовали против Гота на доњем Дунаву. Војску им води генерал Требунијан Гал. Ускоро Трајан Деције и његов син гину у заседи. За хиљаду година Римске империје ниједан римски император није убијен у заседи. Када се то догодило, Рим је био у шоку. Млађи син Трајана Деција је у Риму са својом мајком. То је иначе угледна породица, која води порекло из Паноније. Међутим, иако отац млађег сина није спремао за војничку службу, он постаје његов наследник, по наговору мајке. Хостилијан се, заједно са мајком, упућује у Мезију и стиже у Виминацијум јануара 251. године. Консолидује трупе од Немачке до делте Дунава и учвршћује власт. То тако траје једанаест месеци. Новембра исте године поново је Римским царством прострујала вест: Хостилијан је умро од куге.

Да бисмо све то и потврдили научним чињеницама, археолошке остатке оба скелета послали смо у Институт за молекуларну генетику у Сиднеју – да утврде неколико ствари. Пол, старост, узраст, што је природно, али су нас више занимали узрок смрти, куга или не, као и повезаност ДНК мушке и женске особе. Јер читавој причи тон даје и податак да је и императорова мајка умрла од куге, а детективски заплет долази с чињеницом да је за императора постављен Требунијан Гал, човек из сенке. Да ли су археолози и детективи, и да ли смо после скоро две хиљаде година открили позадину једног политичког убиства, показаће резултати анализе у Аустралији. Поступак је дуг, траје око две године, а недавно нам је стигла порука са Института у којој потврђују да располажу са оригиналним античким материјалом. Занимљиво је да иста врста стронцијума који се налази у ДНК људи са одређеног поднебља, постоји и у тлу.

НАЈБОЉЕ ФРЕСКЕ КАСНЕ АНТИКЕ

– Невероватно је шта се то са фрескосликарством догодило у Виминацијуму. У сваком случају, ту је много година пре Пикаса или њему сличних, уметник тога времена пробио канон. Крај 3. и почетак 4. века доноси нову енергију и нову мисао у сликарство, која ће пуни сјај добити тек за хиљаду година у Византији. Портрети из гробница Виминацијума познати су само сликару и наручиоцу. Нико други, до нашег открића, не зна да је сликар генијалан. Ускоро ћемо покренути и захтев да Виминацијум, управо због свега о чему говоримо, буде под заштитом Унеска.

У једној од гробница је насликан вероватно најлепши и најстарији откривени Христов монограм, иначе је то знак који се указао Константину пред битку са Максенцијем.

Говоримо о археологији. Један од њених основних појмова је и археолошка сонда. Како бисте нам је представили?

– Замислите да вам неко веже очи, онда вас авионом пребаци на неку удаљену дестинацију, потом вас бродом превезе на неку другу обалу, после тога ходате све са повезом преко очију и, на крају, доведу вас на неку непознату дестинацију, скину вам повез, изнад вас је комад неба, испод квадрат земље, а ви треба да погодите где сте. Сличан је пут археолога кроз наслага времена до истина које треба ископати – до сазнања, до открића.

Драгана МАРКОВИЋ

Пише
Милијан Р. АНДРИЋ

И ТРЕЋА ДОМОВИНА СА ГОРЧИНОМ

ДОКТОР
РОДОЛФ АРЧИБАЛД РАЈС
И СРПСКИ НАРОД
1914-1929 (3)

Међу српским народом,
са не баш завидном
"личном картом" у очима
Европе и света, Рајс је
нашао своју трећу
домовину. Из властитих
средстава саградио је
кућу на топчидерској
паддини, по угледу на
сељачке домове из
Шумадије. Волео је
српски народ
а и народ њега.

Не ечувени садизам и варварство према српском становништву Рајс је видео у већ давној одлуци двојне монархије да уништи слободарски српски народ као препреку ка истоку, али и у невиђеној пропаганди у немачким и аустроугарским медијима. Према таквој кампањи "омражени Срби били су разбојници пуни гамади, краљоубице, шинтери..." Како су тврдили, Срби су својим заробљеницима одсецали нос и уши, ископавали очи, штројили их, што је, између осталог, аустроугарске војнике претварало у крволочне звери. Одговорност за почињена недела, како је Рајс закључио, не пада (само) на обичне војнике, "него на њихове старешине који нису хтели да обуздају те нагоне, него су их чак и распиривали".

НЕЧУВЕНА ЗВЕРСТВА

У својим бројним написима у европским листовима, он се лавовски борио против лажи и подметања противника; он, као сведок са фронта, извештавао је о уништавању градова и пљачкама војника "културе", како их је називао. Пишући о порушеном Шапцу, констатује: "Биланс рада Аустро-Мађара (до 25. септембра 1914) овај је: у Шапцу је разорено или озбиљно оштећено 2.500 кућа; око 2.500 особа изгубиле су све бомбардовањем и пљачком; 1.500 грађанских особа погинуло или било одведено од непријатеља; 537 породица нестало је... Зверства која су извршили аустроугарски војници била су нечувена. Тако су војници Франца Јозефа купили све жене и девојке: око 2.000. Један део њих био је затворен пет дана у хотелу *Европа*; женама није давано ништа друго сем мало хлеба и воде... Војници су улазили у салу где су спавале женскиње и одводили су девојке. Један од војника узимао их је за ноге, а други за главу. Ако су викале, запушили су им уста марамом... Официри су силовали девојке иза олтера", истиче Рајс.

Рајсова вила "Добро поље" у Топчидеру

На сличан начин, по зверствима и пустошењу, описује догађања у Лозници, селу Липолист, на другом деловима фронта... Илуструјући зверства непријатеља наводи речи генерала Јуришића Штурма: "...На Крсту (у рејону Лознице, оп. аут.) нашао сам генерала Павла Јуришића Штурма, команданта Треће армије. Пореклом из саксонске Лужнице, он је био млад пруски потпоручник за време рата 1870... Говорећи ми о аустроугарским зверствима и о немачким покољима у Белгији, рекао ми је: *Ја то не разумем. Кад би моји стари другови из 1870. знали шта раде њихови синови и унуци, они би се преврнули у свом гробу*". Иначе, генерал Штурм (1848–1922) је пореклом Лужички Србин, заслужан у ратовима Србије од 1876. до 1918. године.

Крај рата и све страхоте које је имао српски народ и његова војска нису значили и завршетак племените мисије које се прихватио Рајс 1914. године. Иследник и тужилац "у мучеништву Срба", али и сведок њихових победа и пораза остао је и даље "на положају", како би после рата припремио и средио документацију о ратним ужасима за међународне скупове мира и, дакако, оптужио злочинце и злочине над српским народом.

Балкан у очима Запада, свакако и Србија, можда понајпре, били су и пре Рајсовог доласка "дивљи исток Европе", о чему су писали многи намерници сагледавајући наш простор из различитих углова: писци, путописци, научници, државници, новинари, дипломате, војни експерти... О Србима, "чуварима капије", између осталих, писали су и знаменити немачки новинар и историчар Аугуст Лудвиг Шленер (сарађивао са нашим писцем Јованом Рајићем и митрополитом Стефаном Стратимировићем), потом, Хердер, Хегел, Гете... С времена на време, Французи су показивали извесне симпатије према нама, примерице, за Карађорђа и храброст српских устаника, мада је Наполеон предлагао Турцима да слома тај "мали, немирни народ". Међу таквим народом, са не баш завидном "личном картом" у очима

Омладина из мачванског Прњавора на помену пред Рајсовим спомеником у Топчидерском парку

света, Арчибалд Рајс нашао је своју трећу домовину. И последњу, у којој је остао једанаест година, све до своје преране смрти.

СА ДУЖНОСТИ СЕ ПОВУКАО РАЗОЧАРАН

О том периоду његовог живота нема много поузданих података, осим што заветна књига "Чујте Срби" чини и рефлексije на неке догађаје и открива његово реаговање на њих, са горчином и немалим разочарењем. По завршетку рата, неколико година, наставио је своју стручну афирмацију и засновао "неку врсту породичне заједнице", коју је сачувао до краја живота. Већи део времена, ипак, провео је у својеврсном трежњењу, обрачунима у доказивању истине и, на крају, разочаравајућем повлачењу.

Непосредно после рата, у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца преузео је две важне обавезе. У Министарству иностраних послова постављен је за шефа новоформираног Одсека за документацију ратних злочина и припремање документације за мировне конференције. Друга обавеза била му је у Министарству унутрашњих

дела – оснивање модерне полицијске школе и управљање њоме, што је, без сумње, било признање за његову врхунску стручност. Затим, учествовао је у саставу наше делегације у мировним конференцијама као експерт. Рецимо, са Бугарском у југословенској делегацији (Милорад Весић, Слободан Јовановић и Коста Кумануди у Хејгу, 1919). Рајс је, заправо, саставио списак лица које Бугарска треба да изручи савезницима ради суђења, чиме је био задовољан и сматрао да је правда задовољена. Међутим, то није био случај и са Рајсовим настојањем да се осуде злочини Аустро-Мађара и Немаца, наша указује и његов телеграм из Београда, који је 5. децембра 1919. упутио југословенској делегацији у Паризу у којем, уз остало, стоји: "Телеграфски сам 20. и 25. новембра тражио од делегације у Паризу објашњења која се односе на улогу међусавезничке комисије за координацију листа и организацију мешовитих судова. Све до да-

ЖИВОТ У УСПОМЕНАМА

О Рајсовом животу у Београду, кад му је од јавних служби преостала само експертиза у Народној банци, писао је и један новинар из Женева 1921. године. Под насловом "Мирна егзистенција професора Рајса" он пише: „Био сам у посети професору Р. А. Рајсу, некадашњем професору криминалистике Универзитета у Лозани, који сада станује у Топчидеру, крај Београда. Господин Рајс је подигао своју кућу из сопствених средстава... О њему брине један швајцарски брачни пар, који представља његову целокупну послугу. Професор Рајс живи сасвим повучено у том дому који је назвао "Добро поље", по локалитету на којем се одиграла велика битка против германо-бугарских армија, а у којој је он активно учествовао.

Тако је, ето, господин Рајс дефинитивно напустио Швајцарску, свој професорски положај, чак и своје пријатеље и не

намерава да се одрекне свог пензионерског живота у околини Београда. Пошто више не управља Полицијском школом коју је основао у Београду убрзо после примирја, а која је дала повећи број модерних полицајаца... Господин Рајс, усталом, не жали због свог новог начина живота. Он се из града враћа трамвајем, не посећује ниједно место за забаву и мирно пуши лулу на тераси своје виле. Та његова кућа је прави музеј са разним одликовањима и ратним сувенирима. Господин Рајс живи усред својих успомена, а кад осети досаду, никад не отпутује у Европу, чак ни у свој драги град Лозану. Он просто крене да обиђе Македонију. Тамо још на свом старом коњу, с верном карабинком на рамену... Тако једноставно, без претензија, живи некадашњи професор, у својој кућици на Топчидерском брду”.

Идилична и, у ствари, тужна прича.

нас нисам уопште примио одговор који ми је, међутим, врло важан за настављање мог рада”, констатује и у истом телеграму поставља низ питања, очигледно инсистирајући да сви злочинци над српским народом буду изведени пред суд и примерено кажњени. Нешто слично као данас! Но, председник југословенске делегације на преговорима о миру (Пашић), испоставиће се, није се слагао са Рајсом, па је 11. децембра Министарству иностраних послова у Београду узвратио следећи телеграм: “На питање професора Рајса од 5. овог месеца, одговор. У овом тренутку ради се само о лицима чије издавање тражићемо од Немачке. Белгија тражиће њих око 800, Француска између 500 и 600, Италија око 40. Ми смо до сада тражили само двојицу, Макензена и Голвица. Боље је више и не тражити без велике потребе. Пошто је двадесети овог месеца крајњи рок, молим потврдити да ми тражимо само двојицу, у противном доставити бар имена и основ оптужбе осталих. По првом куриру послаћу материјал”.

ВИЛА “ДОБРО ПОЉЕ”

Да ли је то био почетак у разлазу Рајса и Пашића? Рајсов секретар у Министарству иностраних послова (1919) Сава Микић потврдио је Зденку Левенталу, аутору Рајсове биографије “Швајцарац на Кајмакчалану”, да су баш спискови ратних злочина били узрок сукоба између Пашића и Рајса. Први је, у ствари, умањивао одговорност и број извршилаца злочина, а други инсистирао на доказима и реалном стању. Вероватно, дефинитивни разлаз са моћним Пашићем, по Микићевом казивању, десио се на великом елитном балу у Београду, када је стари Пашић, одмерен и отмен, покушао помирење. “Прешао је сам преко целе сале да би стигао до Рајса и онда му пружио руку. На опште запрепашћење, Рајс му је без речи окренуо леђа”. Тако је, по свој прилици, можда и свесно, проиграо могућност да се измири са чувеним радикалским вођом и високим угледником тадашње Србије и, на неки начин, изазвао противнике против себе.

Због чега је долазио у сукоб са неким моћницима у Краљевини СХС одговор се налази у његовој књизи завештењу “Чујте Срби!” У најкраће, на овом месту, он се, у ствари, сукобио са политиком и делом друштва, схватањима, моралним и другим вредностима који су се укорењивали у руководној елити и захватили остале слојеве. Могао је да буде и другачији, да се определи за ћутање и мирнији, удобнији живот, али то већ не би био Рајс – трагач за истином, противник неправде, грађански храбар и бескомпромисан. Заправо, то га је и довело у Србију почетком великог рата. Уосталом, своје ставове отворено је износио и у рату и имао своје мишљење о народним посланицима. У Солунском процесу ставио се на страну групе официра, тзв. завереника, са Драгутином Димитријевићем Аписом на челу, који су (1917) осуђени за заверу против династије и државе и у Солуну осуђени и погубљени. Сматрао је да су и погубљени официри жртве политичких интрига, такорећи вечитих на овим просторима, зарад власти. Но, “духовни мостобран слободарске Евро-

Урна са Рајсовим срцем, 1929.

ПИСМО ГЕНЕРАЛА САРАЈА

Генерал Сарај, командант савезничких армија у Солуну, овенчан славом, али због својих политичких погледа слабо награђени војсковођа, писао је Рајсу 8. априла 1924: “Поштовани господине, примио сам Ваш нови рад о акцијама и недељима комитација (припадници бугарских оружаних групација – оп. аут) на коме Вам захваљујем. Ви настављате дело моралног оздрављења и исправљања, на којем сте радили још за време нашег заједничког боравка у Солуну. Ја Вам на томе могу само да честитам. Допустите ми, такође, да Вас уверим како ме је дубоко дирнуо Ваш тако храбри чланак о мојој улози на Истоку. Зашто желите да Срби не забораве? Раније него они, већ пре много година, Французи су желели да забораве. Пре но што човек умре, треба да научи да буде мртав. Молим Вас, верујте да Вас се сећам са много симпатија. Сарај”.

НА НАЈОПАСНИЈИМ МЕСТИМА

“Он је наш стари познаник и велики пријатељ још из 1914. и 1915. године, када је пратио наше операције у Србији и када је пред цивилизовани свет изнео како наше победе, тако и позната аустро-мађарска зверства. Исту ову улогу продужио је г. Рајс и на Македонском фронту. Неуморан у својим обиласцима трупа, он је, не штедећи се, одлазио на фронт чим је била у изгледу каква акција и увек је ишао на најинтересантнија и најопаснија места... По повратку с фронта он је слао извештаје у виду писама неколиким страним неутралним листовима... одакле су она прештампавана и по другим европским новинама. У својим дописима г. Рајс не третира ни стратешка ни тактичка питања. Он се уопште није ни бавио разматрањем ове врсте. Сва његова пажња је била сконцентрисана на психолошку студију наших команданата, наших војника и нашега народа – на оцртавање појединих момената из борбе и ван ње; на унутрашњи живот те војске и на сликање детаља тога живота”.

пе илити Платон из Србије”, изгледа, није схватио да је “изгубио имунитет” ратног саборца Срба. Наставио је да се и у миру бори против злоупотреба, моралних апсурда, формалне демократије, крупних личних интереса политичара... Јер, како би другачије од народа српског, коме је бескрајно био одан, завредио споменик као једини странац и назив “војник правде и права”.

После рата живео је, неко време, у собичку на Славији, а потом делио скромни стан са својим секретаром Савом Микићем. После тога преселио се у скромну кућу код Цареве ћуприје, на топчидерску падину, коју су савременици назвали по његовом имену (Рајсова падина). Кућа подсећа на шумадијске сељачке домове, са прозорима, причало се, окренутим према Добром пољу, месту одакле су српски војници кренули у пробој Солунског фронта и повратак у отаџбину.

У следећем броју:
Па, чујте Срби!

КАЛЕНДАР

16. фебруар 1933.

У Женеви потписан *Пакт о организацији Мале Антанте* између Краљевине Југославије, Краљевине Румуније и Републике Чешке. Пакт је формиран ради јачања одбрамбене снаге тих земаља, а иницирали су га догађаји у Подунављу, италијанске активности у региону, сарадња Мађарске са Римом и Берлином и добијање права Немачке да се наоружава.

20. фебруар 1944.

Савезници започели операцију названу "Аргумент", која је предузета са циљем да се уништи немачка ваздухопловна индустрија. У британско-америчкој операцији први пут је примењен "двоструки удар": циљеве које су ноћу нападали Британци, дању би поново напали амерички бомбардери.

21. фебруар 1945.

Председништво АВНОЈ-а упутило директивно писмо Антифашистичком већу народног ослобођења Санцака, у коме се најављује коначно решење статуса те области. У писму је истакнута потреба "хитног решења питања Санцака у нашој федералној заједници". Као основа за решење статуса Санцака узета је граница између Србије и Црне Горе из 1912. године и наложено да АВНО Санцака донесе одлуку којом се делови Санцака враћају Србији, односно Црној Гори.

21. фебруар 1974.

Савезна скупштина, после шестомесечне јавне расправе, усвојила Устав СФРЈ. У уставним актима савезна држава је дефинисана као државна заједница добровољно уједињених народа и њихових република, као и аутономних покрајина (Војводине и Косова) које су у саставу Србије. Велики степен самосталности конститутивних чинилаца федерације у суштини је значио да се суверена власт налази у републикама и покрајинама, а не у федерацији.

24. фебруар 1920.

Адолф Хитлер у Минхену објављује програм Националсоцијалистичке странке.

25. фебруар 1974.

Народна скупштина СР Србије изгласала Устав СР Србије. Међутим, статус, права и дужности аутономних покрајина регулисани су Савезним уставом, тако да Србија није била у прилици да одређује њихов положај, иако су, формално, оне биле у њеном саставу.

28. фебруар 1877.

Закључен мир између Србије и Турске на крају Првог српско-турског рата (1876–1877).

28. фебруар 1953.

Потписан *Анкарски уговор* између Турске, Грчке и Југославије, који је представљао широку основу за развој и јачање пуне сарадње између три земље на политичком, војном, културном и економском плану. Споразуму је претходила нормализација односа између Грчке и Југославије јануара 1951, те бојазан Грчке и Турске од могуће совјетске агресије. Након пријема Грчке и Турске у Северноатлантски савез, јануара 1952, две владе су увиделе и потребу јачања одбрамбених веза са Југославијом, која је тада била у сукобу са Источним блоком, а остваривала сарадњу са земљама тог савеза.

28. фебруар 1994.

Ваздухоплови Северноатлантског савеза оборили четири авиона који су прекршили зону забране летова изнад Босне и Херцеговине. Било је то прво ратно ангажовање које је НАТО икад предузео.

Припремио Миљан МИЛКИЋ

ФОТО
АЛБУМ

Отварање Војног музеја
1946. године

Припремио
Радован ПОПОВИЋ

КАРАБИН ХАЈДУК ВЕЉКА ПЕТРОВИЋА

НОЖ ЧУЧУК-СТАНЕ

ељко Петровић је од чобанчета у родном Леновцу, те хајдука у чети Станоја Главаша почетком Првог

српског устанка, у бројним бојевима стасавао до војводе – прво Бањског, а потом и Неготинског.

По природи немирног духа, често је мењао чете и старешине, све до 1807. године, када је започео своје право витешко војевање. Формално је од Совјета и Карађорђа тражио одобрење да побуни родну Црну Реку. У првом већем окршају са Турцима, у селу Подгорцу, задобио је велики ратни плен, који је поделио својим момцима, а део послао Совјету за народну касу. Тад је у кули Осман-аге, поред богатог руха и оружја, запленио и чувеног коња Кушља.

После тог ратног подвига проглашио је себе “господаром”, изједначивши се са старешинама устаничког врха. Вук С. Карацић је забележио “да од тад Вељко постаде код својих момака господар, код Совјета и Црног Ђорђа храбри војвода, а код Турака страшни непријатељ”.

После победе над Турцима на Варваринском пољу 1810. године, када је и рањен, одликован је руском медаљом за храброст. Његов побратим Вук Карацић оставио нам је најпоетичнији запис о њему: “По срцу и телесном јунаштву, био је први, не само у Србији, него се слободно може рећи и у цијелој Јевропи свога свуда ратнога времена. У вријеме Ахила и Милоша Обилића он би заиста њихов друг био, а у његово вријеме Бог зна би ли се они могли с њим успоредити”.

Колико је био добар јунак у бојевицима, толико је у предасима између њих животне радости налазио у песми и музици. Хроничари су забележили да се Баба Финка – кула где се најрадије одмарао “љуљала од весеља којим Вељко започињаше мегдане”.

У “три своја добра”, од којих се није одвајао, убрајао је коња, оружје и Чу-

чук-Стану – младу девојку која је, за разлику од прве супруге Марије (сестре Станоја Главаша), пристајала да њега и његове момке прати и

служи и у боју и у весељу.

Хајдук Вељко Петровић остао је запамћен по изјави “Главу дајем, Крајину не дајем”, али је, бранећи опседнути Неготин, у лето 1813. године, изгубио обоје. Тајно је сахрањен код неготинске цркве.

У Војном музеју се чува 11 примерака његовог оружја (кубура, више пушака, јатаган), откупљеног или путем поклоњеног. Међу њима су и Кушљове узенгије и нож Чучук-Стане, који је, судећи по угравираним иницијалима на сечиву, или дар или ратни плен. Корице ножа и његова дршка обложени су сребрним искуцаним оковима, најлепшим занатским радом тог времена. Вељков карабин-кремењач спада такође у вредан примерак те “збирке” његовог личног оружја. ■

Анђелија РАДОВИЋ

РАЗМИШЉАЊА О СТВАРИМА ОБИЧНИМ

БЕЗБОЖНИШТВО

Како Ваш Бог постоји, покажите нам га! Где је он? Где станује? Где је Његово место? Нигде! Ни један микроскоп га није открио. Ни из једног телескопа се не да видети. Није ли зато боље прекинути сличне брбљарије?"

На овако изазовно питање треба неизоставно дати одговор – одговор једноставан, јасан, научан и тачан. Довољно дуго смо оклевали.

Где се налази наш Бог?... Ако под тим "где" претпоставимо одређено место у простору, онда се Он не налази нигде. Али, ви, господо безбожници, морате, тим пре, да признате постојање реалности којима се бави и позитивна наука, али које у простору не заузимају место. То су предмети без "где", без резиденције, без места пребивања и становања; применити на њих микроскоп и телескоп, атомску енергију и хемијску формулу бесмислено је; али њима се, не мање, баве читави универзитети. Покушајте, господо, са вашим "где", да се обратите правницима (управо тако: кроз микроскоп ваља гледати купопродају, уговоре о најамнини, право на одабир); или, покушајте да добијете савет од математичара (на пример: "Где се налази место диференцијала или чисте величине у простору?); обратите се психолозима и питајте их за тачну тежину душе, намучите логичара питањем може ли се кроз телескоп видети појам. Резултат тог вашег покушаја за вас може бити само постиће, а за сваког другог – бесмислица. Дакле, прекините своје брбљање о "где"!

И спасавајте се, господо моја! Промените што пре своје неопрезно питање. А, тако? Имате боље питање: питате не проистиче ли познање Господа из одређеног искуства, и да ли је то искуство доступно свима?

Да, наравно, такво искуство постоји; и, као о сваком искуству, о њему се треба старати и развијати га. Зато је оно недоступно свима. Баш као у науци и уметности: три, четири, пет година заредом ваља слушалац високе школе да се стара о својој вештини и да је развија како би понешто правилно примио и разумео; а ви бисте сад, одмах, да судите о Богу? Ко вас је научио превратничкоме мишљењу, ко вас је научио да снагом просуђивања овладава сваки човек? Ко је тај који зна све? Ко се осећа у свакој области као код куће? Морају учити и трудити се један лимар и један чизмар, а ви бисте у тој, најдубљој и најпрефињенијој, обалсти духа хтели одмах с неба па у ребра?!

Какав је то наук? Морао бих одмах да вас уведем у предсобље; где ћу вас и напустити, јер управо тамо почињу самосталан живот и промисао; тамо треба предати самога себе, отворити широм своје срце, отворити духовно око, осетити, усвајати, освајати, градитељски стварати... Тамо је неопходно старати се о својој души и прочишћавати је.

То искуство отпочиње од љубави. Ко њоме не овлада, ко проповеда једино мржњу, тај остаје пред вратима. Међутим, љубав мора да буде истинска, душевна и искрена; овде не помаже млако лицемерје. Та љубав мора да има додира са карактером, истинским, неподељеним карактером, са усавршењем; у свему – у природи, у уметности, у односима човека са човеком, у науци, социјалном поретку. Тамо где се укрштају љубав и карактер, где љубав према савршенству постаје пламен, тамо почиње религиозно искуство, тамо се човек налази у зрачењу Господњем, тамо он сме да пређе из предсобља у унутрашње одаје спокоја. И није нам дозвољено да му откријемо оно што ће морати да проживи у њему.

Ако то не желите, господо, онда идите својим путем; али будите барем толико коректни да не судите о ономе чему нисте дорасли. Иначе ће вас опет постићи стид! ■

Иван А. ИЉИН

Из књиге "Пред буквама загонеткама Господњим", Светигора, Цетиње, 2001.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15–28. фебруар

Православни

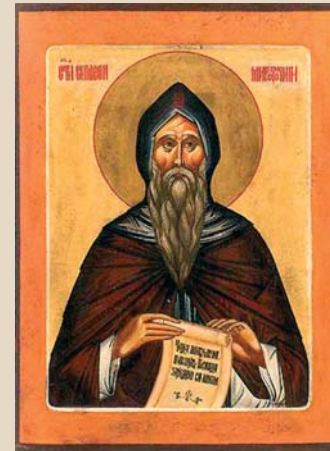
- 16. фебруар – Свети Симеон и Ана, Свети Јаков, Архиепископ Српски
- 21. фебруар – Свети Сава Други Српски
- 23. фебруар – Свети свештеномученик Харалампје
- 24. фебруар – Свети великомученик Ђорђе Кратовац
- 25. фебруар – Задушнице
- 26. фебруар – Свети Симеон Мироточиви

Римокатолички

- 28. фебруар – Покладе

СВЕТИ СИМЕОН МИРОТОЧИВИ

Стефан Немања, велики владалац српског народа, ујединитељ српских земаља, творац независне српске државе, бранитељ православља, прогонитељ јереси. Када је утврдио српску државу и веру православно,

по примеру свога сина Саве, прими монашки чин у манастиру Студеници 1195. године и добија име Симеон. У Свету Гору дошао је 1197. године, најпре у манастир Ватопед, где је дане и ноћи проводио у молитвама. Касније је саградио манастир Хиландар у коме је поживео осам месеци. Упокојио се 13. фебруара 1200 године.

ЗАДУШНИЦЕ

За умрле хришћане, сем опела у тренутку погребња или сахране, уобичајене су следеће молитве: молитва или помен у трећи дан, затим у девети дан, у четрдесети дан парастос и годишњи парастос. За парастос се припремају кувано жито, свеће и мед. Наравно, молитве се чине у дане које је Црква установила за умрле, а то су: субота као дан умрлих, Михољске задушнице (8. октобар, пред Михољдан), Митровске задушнице (субота пред Св. Димитрија, почетак месеца новембра). Задушнице у месопусну суботу (пред Велики пост), Духовске задушнице (субота пред Духове), а пре тога Побусани понедељак (понедељак Томине недеље).

**ЈЕЛЕНА ЛОЛОВИЋ,
НАЈБОЉА СКИЈАШИЦА СЦГ**

ЦЕНА УСПЕХА

Скијање је један од најтежих спортова којима се баве жене, јер захтева да се већи део године проведе на глечерима, било због припрема или такмичења. То значи да, уколико нисте Швајцаркиња, Аустријанка или Италијанка, морате бити спремни да бар двеста дана у години будете далеко од куће, породице и пријатеља. О физичким напорима да и не говоримо. То је цена коју плаћа наша једина представница у алпском скијању на предстојећим Олимпијским играма, којој су се напори, мерено успесима, ипак, исплатили.

рединог јануара представници Олимпијског комитета Србије и Црне Горе и компаније "Фитекс" потписали су спонзорски уговор, на основу кога репрезентативци Србије и Црне Горе на Зимским олимпијским играма у Торину носе опрему марке "Robe di Kappa". Нашу земљу на тој спортској манифестацији представљаће: два представника у нордијском трчању – Бранка Кузељевић и Александар Миленковић, један у уметничком клизању – Трифун Живановић, у алпском скијању Желимир Вуковић и Марија Трмчић и наша саговорница Јелена Лоловић, од које се највише очекује на Зимској олимпијади.

Иако је у Београду била само накратко, Јелена је нашла времена да, између потписивања два уговора, дође у нашу редакцију. Ту прилику искористили смо да сазнамо како теку припреме за Олимпијаду и још понешто о њој. Иначе, Јелена је за Олимпијаду изборила норму А у свих пет алпских дисциплина: слалому, велеслалому, комбинацији, спусту и супервелеслалому, при чему највише очекује од супервелеслалома.

Јелена је са Пала, где јој данас живе мајка и брат. Тамо је завршила основну и средњу школу и уписала енглески језик на истуреном одељењу београдског Филолошког факултета.

– Код нас на Палама је уобичајено да се на скије стане у раном детињству и да се викенди породично проводе на Јахорини. Тако сам и ја почела да скијам када сам имала пет година, а већ са девет почела сам да се такмичим. За то је заслужан мој старији брат Бранислав, некада јуниорски репрезентативац Југославије у скијању, који је касније престао да се такмичи и посветио се завршавању Војне академије у Београду. Данас је официр Војске Републике Српске, односно Босне и Херцеговине – присећа се Јелена својих почетака.

Први клуб у коме је тренирала био је "Романија", да би после избијања рата у Босни са Пала прешла у Београд, где је постала, и остала, члан "Чукарничког". Прво велико такмичење на коме је учествовала било је 1999. године, када је скијала у Европском купу. Убрзо је постала првак Балкана и вишеструки првак државе у слалому и велеслалому, а највећи успех у историји нашег скијања постигла је на зимској Универзијади у Инсбруку почетком 2005. годи-

не. Тада је освојила златну медаљу у спусту и две сребрне, у велеслалому и супервелеслалому. Тек су ти резултати пробудили нашу јавност и скренули пажњу на талентовану скијашицу, иако је Јелена још 2003. године на Универзијади у италијанском Тревизу освојила бронзану медаљу у велеслалому, а учествовала је и 2002. године на Олимпијским играма у Солт Лејк Ситију, када је заузела четрдесето место у велеслалому. Другим речима, у нашој земљи је веома тешко професионално се бавити скијањем, нарочито када се има у виду да је то веома скуп спорт, у коме је за постизање значајнијих резултата неопходно већи део године провести на снегу.

– За професионално бављење скијањем у Србији не постоје услови. Можда су они довољни за млађе категорије, али за нешто више потребно је припреме спровести углавном у Швајцарској и Аустрији. Наравно, то је веома скупо, а новац је данас тешко

набавити, посебно за индивидуалне, па још и зимске спортове. Ја сам у почетку тренирала са Репрезентацијом. Како су у то време резултати изостајали, одлучила сам да наставим са тренинзима у кампу Светске универзитетске организације (FIS). Тада сам почела и да освајам бодове и убрзо стигла међу првих петсто на светској

ЕКСКЛУЗИВНО ЗА ОДБРАНУ ИЗ ИТАЛИЈЕ

Непосредно пред почетак званичне церемоније отварања Зимских олимпијских игара Јелена Лоловић, која ће на стадиону Комунале у Торину носити заставу наше земље, ексклузивно за "Одбрану" каже:

"Јуче сам стигла у олимпијско село у Сестријере. Пре тога била сам пар дана на мору пошто ми је, после напорне турнеје по Швајцарској, Француској и Немачкој, био неопходан одмор. Први званични тренинг спушта имаћу 12. фебруара да би 15. стартовала у Сан Сизариу. Тамо ћу се такмичити и 17. фебруара у комбинацији и 19. у супервелеслалому док ћу 22. стартовати у слалому у Сестријереу, а 24. ћу наступити у велеслалому.

Мислим да сам у доста доброј форми, али не очекујем медаље. Надам се само да ћу скијати најбоље што знам и да ћу на крају бити задовољна."

ранг-листи. Сам редни број не звучи импресивно, али ако се зна да листа броји више од три хиљаде такмичара, онда се тај пласман могао сматрати успехом.

Иако је Јелена и сама свесна да професионално бављење спортом доноси неочекиване падове онда када ти се чини да идеш на сигурно, и добитке када их најмање очекујеш, понекад емоције прораде. У једном таквом тренутку Јелена је изјавила да ће, уколико не постигне значајнији резултат у Торину, престати да се активно бави скијањем. Питамо је да ли је заиста тако мислила.

– Током читаве године ја сам на путу, на тренинзима или такмичењима, тако да слободног времена готово и немам. Оно мало времена између припремног и такмичарског периода користим за учење, па је нормално да у појединим тренуцима помислим да, ако се толики труд не буде видео у резултатима, онда чему све то.

На срећу, то су само тренутне мисли. А да Јелена, ипак, проналази довољно времена за себе и своје образовање потврђује чињеница да говори два језика и да јој је до завршетка студија остало још само пола испита. Уз то, она обожава спорт, посебно тенис, фудбал и одбојку (положила је и испит за одбојкашког судију). Када је реч о скијашкој дисциплини коју највише воли, каже да је то велеслалом: "Тада осетим зашто волим скијање, мада сам послед-

њих година открила брзе дисциплине у којима такође уживам".

Шеф Јелениног стручног штаба је Душко Шипетић, а тренер Милан Божић, који се тренутно налази на цивилном одслужењу војног рока и, како од њега сазнајемо, који би требало да Војску Србије и Црне Горе представља на Светском војном првенству у скијању у Швајцарској крајем марта.

На разанку пожелели смо Јелени што бољи пласман као и оно што је сама себи пожелела: да остане неповређена и да добро скија јер – резултати ће онда и сами доћи. ■

Сања САВИЋ

ПОВОДОМ ОСЛОБАЂАЊА ОД ВОЈНЕ ОБАВЕЗЕ МАТЕЈЕ КЕЖМАНА

ИСПОШТОВАНА ПРОЦЕДУРА

Поводом написа у медијима о ослобађању од војне обавезе фудбалског репрезентативца Матеје Кежмана, Министарство одбране саопштило је да министар одбране нема законско право да било кога ослободи од обавезе служења војног рока и да то није учинио ни у случају Кежмана.

Законом о Војсци прецизно је одређена процедура и прописани критеријуми за регулисање војне обавезе, и да у складу с тим, Кежман, као и било који други војни обвезник у иностранству, може да затражи одлагање служења војног рока преко дипломатско-конзуларног представништва Србије и Црне Горе у земљи у којој тренутно борави.

Наиме, према *Закону о Војсци*, свим војним обвезницима Србије и Црне Горе који привремено бораве у иностранству, омогућено је да, уз одговарајућу документацију, sukcesивно одлажу служење војног рока до истека календарске године у којој навршавају 35 година живота.

У саопштењу се истиче да је Министарство одбране СЦГ само у прошлој години омогућило одлагање војне обавезе четрдесет двојици регрута – истакнутих спортиста, научних истраживача и уметника. Не постоји ниједан разлог да међу њима не буде и Матеја Кежман. ■

ОДРЖАН 39. "БЕЛИ КРОС"

НАЈБОЉИ СЕНИОРИ ОДБРАНИЛИ ТИТУЛЕ

Традиционална београдска спортска манифестација "Бели крос" одржана је 39. пут последње недеље јануара у Кошутњаку. Организатори манифестације били су, као и сваке године, Атлетски клуб "21. мај" из Београда и Скупштина општине Раковица, уз подршку бројних спонзора.

У конкуренцији сениора победио је Молдавац Јарослав Мушински, док је најбоља сениорка била Азра Еминовић из Новог Пазара. Обоје су, у ствари, одбранили титуле, пошто су тријумфовали и на прошлогодишњем "Белом кросу".

У "Трци војника и полицајаца" на 1.000 метара, која је била прва на такмичарском програму, победио је представник Министарства унутрашњих послова Небојша Миленковић из Кикинде. Други је на циљ стигао поручник, пилот војног хеликоптера Дејан Поповић, док је треће место заузео студент Војне академије Никола Симоновић.

Од 27 чланова екипе ВСЦГ, њих 25 се такмичило. Вођа екипе био је поручник Срђан Главоњић, а технички руководилац професор Зоран Стојановић.

Најбоље пласирани представник Војске за "Одбрану" рекао је да му је прво место измакло због умора, зато што је два дана пре наступа на "Белом кросу" учествовао у трци у Ваљево, где је победио у конкуренцији ВСЦГ и МУП-а, док је студент прве године Војне академије Никола Симоновић истакао да је задовољан својим резултатом, јер је стаза била клизава и тешка, пошто је лед почео да се топи. ■

Н. С. МИЛЕНКОВИЋ

У ВАЉЕВУ ОДРЖАНА ТРАДИЦИОНАЛНА СПОРТСКА МАНИФЕСТАЦИЈА

СВЕТСАВСКА АТЛЕТСКА ТРКА

На сам дан Светог Саве у Ваљево је осми пут заредом одржана Светосавска атлетска трка под покровитељством Министарства вера Републике Србије, а у организацији Скупштине општине Ваљево, Атлетског клуба "Металац" из Ваљева и Ваљевске моторизоване бригаде. Почетак трке означио је председник Општине Ваљево Јован Томић, овога пута у улози председника Организационог одбора трке.

Такмичење се одвијало на улицама Ваљева, а у њему је учествовало више од петсто такмичара, чланова атлетских клубова из више градова Србије и Црне Горе, Републике Српске, Бугарске и Мађарске, те припадници Војске СЦГ и МУП-а Републике Србије.

У зависности од узраста, такмичари су, у одвојеној конкуренцији, одмерили своје снаге на стазама дужине 200, 800, 2.000, 3.000 и 5.000 метара, као и ветерани старости преко 40 година и рекреативци који су се такмичили на стази дужине 2.000 метара.

У трци сениора на 5.000 метара победио је Мирко Петровић из АК "Ужице" из Ужица, а најуспешнија сениорка била је Ваљевка Ана Суботић из АК "Јавор" из Ивањице.

Међу припадницима Војске СЦГ најбољи је био поручник пилот Дејан Поповић са Аеродрома "Лађевци" док је, на истој стази од 2.000 метара, у конкуренцији припадника МУП-а победио Небојша Миленковић из састава Противпожарне полиције СУП-а Кикинда.

Промотер Светосавске трке била је наша легендарна атлетичарка Снежана Пајић, а главни судија атлетски ас Франђо Михалић. ■

Д. СТАНОЈЕВИЋ

ПРИПУЧНИК ЗА ВОЈНЕ И ПОЛИЦИЈСКЕ СНАЈПЕРИСТЕ

Н.П. ЈАСЕН

СНАЈПЕР

22 ПОГЛАВЉА • 210 СТРАНА
19 ЦРТЕЖА • 58 ФОТОГРАФИЈА

САДРЖАЈ

- ОПШТА ПРАВИЛА БЕЗБЕДНОГ КОРИШЋЕЊА СНАЈПЕРСКЕ ПУШКЕ
- ОДРЖАВАЊЕ СНАЈПЕРСКЕ ПУШКЕ
- ОПТИЧКИ НИШАН
- УНУТРАШЊА БАЛИСТИКА
- СПОЉНА БАЛИСТИКА
- СНАЈПЕРСКА МУНИЦИЈА
- УПУЦАВАЊЕ СНАЈПЕРСКОГ СИСТЕМА
- ЕЛЕМЕНТИ ПРЕЦИЗНОГ СНАЈПЕРСКОГ ГАЂАЊА
- СНАЈПЕРСКИ СТАВОВИ ЗА ГАЂАЊЕ
- ОДРЕЂИВАЊЕ ДАЉИНЕ ДО МЕТЕ
- КОРЕКЦИЈА НИШАЊЕЊА ЗА ДАЉИНУ
- УТИЦАЈ ВЕТРА НА ТАЧНОСТ ПОГОТКА
- УТИЦАЈ ПРОМЕНЕ АТМОСФЕРСКОГ ПРИТИСКА
- НА ТАЧНОСТ ПОГОТКА И КОРЕКЦИЈА НИШАЊЕЊА
- УТИЦАЈ ПРОМЕНЕ ТЕМПЕРАТУРЕ ВАЗДУХА
- НА ТАЧНОСТ ПОГОТКА И КОРЕКЦИЈА НИШАЊЕЊА
- УТИЦАЈ ПРОМЕНЕ МЕСНОГ УГЛА
- НА ТАЧНОСТ ПОГОТКА И КОРЕКЦИЈА НИШАЊЕЊА
- МИРАЖ
- ГАЂАЊЕ ПОКРЕТНЕ МЕТЕ
- ГАЂАЊЕ ТРЕНУТНИХ МЕТА
- ГАЂАЊЕ КРОЗ ПРЕПРЕКЕ
- ГАЂАЊЕ НОЋУ
- СНАЈПЕРСКИ ТРЕНИНГ

1550 ДИНАРА + ПТТ

назовите : **064** ☎ **11-777-45**

ПОДСЕЋАЊА НА ПОБУНУ
МОРНАРА У БОКИБАКЉА
ПРАВДЕ

Делегација Морнарице Војске Србије и Црне Горе, са капетаном фрегате Милисавом Вуковићем на челу, референтом у Одсјеку за морал, присуствовала је свечаности обиљежавања побуне морнара у Боки, једном у низу значајних датума и догађаја из историје поморства у Боки Которској

Уз бродске сирене и морнарски поздрав, у Ђеновићима је у море спуштен вијенац, знак одавања поште страдалим морнарима који су 1. фебруара 1918, на топовски знак са адмиралског брода "St. George" на коме је избила побуна, отказали послушност официрском кадру и убрзо истакли своје захтјеве, који су, на првом мјесту, имали социјални и слободарски карактер.

Разлоге побуне морнара неки аутори виде у глобалним догађајима, други у почетку урушавања Аустроугарске монархије, неки у интересима великих сила. Међутим, сви се слажу да је материјално

-социјални положај морнара на ратним бродовима био непримјерен и понижавајући. Чињеница пред којом су аустроугарски војни функционери често затварали очи јесу да је устанак у Боки Которској био карика у ланцу револуционарног вала који је од прољећа 1917. године снажније потресао монархију и да се овдје није могла примјенити тактика "свођења масовне акције на голе економске захтјеве", нити се покрет могао приказати као "штрајк". Радило се о револуционарном покрету у тако осјетљивом домену као што су војне снаге.

У побуни је учествовало преко 4.500 морнара и подофицира са 40 ратних бродова стационираних у заливима Боке Которске. Уз неке опште моменте који су одређивали свеукупну друштвено-политичку ситуацију 1918. године, треба узети у обзир чињеницу да је, због низа околности, револуционарни покрет у Боки Которској био организационо врло слабо припремљен, те да је вођство покрета, због мањкања искуства у револуционарним акцијама, починило низ фаталних тактичких и стратегијских грешака.

Побуна није у потпуности успјела, али је запамћена као запаљена бакља борбе за правду, слободу против потлачености Аустроугарској монархији. Истовремено је то био позив на уједињење Јужних Словена. Порука побуне морнара у Боки послата је и забиљежена као догађај на првим страницама свих гласила Европе и шире.

Поступак пријеког суда и извршење смртних казни, које је наредио генерал Гусец, заповједник ратне луке у Боки, спроведен је над 40 вођа устанка и бококотарских морнара. ■

Зорица ЦВЕТКОВИЋ

Баошић

ТУЧА СА ТРАГИЧНИМ
ИСХОДОМ

Старији водник прве класе Спасо (Вукадина) Раонић и цивил Милош Кривокапић смртно су страдали у међусобном сукобу, 2. фебруара око 16.45 часова у насељу Баошић.

До трагичног догађаја дошло је на градилишту породичне куће Раонића када су, након вербалног сукоба водника Раонића и Милоша Кривокапића и његових синова Бориса и Боже, Кривокапићи кренули да се са њим физички обрачунају. Према првим сазнањима, Раонић је из пиштоља у личном власништву испалио један метак у ваздух, а потом једним хицем усмртио Милоша Кривокапића.

У физичком обрачуна који је уследио, испален је и хитац којим је рањен Борис Кривокапић, а Раонић је највероватније задобио ударце металном шипком и пао низ степенице. Обојица су превезени у Војну болницу Мељине, али Раонић је већ на путу до болнице подлегао повредама, док је Борис Кривокапић оперисан, али је његово стање критично.

Божу Кривокапића су органи Центра безбедности Херцег Нови лишили слободе. ■

Подгорица

ИНЦИДЕНТ ЗБОГ
ОБИЈЕНЕ КАСЕТЕ

Војника Едина (Кемала) Пајевића из 172. ваздухопловне базе на Аеродрому "Голубовци" код Подгорице, 7. фебруара у раним јутарњим сатима у спаваоници физички је малтретирала ("ћебовала") група војника из исте јединице. На прегледу у Војномедицинском центру Подгорица, где је одмах упућен, нису утврђени знаци унутрашњих или спољашњих повреда.

Према досадашњим сазнањима, војник Пајевић је почетком јануара ове године повредио колено због чега је био на кућном и болничком лечењу до 3. фебруара, а по повратку у јединицу утврдио је да му је обијена касета и да нема његове опреме. Тим поводом командир јединице је извршио детаљну смотру, што је изазвало револт осам присутних војника који су касније учествовали у инциденту. Чињеница да су међу њима била три Црногорца, два Бошњака, два Србина и један Хрват, указује да мотив за тај немιο догађај није заснован на националној основи.

Војницима који су учествовали у инциденту изречене су дисциплинске мере, а командант ВС и ПВО разговарао је са оцем војника Пајевића. Един Пајевић (1984, Пљевља) је на одслужењу војног рока од 1. децембра 2005. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
УПРАВА ЗА ОДНОСЕ
СА ЈАВНОШЋУ**

Расписује
КОНКУРС

**за попуњу упражњеног формацијског места
портпарол Министарства одбране
Србије и Црне Горе**

Могу да конкуришу кандидати који испуњавају следеће услове:

Општи услови:

- професионални официри чина мајор-потпуковник,
- да су постављени на ФЧ потпуковника или виши чин,
- да су завршили школу за командно-штабно усавршавање, магистеријум или специјализацију

Посебни услови:

- да је до сада оцењиван најмање врло добрим службеним оценама и да има последњу службену оцену "одличан",
- да познаје енглески језик на нивоу другог степена,
- да познаје рад на рачунару (Word, Exel, Power Point, Internet),
- да поседује организаторске способности, склоности за тимски рад и комуникативност,
- да има искуства у сарадњи са писаним и електронским медијима.

Начин конкурисања

Кандидати подносе пријаве Управи за односе са јавношћу Министарства одбране Србије и Црне Горе, Бирчанинова број 5, 11000 Београд

Уз пријаву прилажу:

попуњен Упитник за рад у МО СЦГ и потписану сагласност ("СВЛ", бр. 22/2004),
оверене фотокопије диплома о завршеним школама и последипломским усавршавањима,
оверену фотокопију последње службене оцене.

Конкурс је отворен петнаест дана од дана објављивања.

Са кандидатима који испуњавају услове конкурса биће извршена провера способности за рад на формацијском месту портпарола.

Остала обавештења у вези са конкурсом могу се добити у Управи за односе са јавношћу Министарства одбране СЦГ на тел: 011/3203-015 или војни 31-015. ■

ВОЈНА АКАДЕМИЈА

ИСПРАВКА КОНКУРСА

За избор и реизбор за наставнике и сараднике, објављеног у магазину ОДБРАНА, број 9, од 1. фебруара 2006.

А) ЗА НАСТАВНИКЕ

1. на редном броју 17, 18, 21, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 39, 40, 49, избор,
уместо виши предавач – редовни професор треба да стоји ванредни професор – редовни професор;
2. на редном броју 22, 50, избор
уместо доцент – виши предавач треба да стоји доцент – ванредни професор;
3. на редном броју 38 за предмет *тактика*, реизбор, уместо доцент – виши предавач треба да стоји доцент – ванредни професор;
4. на редном броју 2 треба додати предмет *техничка механика*;
5. на редном броју 2, 3, 8 уместо реизбор треба да стоји избор;
6. на редном броју 7 уместо избор у звање предавач, ФЧ к1-мајор, ПГ-14, 32167, треба да стоји избор у звање виши предавач, ФЧ ппук-пук, ПГ-10, 31398.

Б) ЗА САРАДНИКЕ

Додати тачку 2. тако да гласи:
2. за предмет *социологија*, избор
један у звање асистента (услови: ПВ, ФЧ мајор – ппук, ВЕС 31078, магистар социологије – филозофије)

Ц) ЗА СПОЉНЕ САРАДНИКЕ – НАСТАВНИКЕ

1. на редном броју 2 брисати ПВ и кбб;
2. на редном броју 7. додати: за предмет *организација рада*, једног у звање редовни професор, ПВ, ФЧ ппук-пук, ПГ-10, ВЕС-31079.

Д) ЗА СПОЉНЕ САРАДНИКЕ – САРАДНИЦИ

1. у целини брисати тачку 3 и 5.

ЗБОГ ИСПРАВКЕ, КОНКУРС ЈЕ ОТВОРЕН ДО 15. МАРТА 2006.

**ОБАВЕШТЕЊЕ
ПРЕТПЛАТНИЦИМА
"ОДБРАНЕ"**

Претплатнике на магазин *Одбрана*, припаднике Министарства одбране и Војске Србије и Црне Горе, подсећамо да су приликом премештаја у другу јединицу – установу обавезни да о промени адресе лично обавесте нашу службу претплате, како би им *Одбрана* и убудуће ажурно стизала сваког 1. и 15. у месецу на адресу радног места.

Пензионисаним припадницима Министарства одбране и ВСЦГ претплата преко Војног рачуноводственог центра престаје практично са даном престанка војне службе. Њима пружамо могућност да претплату на *Одбрану* наставе преко Поштанске штедионице. Уколико то желе, *Одбрану* убудуће могу примати на адресу стана, уз попуст од 10 одсто, тако да примерак магазина за њих кошта 90 динара. Потребно је само да се јаве служби претплате и дају потребне податке на обрасцу који ће им бити достављен на кућну адресу.

За све информације обратите се служби претплате НИЦ "Војска", телефон 011/3201-995 (војни 23-995) или електронском поштом, на адресу: odbrana@beotel.yu ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ**

р а с п и с у ј е

К О Н К У Р С

за пријем кандидата у Војну гимназију

У школској 2006/2007. години примаће се кандидати за ученике првог разреда Војне гимназије (Смер општи и ваздухопловни)

УСЛОВИ КОНКУРСА

Могу да конкуришу кандидати који испуњавају следеће услове:

ОПШТИ УСЛОВИ

- да су рођени 1990. године или касније
- да су мушког пола;
- да су држављани СЦГ;
- да су здравствено способни за школовање (утврђује надлежна војнолекарска комисија);
- да се против њих не води кривични поступак нити поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ

- да су V, VI и VII разред и прво полугодиште VIII разреда, односно VIII разред основне школе, завршили са најмање врло добрим општим успехом и да су у тим разредама из математике имали најмање оцену 4 (врло добар);
- да у свим разредама школовања из владања имају најмање оцену 4 (врло добар).

Кандидати здравствено способни за ученике Војне гимназије подлежу провери општих способности, знања из математике и моторичких способности.

ШКОЛОВАЊЕ, ПРАВА И ОБАВЕЗЕ УЧЕНИКА

Школовање у Војној гимназији почиње 1. септембра.

У Војној гимназији школовање траје четири године. Ученици се школују по јединственом плану и програму ради наставка школовања у Војној академији. Ваздухопловни смер формира се у четвртном разреду, зависно од потреба Министарства одбране. Ученици ваздухопловног смера у IV разреду реализују падобранску обуку, обуку преживљавања у природи, летење на моторним авионима са дуплим командама и самостално летење. Обавезни су да школовање наставе у Војној академији.

Време проведено на школовању у Војној гимназији не рачуна се у служење војног рока.

За време школовања ученици станују у интернату, а трошкове школовања сноси Министарство одбране Србије и Црне Горе. Међусобне обавезе лица примљених на школовање и Министарства одбране Војске СЦГ регулишу се уговором.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Кандидати подносе пријаву команди војног одсека (одељка) на територији сталног места боравка, на обрасцу који се добија код тог органа.

Уз пријаву прилажу:

- оверену фотокопију уверења о држављанству;
- оверену фотокопију извода из матичне књиге рођених;
- потврду да се против њих не води кривични поступак нити поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела;
- оверене фотокопије сведочанстава V, VI и VII разреда и оверен препис оцена са првог полугодишта VIII разреда (ученици VIII разреда), односно оверену фотокопију сведочанства VIII разреда основне школе (ученици који су завршили основну школу).

Приликом доласка на проверу општих способности у Војну гимназију, кандидати морају имати оверену ђачку књижицу са фотографијом.

Конкурс је отворен до 15. марта 2006. године. О резултатима Конкурса кандидати се могу информисати у командама војних одсека (одељака) где су конкурисали, почевши од 20. маја 2006. године.

Кандидатима који нису изабрани за ученике Војне гимназије документи неће бити враћени.

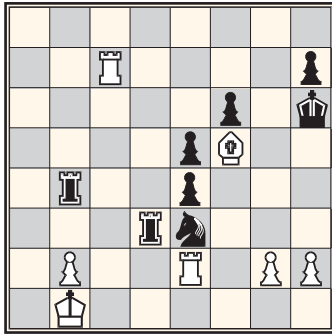
Остала обавештења у вези са конкурсом могу се добити у командама војних одсека или Војној гимназији, улица Петра Чајковског број 2, Београд (тел. 011/3005-165 и 011/2350-112);

www.vj.yu/gimnazija. ■

КОМБИНАЦИЈА

Зајчик – Чехов
СССР, 1978.

Бели: Кб1, Тц7, Те2, Лф5, б2, г2, х2
Црни: Кх6, Тб4, Тд3, Се3, е4, е5,
ф6, х7
1.Те3! Те3 2.х4!
Прети неодбрањиво Тх7 мат.
1:0

РЕКЛИ СУ...

Љубав коју у себи носи шах,
може матирати свакога човека
и решити многе животне про-
блеме. Дикенс

ПРВА
НИЈЕ САЧУВАНА

Прва шаховска књига на тлу Европе, објављена у Валенсији 1495. под насловом "Сто шаховских позиција, које сам средιο и сачинио ја, Францеш Висент" – није сачувана. Две године касније у Саламанки Луисена је објавио књигу "Кратка упутства и врло потребан увод за учење шаха, уз 150 састављених завршница" посвећену "Узвишеном принцу Шпаније Дон Хуану Трећем", од које је сачувано пет примерака – два у Мадриду и по један у Лондону, Бриселу и Рио де Жанеиру.

У Арабији у 9. веку објављена је прва шаховска књига у свету.

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

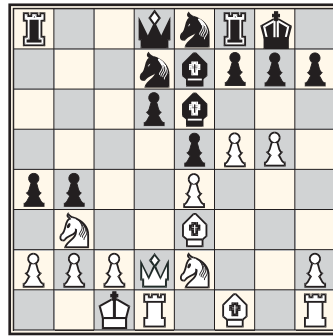
НАЈЈАЧИ
НА БАЛКАНУ

Топалов – Ваљехо Понс
Линарес, 2005.

1.е4 ц5 2.Сф3 д6 3.д4 цд4
4.Сд4 Сф6 5.Сц3 а6 6.Ле3 е5
7.Сб3 Ле7 8.ф3 Ле6 9.Дд2 0-0
10.0-0-0 Сбд7 11.г4 б5 12.г5 б4
13.Се2 Се8 14.ф4 а5

Бугарин Веселин Топалов (2757) је тренутно најјачи играч на Балкану и један од најбољих на свету. На овом познатом турниру, Сицилијанком се брани шпанска нада Ф. Ваљехо Понс, који је такође супервелемајстор. Лако се може закључити да су додвек вукли напамет, а на овом месту је виђено и 14...еф4 са реми-расплетом. Извршене су хетерогене рокаде и обојица ће журишати не обзирајући се на жртве.

15.ф5 а4

Бели: Кц1, Дд2, Тд1, Тх1, Ле3, Лф1, Сб3, Се2, а2, б2, ц2, е4, ф5, г5, х2
Црни: Кг8, Дд8, Та8, Тф8, Ле6, Ле7, Сд7, Се8, а4, б4, д6, е5, ф7, г7, х7

16.ф6
Све ово је већ много пута виђено.

16...аб3 17.еф7 Тф7 18.Кб1! бц2 19.Кц2 Сб6

Није ишло 19...Та2? 20.Сц1 Та8 21.Лц4 Тц8 22.Дд5 са добитком.

20.Сц1 д5
Иоле образованији шахисти знају да је д-пешак у овој варијанти слаб, па га се треба решити. Али, Бугарин је предузео потребне мере...

21.ед5 Сд6 22.Кб1 Тф3
Због чега овде није играно (ни анализирано!) 22...С(било који)ц4, није сасвим јасно.

23.х4 Са4 24.Де2 Тг3 25.Лф2 Тц3 26.Де5 Сб2

Касно је за ову жртву, бели је побрз!

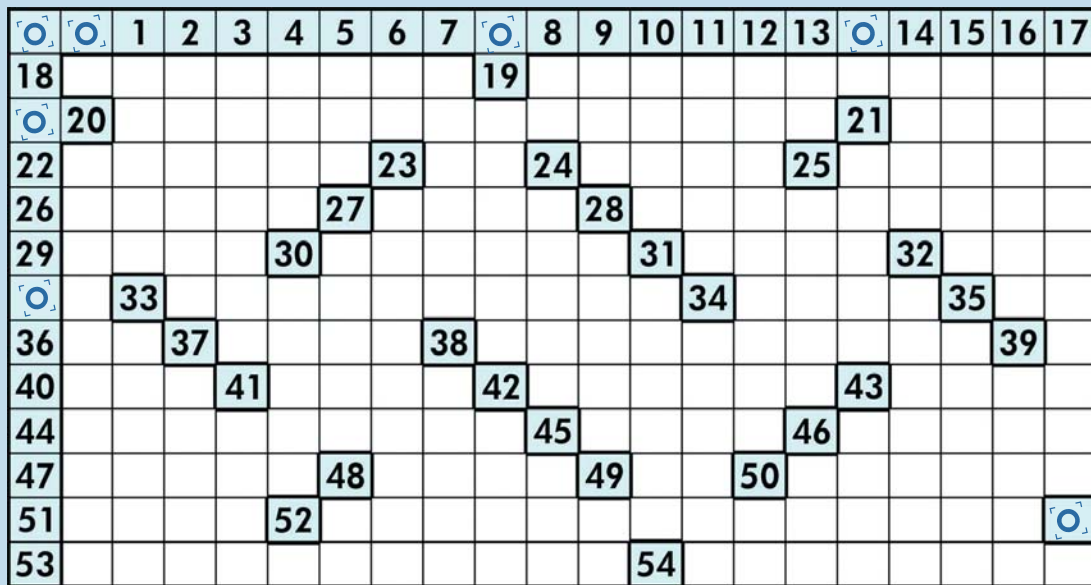
27.Лд4 Лф8 28.Кб2 Тф3 29.Лд3 Кх8 30.Де2 Тф4 31.Дх5 Сф5 32.г6

На 32...х6 33.Лф5 Тф5 34.Дх6 са матом.

1:0

Припремио
Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ
мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА-ВОДОРАВНО: кедер, Лопез, Марокана, оксиринист, тиб, молер, датација, крос, Јомазо, ено, ега, грам, сада, АН, котари, Орид, упретак, смети, Ума Турман, Акол, Иско, преферанс, Стона, кампигар, рило, Клиник, ОИ, Иман, Дине, тра, Иго, крезов, јаја, пролетос, Натал, Перу, екологист, отомотор, мржа, Монги.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

18. Холивудски глумца ("Кинеска кутија"), 19. Омладински дом, 20. Наш популарни рокер, 21. Река у Монголији, 22. Неко, гдеко, 23. Нота солмизације (иза сол), 24. Вођа "Црне руке", Драгутин Димитријевић, 25. Мушко име, Славко, Славче, 26. Мушко име, Сретен одмила, 27. Игра вијања, 28. Болесник од астеније, 29. Међународни савез за ваздушни саобраћај, 30. Која има бркове, 31. Притока Дунава, 32. Физичка јединица за рад, 33. Збирка одабраних књижевних родова једног или више аутора, 34. Један словенски народ, 35. Први и други самогласник, 36. Узвик при скоку, опа, 37. Златни кругови око главе светаца, нимбуси, 38. На начин који узнемирује, 40. Река у Мароку, 41. Степен чистоће златног или сребрног новца, 42. Учесници, 43. Естонци 44. Распусан човек, 45. Сиви, пепељаста, 46. Мужјак свиње, вепар, 47. Град у Египту на Нилу (брана!), 48. Осоран, набусит, 49. Радио-инструкција (скр.), 50. Ђаво, сотона, 51. Мушко име, Мароје, 52. Тркачи на 800 метара, 53. Особина адекватног, погодност, 54. Руско женско име, Антонинова имењакиња.

УСПРАВНО:

1. Оморина, запара, 2. Новчана јединица, валута, 3. Највећо чешки композитор, Бедржих, 4. Место код Зрењанина (рибњак!), 5. Име глумца и певача Сајера, 6. Она (фр.), 7. У којој мери, 8. Потврдна реч, 9. Врста народне чипке, 10. Географска карта, 11. Име француског сликара Реноара, 12. Присталице мистицизма, 13. Упишите: лћ, 14. Име глумице и певачице Партон, 15. На други начин, другачије, 16. Град у Италији, 17. Научна дисциплина која се бави енергијом и енергентима, 19. Надимка рокера под 20. водоравно, 20. Психолошка драма, 21. Бродска опрема, једрилице, 23. Стрмовитост, непроходност, 24. Хунски владар, "Бич божић", 25. Јеврејска аскетска религиозна секта, 27. Мушко име, 28. Фудбалски клуб из Амстердама, 30. Друга реч за дуван, 31. Име италијанског диригента и композитора Тосканинија, 32. Спор, непокретан, 33. Прасиви (збирно), 34. Омеров драга из епске поезије, 35. Ученици осмог разреда, осмаци, 37. Простирке од розгоине, 38. Место у Боки Которској, 39. Средство за штављење коже, 41. Грчки спортски клуб, 42. Језеро у Италији, 43. Боја у картама, 45. Рукометни савез Србије (скр.), 46. Слободна територија Трста (скр.), 48. Четврти и први самогласник, 49. Иницијали рок-певачице Тарнер, 50. Име глумице Арчер.

ВАЛДАНОС ВАС ЧЕКА

Војна туристичка агенција – Београд почиње продају туристичких аранжмана за војно одмаралиште “ВАЛДАНОС” код Улциња, по следећим ценама и условима:

ЦЕНЕ ПАНСИОНА/ ПОЛУПАНСИОНА ИЗРАЖЕНЕ СУ У ЕВРИМА:

Врста објекта	Тип собе	Врста услуге	ПЕРИОД ПРИМЕНЕ					
			20.04-20.06.2006. 08.09-28.09.2006.		20.06-10.07.2006. 19.08-08.09.2006.		10.07.2006- 19.08.2006.	
			МО и ВСЦГ	Цивилна Лица	МО и ВСЦГ	Цивилна Лица	МО и ВСЦГ	Цивилна лица
Зидани бунгалови	1/3	ПА	16,50	20,00	17,25	21,00	18,25	22,00
		ПП	13,50	17,00	14,25	18,00	15,25	19,00
	1/4	ПА	15,00	18,50	15,75	19,50	16,75	20,50
		ПП	12,00	15,50	12,75	16,50	13,75	17,50
Монтажно кућице	1/2	ПА	12,75	15,50	13,50	16,50	14,50	17,50
		ПП	9,75	12,50	10,50	13,50	11,50	14,50
	1/3	ПА	12,00	14,50	12,75	15,50	13,75	16,50
		ПП	9,00	11,50	9,75	12,50	10,75	13,50
Ауто- приколице	1/2	ПА	9,75	10,50	10,75	12,00	11,50	13,00
		ПП	6,75	7,50	7,75	9,00	8,50	10,00
	1/3	ПА	9,00	10,00	9,75	10,50	10,75	12,00
		ПП	6,00	7,00	6,75	7,50	7,75	9,00

ПЛАЋАЊЕ:

ПРВА РАТА – аконтација у износу од 20% вредности аранжмана, ПРЕОСТАЛИ ДЕО дели се на више једнаких месечних рата, с тим да последња рата доспева најкасније до 15.12. 2006. године. Плаћање у више месечних рата врши се чековима грађана.

За једнократну уплату целокупног аранжмана до 20. 06. 2006. године одобрава се попуст од 5%.

ПОПУСТИ ЗА ДЕЦУ:

Деца до три године, уколико не користе посебан лежај и храну, не плаћају услуге боравка, осим осигурања. Деца од три до десет година имају следећи попуст:

30% ако користе храну и посебан лежај,

50% ако користе или лежај или храну и

70% ако користе заједнички лежај са родитељима и не користе храну.

Деца од три до десет година могу користити само један попуст.

ВОЈНА ТУРИСТИЧКА АГЕНЦИЈА – БЕОГРАД
Тел. 011/ 636-535, 32-01-887, 32-03-342
Факс 011/ 36-16-155

VOJNA TURISTIČKA AGENCIJA
Beograd, Resavska 34 A

Šalterska služba: tel. 011/636-535
tel. 011/3201-887; 3203-342
fax 011 / 3616-155

PRIJAVA ZA ARANŽMAN

NAZIV ODMARALIŠTA							
MESTO							
HOTEL / OBJEKAT							
➤ TERMIN		od	do	ili od		do	
➤ TIP SOBE							
Prezime i ime		Ostala imena za prijavu		God. rođenja		Srodstvo	
Adresa							
Broj telefona				u stanu:		na poslu :	
Usluga		Prevoz		Ski		pass	
Pansion	Polupans.	DA	Br. osoba:	DA	odrasli	deca:	
		NE		NE			
Напомена:				Деца до 7 година имају попуст на цену и то :			
➤ A) 30 %		користе посебан лежај и храну / уписати број деце :					
➤ B) 50 %		користе лежај или храну / уписати број деце :					
➤ C) 70 %		користе заједнички лежај и немају храну/ уписати број деце :					
Дете до 2 године		ако не користи посебан леж. и храну не плаћа услуге боравка изuzeв осигурања					
Status korisnika aranž. (zaokružiti)		1) Profes.VL ; 2) CL u V. 3) Penz.V. 4) Porodični penz. 5) Ostala lica sa stat.prip.V. 6) Civilna lica 7) Stranci					
Potvrđujem potpisom da sam upoznat sa svim ulovima putovanja-boravka (sa poledjine prijave aranžmana) sa kojim sam saglasan i da isti prihvatam u svoje ime i ime putnika iz ove prijave. NAVEDENI podaci su tačni i agencija ne snosi nikakvu odgovornost u slučaju netačnih i nepotpunih podataka.							
Datum prijave: _____				Potpis podnosioca prijave: _____			

ОДБРАНА

Снимко Радован ПОПОВИЋ